

BĂIEȚII DIN STRADA PÁL

de

Molnár Ferenc

EDITURA TINERETULUI

Illustrații de *REICH KÁROLY*

MOLNÁR FERENC
A PÁL-UTCAI FIÚK
Ifjúsági Könyvkiadó Budapest

MOLNÁR FERENC

BĂIEȚII DIN STRADA PÁL

În românește de V. MICU

1957

EDITURA TINERETULUI

I

Exact la ora unu fără un sfert, pe catedra amfiteatrului de științe naturale, după experiențe lungi și neizbutite, a izbucnit în sfârșit, cu mare greutate și ca răsplată a așteptării încordate, o minunată fișie de culoarea smaraldului în flacăra albă a lămpii Bunsen, dovedind astfel că substanța despre care profesorul spusese că are însușirea să coloreze flacăra în verde o colora într-adevăr așa. Dar chiar în clipa aceea măreață, din curtea vecină izbucniră acordurile unei flașnete, ceea ce făcu să se spulbere pe dată întreaga solemnitate a momentului. În acea zi caldă de martie, ferestrele fuseseră deschise larg și muzica zbură ușor în sala de curs, pe aripile vântului jucăuș de primăvară. Era un cîntec popular vesel, căruia flașneta îi dăduse un ritm atît de militar, atît de vienez, încît băieții, auzind taram-tam-tam-ul lui, fură cît pe aci să zîmbească, ba unii chiar se înveseliră.

Minunata fișie verde din lampa Bunsen continua să pîlpîie vesel, însă nimeni n-o mai lua în seamă, afară de cîțiva băieți din banca întîi. Privirile celorlalți erau îndreptate spre ferestrele prin care se vedeau acoperișurile caselor învecinate, și colo, departe, în strălucirea de aur a soarelui de amiază, turnul bisericii, pe al cărui ceas minutarul înainta izbăvitor spre cifra 12. Și în timp ce ei priveau pe fereastră, în sală se revărsau, o dată

cu muzica, felurite zgomote de afară : goarneau tramvaielor cu cai și cîntatul unei servitoare dintr-o curte învecinată, care răsunau însă cu totul altfel decît flașneta.

Întreaga clasa fu cuprinsă de un freamăt ușor. Unii dintre băieți începură să cotrobăiască prin pupitre după cărți, alții, mai ordonați, își ștergeau tocurile. Boka își închise mica lui călimară de buzunar îmbrăcată în piele roșie și atît de meșteșugit construită, încît nu lăsa niciodată să curgă cerneala dintr-însa... decît doar atunci cînd o țineai în buzunar. Csele își strînsese foile pe care le aducea la școală în loc de cărți. Căci, uitasem să spun, Csele era cam filfizon și nu venea la școală ca ceilalți, cu toate cărțile sub braț, ci rupea din ele numai paginile trebuincioase pentru ziua aceea și le grămădea prin toate buzunarele. În ultima bancă, Csónakos căscă ca un hipopotam plictisit. Weisz își întoarse buzunarul pe dos, curățîndu-l de firimiturile rămase de la cornul pe care îl ciugulise toată dimineața de la zece pînă la unu. Geréb își tirșii picioarele pe sub bancă, nerăbdător să plece, pe cînd Barabás își întinse fără sfială mușamaua pe genunchi și își împachetă în ea cărțile așezate după mărime. Apoi le legă cu o curea atît de strașnic, încît banca scîrții puternic, iar el roși pînă în vîrfurile urechilor. Într-un cuvînt, toată lumea se pregătea de plecare, numai profesorul nu voia să știe că peste cinci minute ora se va termina. De aceea, plimbîndu-și privirea blîndă peste întreaga clasă, întrebă :

— Ce este ?

Drept răspuns, se făcu liniște, o liniște deplină. Barabás se văzu silit să lase cureaua din mînă, Geréb nu-și mai tirșii picioarele, Weisz își viri la loc buzunarul întors, Csónakos își opri căscatul, ducînd cuviincios mîna la gură, Csele întrerupse strînsul foilor, iar Boka viri la iuțeală în buzunar călimara roșie, care, simțînd unde se află, lăasă de îndată să i se prelingă frumosul lichid albastru.

— Ce este ? repetă profesorul, în timp ce toți stăteau smîrnă

la locurile lor. Apoi se întoarse spre fereastră și fiindcă sunetele vesele ale flășneteii îi păreau că sfidează disciplina școlară, aruncă o privire aspră și porunci :

— Csengey, închide fereastra !

Csengey cel mititel, monitorul clasei, se sculă și, cu aerul lui serios, se îndreptă spre fereastră s-o închidă.

În clipa aceea, Csónakos se aplecă peste bancă și-i șopti unui băiețuș blond din fața lui :

— Atenție, Nemecsek !

Nemecsek se uită pe furiș în spate, apoi jos. Un ghemotoc de hîrtie se rostogoli pînă la el. Il ridică și îl desfăcu. Pe o parte scria : „Dă-o mai departe lui Boka“.

Nemecsek știa că aceasta-i numai adresa și că scrisoarea propriu-zisă, adevăratul ei cuprins, se găsește pe partea cealaltă a hîrtiei. Dar, bineînțeles, Nemecsek era băiat bine crescut și nu citea scrisorile altora. Deci împături hîrtiuța la loc, așteptă un moment potrivit și, aplecîndu-se și el peste bancă, șopti la rîndul său :

— Atenție, Boka !

Boka își aținti privirile spre dușumea, căci cunoștea calea obișnuită pe care sosesc misivele. Într-adevăr, nu așteptă mult și ghemotocul de hîrtie ajunsese de-a dura pînă la el. Pe partea cealaltă, pe care blondul Nemecsek n-o citise, fiind băiat cumsecade, era scris :

„După masă, la trei, adunare generală. Alegerea președintelui pe maidan. Spre știință“.

Boka viri hîrtiuța în buzunar și isprăvi de împachetat cărțile.

Se făcuse unu fix. Soneria țirii și astfel află și profesorul că ora s-a terminat. Stinse lampa Bunsen, dădu băieților o lecție nouă și se retrase în muzeul de științe naturale, de unde, ori de câte ori se deschidea ușa, se holbau prostește la tine, cu ochii lor de sticlă, fel de fel de dihănii împăiate: animale și păsări cu aripile întinse, înghesuite în rafturi. Iar într-un colț, tăcut și plin de demnitate, se afla misterul misterelor, spaima spaimelor : un schelet omenesc, îngălbenit de vreme.

Cît ai bate din palme, clasa rămase pustie. Pe scările largi, cu coloane, se porni un iureș sălbatic, care de obicei nu se domolea decît cînd se ivea făptura înaltă a vreunui profesor. În asemenea cazuri, alergătorii „puneau frîna“ și ordinea era oarecum restabilă. Dar îndată ce profesorul dispărea după vreun colț, cursa nebunească începea din nou.

Cum trecu de poarta școlii, valul de copii se desfăcu în două : unii o luară la dreapta, alții la stînga. Cînd se iveau profesorii printre ei, pălărioarele săltau sprintene în semn de salut. Și toată această mulțime flămîndă și obosită se învălmășea pe strada însorită... iar amețeala ușoară ce-i cuprinsese pe băieți se risipea treptat în fața atitor lucruri ispititoare și pline de viață cu care îi întâmpina strada. Parcă ar fi scăpat din închisoare, așa se bucurau de aerul proaspăt, de soare, așa se lăsau înghițiți de orașul zgomotos și plin de animație. Pentru ei, orașul nu era decît o învălmășeală de trăsură și tramvaie, de străzi și magazine, printre care trebuiau să-și croiască drum spre casă.

Csele se opri sub bolta unei porți din apropiere, vrînd să cumpere pe furie niște alviță. Dar negustorul urcase prețurile cu nerușinare. Se știe că în lumea întreagă o bucată de alviță costă un creițar. Adică alvițarul dă cu bîrdița în calupul alb, împănăt cu alune, și atît cît sare dintr-o lovitură costă un creițar. De altfel negustorul ăsta de sub boltă vindea toate mărfurile la același preț. Orice cumpărai costa un creițar. Cu un creițar puteai cumpăra trei prune, trei jumătăți de smochine, trei

corcodușe sau trei jumătăți de nucă, toate puse pe băț și smălțuite cu zahăr ars. Tot un creițar costa o bucată mare de turtă dulce sau un zaharache. Ba mai mult, chiar și traista școlarului — o punguliță unde găsești fel de fel de lucruri grozave — tot un creițar costa. Într-o asemenea traistă găsești alune, stafide, struguri uscați de Malaga, bucățele de zahăr, migdale, praf de pe stradă, roșcove sfărâmate și muște. Cu alte cuvinte, numai cu un singur creițar căpătaai un larg sortiment de produse ale industriei, florei și faunei.

Acum, Csele se tocmea, căci negustorul urcase prețul. Cei care se pricep cituși de puțin în ale comerțului știu prea bine

că atunci cînd o afacere comercială este legată de riscuri, prețurile cresc. Așa, de exemplu, se știe că ceaiurile din Asia sînt scumpe, pentru că transportul lor se face cu caravanele prin regiuni bîntuite de tîlhari. Pericolul prin care trec caravanele trebuie să-l plătim noi, europenii. Alvișarul, care, bietul, se temea să nu fie îndepărtat de lîngă școală, cunoștea și el această lege și își făcea socoteala că, dacă cei de la școală îl vor alunga, el nu li se va putea împotrivi. Chiar dacă le-ar zimbi la fel de dulce ca și zaharicalele lui, ei tot îl vor socoti o primejdie pentru copii.

„Copiii își cheltuiesc toți banii la italian“, spunea lumea. Așa că italianul, simțînd că negustoria lui n-are viitor în preajma școli, urcă prețul. Dacă tot trebuia să plece de acolo, mai devreme sau mai tîrziu, măcar să agonisească ceva. Prin urmare, el îi spuse lui Csele :

— Pînă acum, toate fost un creițar. De acum, toate doi creițari.

Și în timp ce se căznea să rostească aceste cuvinte într-o maghiară stricată, gesticula sălbatic cu bărdița prin aer.

Geréb îi șopti lui Csele :

— Trage-i una cu pălăria în tarabă !

Ideea aceasta îi surise lui Csele. Tii, ce grozav ar fi ! Ce-ar mai zbura zaharicalele în toate părțile. Și ce s-ar mai veseli băieții !

Geréb, ca un diavol, îi strecura în ureche cuvintele ispiti-toare : „Trage-i, mă, cu pălăria ! Asta-i un speculant“.

Dar Csele își scoase pălăria și, uilîndu-se la ea, întrebă :

— Cu pălăria asta frumoasă ?

Geréb nu-și găsisese omul. Indemnul lui dăduse greș. Nu trebuie să uităm că Csele era un filfizon — nu degeaba venea el la școală numai cu file din cărți.

— Ce, mă, îți pare rău de ea ?

— Ba bine că nu, spuse Csele. Și să nu crezi că din lași-

tate, dar n-am chef să-mi stric pălăria. Pot chiar să-ți dovedesc că nu-s laș : dă-o pe a ta și o trîntesc cu plăcere.

Dar Geréb nici nu voia să audă de așa ceva. Asta era o adevărată insultă. Se încruntă și răspunse :

— Păi dacă e vorba de pălăria mea, pot s-o trîntesc eu, căci asta e un șarlatan. Tu n-ai decît s-o ștergi, dacă ți-e teamă.

Și cu o mișcare care dovedea cît e el de îndrăzneț, își smulse pălăria. Dar cînd să o trîntească pe tarabă, cineva îi apucă mîna pe la spate. O voce serioasă, aproape bărbătească, îl întrebă :

— Ce faci ?

Geréb se întoarse. Era Boka.

— Ce vrei să faci ? îl întrebă acesta din nou, privindu-l serios, dar blînd.

Geréb mormăi, așa cum mormăie leul cînd îmblinzitorul i se uită drept în ochi. Părea rușinat. Își puse pălăria în cap și apoi dădu din umeri. Boka îi șopti :

— Lasă-l în pace. Mie îmi place să fii îndrăzneț, dar cu asta... n-are nici un rost. Hai !

Și Boka îi întinse mîna plină de cerneală, fiindcă o ținuse în buzunarul unde se afla călimara buclucașă care, după obiceiul ei, se scursese pe tăcute, fără ca el să bănuiască ceva. Dar asta n-avea nici o importanță. Boka încercă să-și șteargă palma de un perete, dar îl murdări zadarnic, căci cerneala nu se lua. Așa că se lăsă păgubaș. Il luă de braț pe Geréb și amîndoi porniră în lungul străzii. Csele, cel mic și frumușel, rămase pe loc. Și ei îl mai auziră cum îi spunea italianului cu un glas stîns și trist, ca al unui învins :

— Păi dacă de azi înainte totul face doi creițari, dă-mi și mie halviță de doi creițari. Apoi își vîrî degetele în pungața lui verde, să-și caute bănușii.

Italianul zîmbi, în timp ce probabil se gîndea : „Ce-ar fi dacă de mîine totul ar costa trei creițari ?“ Dar asta nu putea fi decît un vis. Era ca și cînd cineva ar visa că fiecare forinț

valorează însuțit... Deci trase o lovitură puternică cu bărdița în calupul de halviță și înveli bucata tăiată într-un petic de hîrtie.

• Csele privi pachetelul, dezamăgit :

— Păi așa puțină ?

Italianul, încurajat de succesul avut, deveni obraznic și-i răspunse rînjind :

— Păi acum mai scump, păi acum mai puțin !

Și se întoarse spre un nou cumpărător, care, văzînd cele petrecute, pregătise și el doi crețari. Apoi halvițarul se apucă să cioplească bulgărele alb zaharisit cu bărdița lui cît palma. Făcea niște mișcări atît de ciudate, încît îți venea să crezi că te afli în fața unui căpcăun din povești sau a unui călău uriaș din evul mediu, care decapitează niște bieți omuleți cu capelele de alune.

— Să nu cumperi de la ăsta, — îi spuse Csele noului cumpărător, — e un șarlatan.

Și, de necaz, băgă în gură toată halvița cu hîrtie cu tot, fiindcă hîrtia se lipise atît de tare, încît nu o mai putea desprinde. Dar în schimb putea fi suptă.

— Așteptați-mă, băieți, le strigă el lui Boka și lui Geréb, și porni în goană după ei.

La colț îi ajunse din urmă și toți trei cotiră spre strada Soroksári. Se țineau la braț : Boka mergea la mijloc, explicîndu-le ceva în taină, serios, așa cum îi era obiceiul. Avea paisprezece ani și fața lui nu vădea încă decît foarte puține semne de maturitate. Dar cînd vorbea, parcă cîștiga cîțiva ani. Vocea îi era groasă, catifelată și serioasă. Vorbele îi erau la fel de serioase ca și glasul. Rar i se întîmpla să spună vreun cuvînt urît, și nu-i plăceau de loc apucăturile golănești. Nu se amesteca niciodată în certuri mărunte. Ba mai mult, dacă se întîmpla să fie chemat ca arbitru, nu primea. Văzuse el că după judecată una din părți pleacă mîhnită și se crede nedreptățită.

Numai cînd conflictul se întîtea și cearta lua proporții atît de mari încît era necesar să intervină profesorii, abia atunci se amesteca și Boka, împăciuator. Căci împăciuatorului nici una din părți nu-i poartă pică. Cu alte cuvinte, Boka se arăta băiat chibzuit și promitea să devină — dacă nu cine știe ce om mare — un bărbat cinstit și la locul lui.

Drumul spre casă îi obliga să părăsească strada Soroksári și s-o ia pe strada Köztelek. Pe străduța asta liniștită, soarele de primăvară împrăștia o căldură blindă. În lungul ei se întindea manufactura de tutun, de unde se auzeau mașinile duind pe înfundate.

Pe strada Köztelek nu se vedeau decît doi băieți. Stăteau în mijlocul drumului și așteptau. Unul era Csónakos cel puternic, iar celălalt Nemecek, cel mic și blond.

Cînd Csónakos îi zări pe cei trei flăcăi care mergeau la braț, de bucurie își vîrî două degete în gură și îi trase un fluierat ca de locomotivă. De altfel, aceasta era „specialitatea” lui. Niciunul dintr-a patra nu putea să-l imite. Ba, mai mult, în tot gîmnaziul nu se mai aflau decît vreo doi băieți care știau să fluiera așa, ca surugîii. Se spunea și despre Csinder, președintele cercului literar, că ar ști să fluiera la fel de bine. Dar de cînd ajunsese președinte, Csinder nu mai fluiera. Nu-și mai vîra degetele în gură. Nici nu s-ar fi convenit ca președintele cercului literar să facă asta. El, care în fiecare miercuri după-amiază stă la catedră alături de profesorul de limba maghiară!

După cum am spus, Csónakos scoase un fluierat. Băieții se adunară în mijlocul străzii. Csónakos se întoarse spre Nemecek cel blond și mic, întrebîndu-l :

— Lor încă nu le-ai spus ?

— Nu, zise Nemecek.

Toți săriră deodată :

— Ce ?

În locul lui Nemecek, răspunse Csónakos :

— Ieri, la muzeu, iar ne-au făcut einstand !

— Cine ?

— Păi Pásztorii. Cei doi Pásztori.

• Se făcu o liniște adîncă.

Aici e locul să aflați ce înseamnă einstand. Acesta este un cuvînt special, întrebuințat de copiii din Pesta. Cînd vreunul dintre băieții mai voinici găsește pe alții mai slabi decît el jucîndu-se cu mingea, cu bile, cu penițe sau cu sîmburi de roșcove, și are poftă să pună mîna pe ele, n-are decît să strige: *einstand* ! Acest cuvînt nesuferit, de origină germană, înseamnă că băiatul cel tare declară bilele sau celelalte obiecte de joacă drept pradă de război, și că, dacă cineva s-ar împotrivi, va avea de-a face cu el. „Einstand“ este un fel de declarație de război. Cu alte cuvinte, expresia aceasta scurtă și cuprinzătoare înseamnă stare de asediu, violență, dreptul pumnului și al pirateriei.

Primul care deschise gura fu delicatul Csele. El întrebă îngrozit :

— V-au făcut einstand ?

— Da, răspunse Nemecsek, încîntat că spusele lui au produs atîta impresie.

Acum izbucni Geréb :

— Nu mai e de trăit cu ăștia ! Eu de mult vă tot spun că trebuie să facem ceva, dar Boka se mulțumește să strîmbe din nas. Dacă stăm așa, într-o bună zi or să ne și bată.

Csónakos își vîrî cele două degete în gură, ca să fluiera de bucurie. El era întotdeauna gata să se alătore oricărei răzmerițe. Boka îl apucă însă de mîină.

— Ia nu ne mai asurzi, se încruntă el. Apoi, întorcîndu-se spre Nemecsek, se interesează cu seriozitate : Cum s-a petrecut ?

— Einstandul ?

— Da. Cînd a fost ?

— Ieri după masă.

— Unde ?

— La muziu.

Aşa-i ziceau ei grădinii muzeului.

— Hai, povesteşte-ne cum s-a întâmplat. Dar exact, căci trebuie să cunoaştem adevărul, dacă vrem să luăm niscaiva măsură împotriva lor...

Nemecsek cel mititel se emoţionează cînd simţi că se află în centrul unei chestiuni importante. Aceasta i se întâmpla rar. De obicei, nimeni nu-l lua în seamă. Era ca cifra unu în matematică: nici nu înmulţeşte, nici nu împărţeşte. Nimănui nu-i păsa de el. Era un băiat slăbuţ şi fără însemnătate, un copil plătînd. Şi poate tocmai asta îl făcea să fie mereu sacrificat. Începu să vorbească şi băieţii se strînseseră grămadă în jurul său.

— Uite cum a fost, — începu el, — după masă, Weisz cu mine şi Richter, şi Kolnay, şi Barabás ne-am dus la muziu. La început, am vrut să jucăm oină în strada Eszterházy; dar mingea era a realiştilor şi n-au vrut să ne-o dea. Atunci Barabás zice: „Să mergem la muziu şi să jucăm bile la perete“. Am intrat la muziu cu toţii şi am început să jucăm bile. Şi ne-am jucat mult aşa; fiecare arunca o bilă, şi cine nimerea una dintre ele le lua pe toate. Şi am tot aruncat la bile, să fi fost vreo cincisprezece la perete, printre care două de sticlă. Deodată Richter strigă: „S-a zis, vin fraţii Pásztor!“ Intr-adevăr, Pásztorii apăruseră de după colţ, cu mîinile în buzunare, şi înaintau spre noi, privindu-ne pe sub sprîncene. Nu vă mai spun ce frică ne-a fost! Ce folos că eram noi cinci, cînd se ştie că ei bat zece ca noi. Şi-apoi, nici nu te puteai bizui pe toţi cinci. Kolnay, cînd e la strîmtoare, dă bir cu fugiţii. Şi Barabás la fel. Aşa că, la drept vorbind, nu te puteai bizui decît pe trei. Poate fugeam şi eu şi rămîneau numai doi. Şi chiar dacă, să spunem, am fi fugit toţi cinci, nici aşa n-am fi scăpat, căci alergători atît de buni ca fraţii Pásztor nu găseşti în tot muziul. Pásztorii se apropiiau din ce în ce mai mult şi nu-şi luau ochi de la bile. Eu îi spun lui Kolnay: „Mă, să ştii că ăştia au pus gînd rău bilelor noastre

tre!“ Weisz a fost cel mai deștept dintre noi; imediat ne-a spus: „Să știți că din asta iese un einstand grozav!“ Dar eu credeam că n-o să se atingă de noi, că doar nu le-am făcut niciodată nimic. Și, e drept, la început ne-au lăsat în pace. S-au oprit lângă noi și priveau jocul. Kolnay îmi șopti la ureche: „Mă, Nemecsek, s-o lăsăm baltă!“ Dar eu de colo: „Păi sigur, ție îți convine, că n-ai nimerit bila. Acum vine rîndul meu și dacă cîștig, atunci putem opri jocul“. Intre timp, aruncă Richter o bilă. Dar fiindcă îi tremurau mîinile de spaimă și era cu ochii mai mult la cei doi decît la joc, nici vorbă să nimerească. Iar Pásztorii stăteau nemișcați, cu mîinile în buzunare. Apoi mi-a venit mie rîndul și am nimerit în plin. Am cîștigat toate bilele. Dar cînd să le iau — erau vreo treizeci — unul din

Pásztori, cel mai mic, îmi aține calea și țipă: „Einstand!“ Mă uit eu în jur — Kolnay și Barabás o luaseră la sănătoasa. Weisz, alb ca varul, se rezemase de perete. Richter era gata să fugă. Am încercat întîi cu vorbă bună. Le-am spus: „Păi n-aveți nici un drept!“. Dar Pásztor cel mare se și apucase să adune bilele și să le vîre în buzunar, iar cel mic, luîndu-mă de piept, răcni la mine: „N-ai auzit că-i einstand?“ Eu ce era să fac? Am tăcut chitic. Weisz începu să scîncească, la perete, iar Kolnay și Kende pîndeau de după colțul *muziului* să vadă

ce se mai întâmplă. Pásztorii au strâns toate bilele și și-au văzut de drum, fără să mai scoată o vorbă. Asta a fost totul.

— Nemaipomenit, — izbucni Geréb indignat.

— Curată hoție! adăugă Csele.

Csónakos scoase un fluierat, de parcă ar fi vrut să spună că-i miroase a praf de pușcă. Boka însă rămăsese pe gânduri. Toate privirile erau ațintite spre el. Toți ar fi vrut să știe ce va spune Boka despre toată povestea asta, care de luni de zile se repeta și pe care el n-o luase pînă acum în serios. Însă întîmplarea aceasta, atît de revoltătoare, puse capăt nepăsării lui Boka. El rosti cu vocea scăzută:

— Acum să mergem la masă. Ne întîlnim după-amiază pe maidan și vedem noi ce-avem de făcut. E adevărat că asta-l o ticăloșie nemaipomenită!

Această declarație fu pe placul tuturor. În clipa aceea, Boka le deveni și mai simpatic. Băieții îl priveau cu dragoste. Se uitau zîmbind la chipul lui inteligent, la ochii lui negri, scînteietori, în care acum lucea o flacără războinică. Ar fi vrut să-l sărute pentru îndîrjirea lui.

Porniră cu toții acasă. Dinspre Józsefváros¹ se auzea un sunet voios de clopot. Soarele strălucea... În jur, totul era frumos și vesel. Băieții se aflau în fața unor fapte mărețe. Pe toți îi cuprinsese însuflețirea. Toți ardeau de nerăbdare să vadă cum se vor desfășura lucrurile. Căci, dacă Boka spune un lucru, apoi e bun spus.

Se îndreptară spre Calea Ūllői. Numai Csónakos rămase în urmă cu Nemecek. Cînd Boka se întoarse spre ei, îi văzu pe amîndoi opriți în fața unei ferestre de la subsolul manufacturii de tutun, pe prichiciul căreia se așezase un strat gros, gălbui, de praf de tutun.

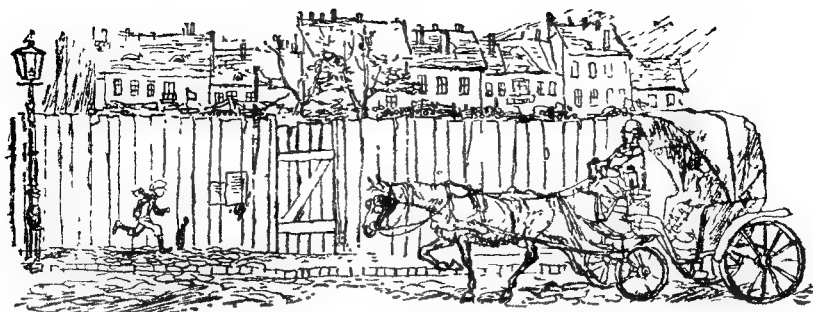
¹ Józsefváros — cartier în Budapesta. (n. r.)

— Tabac! strigă Csónakos încîntat. Și după ce scoase un fluierat în lege, începu să-și înfunde nările cu praful acela gălbui.

Nemecsek rîse din toată inima. Luă și el pe vîrful degetelor puțin tutun și-l trase pe nas. Apoi amîndoi trecură strănutînd de-a lungul străzii Köztelek, simțindu-se foarte fericiți că au făcut această descoperire. Csónakos strănuta de parcă ar fi buhuit un tun, pe cînd Nemecsek, cel mic și blond, țifnea ca un iepuraș de casă cînd e zădărit.

Strănutau, rîdeau, și se zbenguiau, și erau atît de fericiți în clipa aceea, încît uitară chiar și de fapta grozavă despre care Boka, chiar Boka, liniștitul și seriosul Boka, spusese că era o ticăloșie nemaipomenită.

II

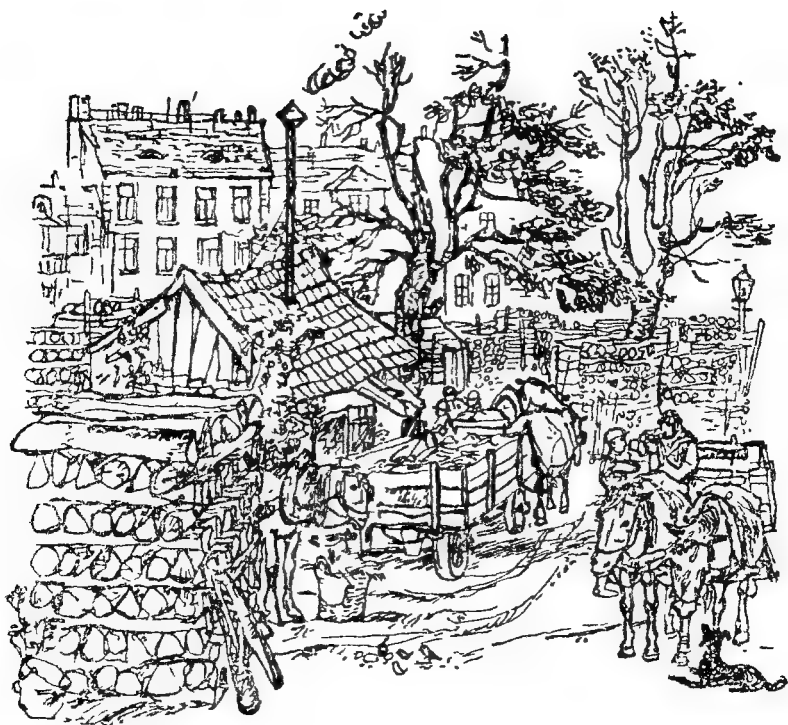
Maidanul... Voi, băieții de la cîmp, sănătoși și chipeși, n-aveți de făcut decît cîțiva pași ca să vă aflați în șesuri întinse, sub minunata boltă albastră ce se cheamă cer. Voi, care sînteți deprinși să ajungeți cu privirea pînă hăt departe în zări, neîn-grădiți de clădiri înalte, nu puteți ști ce înseamnă un maidan pentru băieții din capitală. Pentru ei un maidan e natura întreagă, cu dealuri și cîmpii, e întinderea fără sfîrșit și libertatea. Iată un petic de pămînt, mărginit într-o parte de un gard dără-pănat și în celelalte de ziduri care se ridică impietrite pînă la cer. Astăzi, pe locul unde a fost maidanul din strada Pál, se află o casă mare, cu patru etaje, plină de locatari, dintre care cred că niciunul nu știe că terenul pe care e zidită casa întruchipase pentru cîțiva școlari săraci din Pesta toată copilăria lor.

Maidanul propriu-zis, așa cum se cuvine unui maidan, era gol. Gardul dădea în strada Pál. La dreapta și la stînga erau două imobile mari, iar în fund... ei! în fund se afla ceea ce făcea din maidan un lucru strașnic și ispititor. Acolo se găsea un alt teren, mai mare decît primul și care era folosit pentru depozitarea lemnului de foc de un negustor. Așa că pe el se îngărmă-deau pretutindeni stive cubice de trunchiuri, clădite simetric. Între aceste cuburi enorme erau lăsate trecători, care formau un

adevărat labirint. Vreo cincizeci, șaizeci de asemenea ulicioare se încrucișau printre mormanele tăcute și mohorâte. Și nu era ușor să nimerеști drumul prin asemenea coridoare. Cel care rеușea să răzbată ajungea într-un loc gol, unde se afla o căsuță ciudată, tainică și înfricoșătoare, în care nu se găsea altceva decît ferăstrăul cu aburi. În timpul verii, căsuța era năpădită de viță de vie sălbatică și din frunzișul ei se înălța un coș subțirel, care pufăia pe gura-i innegrită, bufnind regulat, ca un ceasornic, rotoagoale albe de aburi. Un trecător, care n-ar fi știut ce se află acolo, ar fi putut jura că o locomotivă se tot căznește zadarnic să iasă dintre lemne.

În jurul căsuței staționau totdeauna cîteva căruțe mari și greoaie. Din cînd în cînd, una dintre ele era trasă sub streășina casei. Și atunci, să fi auzit ce larmă se pornea. Căci sub streășină se deschidea o ferestruică, prin care ieșea un scoc făcut din scînduri. Cînd căruța ajungea în dreptul ferestruicii, deodată năvălea pe scoc un șuvoi de lemne despicate, de ai fi zis că-i potop, nu alta. Apoi, cînd căruța era plină, căruțașul răcnea să oprească. Coșul înceta deodată să mai pufăie, și liniștea se așeza peste împrejurimi, în timp ce căruțașul își îndemna caii să pornească la drum cu povara. Și altă căruță trecea la rînd sub streășină, goală și flămîndă. Nourașii albi începeau iar să bufnească pe gura neagră a cōșului și din nou se rostogolea șuvoiul de lemne tăiate. Aceasta se repeta mereu, de ani de zile. Dar pe măsură ce ferăstrăul înghițea movilele mari de lemne, altele noi erau aduse în depozit. Așa că grămezile din curte nu se terminau niciodată și hîrșitul ferăstrăului se auzea necontenit. În fața căsuței crescuseră cîțiva duzi piperniciți. La umbra unuia din ei fusese înjghebată o colibă de scînduri în care locuia paznicul ce păzea depozitul de hoți și de foc.

Cine și-ar fi putut închipui un loc de joacă mai nimerit? Noi, băieții de la oraș, nici n-am fi putut visa ceva mai grozav, ceva mai „indian” decît locul acesta. Terenul din strada Pál era

un șes minunat : atît de neted, încît bătea pînă și preriile americane. Partea din fund, depozitul, era și mai și. Pentru noi era cînd oraș, cînd pădure, cînd regiune de munți stîncoși, după cum ne cerea jocul ales în momentul acela. Și să nu vă închipuiți cumva că locurile acestea nu aveau nici o apărare. Pe unele stive mai înalte erau construite forturi, cetățui. Punctele strategice, care urmau să fie întărite, au fost alese de Boka ; iar Csónakos și Nemecsek le-au înfăptuit. Așa că se aflau acolo patru-cinci fortificații și fiecare dintre ele era comandată de un căpitan. De altfel, toată oștirea se compunea numai din căpitani, locotenenți și sublocotenenți. Nu era decît un singur sol-

dat. Toată asociația maidanului, toți căpitanii și locotenenții porunceau unui singur ostaș. El singur era scos la instrucție, el singur era încarcerat pentru tot soiul de abateri.

Cred că ați ghicit cu toții că acest ostaș unic era Nemeček cel blond și mititel. Căpitanii, locotenenții și sublocotenenții, chiar dacă se întâlneau de o sută de ori în aceeași zi, se salutau ceremonios, repezindu-și mîna la chipiu și spunînd scurt : „Salutare !”

Numai bietul Nemeček era obligat să ia întotdeauna poziția de drepți și să salute mut și încremenit. Toți ceilalți, de cîte ori dădeau cu ochii de el, aveau grijă să-i facă observație :

— Așa se stă ?

— Lipește-ți călcieele !

— Umflă-ți pieptul, sugă burta !

— Drepti !

În general, băieților le place să comande. Sînt însă și unii cărora le place să asculte de alții. Nemeček era dintre aceștia. Se simțea fericit să se supună tuturor. Așa se explică de ce pe „maidan” toți erau ofițeri, în afară de el, care se mulțumea să rămînă simplu soldat.

La două și jumătate după-amiază încă nu era nimeni pe maidan. În fața colibei, paznicul dormea liniștit, întins pe o pătură de cai. El dormea întotdeauna ziua, căci noaptea supraveghea depozitul ; de cele mai multe ori se suia într-una din cetățuile construite de băieți și se uita dus la lună.

Ferăstrăul țiuia, coșul mic și negru scotea rotogoale de aburi albi ca zăpada, iar lemnele despicate cădeau cu zgomot într-o căruță mare.

La cîteva minute după două și jumătate, porțița dinspre strada Pál scirțîi prelung și Nemeček intră în curte. Scoase din buzunar o bucată mare de piine și, văzînd că niciunul din băieți nu venise, începu să rupă din coajă și să mănînce. Dar înainte de toate, puse cu grijă zăvorul la poartă ; printre legile

maidanului, aceasta era una dintre cele mai însemnate : cine intra avea datoria să închidă poarta după el. Orice neglijență se pedepsea cu carceră. Domnea acolo o disciplină militară foarte strictă.

Nemecsek se așeză pe o piatră și, în așteptarea celorlalți, ronțăia coaja de pîine. Ziua aceea pe maidan se anunța foarte interesantă. Toate cele din jur parcă prevesteau că se vor petrece lucruri mari. Și Nemecsek, de ce să n-o spunem, se simțea în clipele acelea foarte mîndru că face parte din vestita asociație a băieților din strada Pál — „Maidanul“. Mai mestecă el ce mestecă coaja de pîine, apoi, neavînd ce face, o luă spre grămezile de lemne. Tocmai intrase pe una din ulicioarele dintre ele, cînd îi ieși în cale cîinele cel mare și negru al paznicului.

— Hector ! îl strigă el prietenos. Dar Hector n-avea chef să stea de vorbă. Nu dădu decît o dată din coadă — ceea ce la cîini face cît un salut grăbit de-al nostru — și o zbughi printre stive, lătrînd furios. Nemecsek se luă după el. Hector se opri în dreptul unei stive de lemne, lătrînd la ea cu înverșunare. Era una dintre acele stive pe care băieții își construiseră fortificații. Sus erau făcute metereze din grinzi cioplite mai drept ; iar pe o

prăjină subțire filfiia un steguleț roșu-verde. Cîinele se tot învîrtea în jurul fortificației, lătrînd fără încetare.

— Ce-i asta ? îl întrebă băiețașul cel blond. Erau prieteni buni, poate și din pricină că în afară de Nemecsek numai Hector mai era simplu soldat în armata lor.

Puștiul se uită în sus spre metereze, dar nu văzu pe nimeni. I se păru totuși că cineva umblă printre lemne. Atunci o porni în sus, cățărîndu-se pe capetele grinzilor ieșite mai în afară. Pe la mijlocul drumului însă, auzi limpede cum cineva răscolește bucățile de lemne. Inima începu să-i bată puternic și grozav ar mai fi vrut să facă cale-ntoarsă. Dar cînd privi în jos, îl văzu pe Hector și mai prinse puțin curaj.

„Nu te teme, Nemecsek“, își spuse el și continuă să se cațare prudent. La fiecare salt, se îmbărbăta din nou, zicîndu-și : „Nu te teme, Nemecsek. Nu te teme“.

Și așa ajunse pe stivă. Acolo mai spuse o dată : „Nu te teme, Nemecsek“, și voi să incalece peretele scund al meterezei. Însă deodată se opri și rămase împietrit, cu piciorul ridicat.

Nu apucă decît să strige : „Vai !“ și coborî în fugă, gata să-și frîngă gîtul. Cînd ajunse la pămînt, inima îi bătea și mai tare. Privi în sus. Lîngă steag, cu piciorul stîng ridicat pe meterez, stătea Ats Feri, Ats Feri cel grozav, dușmanul lor, comandantul celor din grădina botanică. Purta o cămașă roșie și largă, pe care i-o flutura vîntul, și zîmbea batjocoritor. Se aplecase spre băiatul cel mititel și-i spusese încet :

— Nu te teme, Nemecsek !

Dar Nemecsek înghețase de frică. O luă la sănătoasa. Cîinele cel negru după el ! Amîndoi dispărură printre mormanele de lemne în direcția mai-

danului. Vîntul îi aduse din urmă strigătul batjocoritor al lui Áts Feri :

„Nu te teme, Nemecsek !“

Ajuns pe maidan, se uită înapoi ; dar nu mai zări cămașa roșie a lui Áts Feri, și nici steagul de pe fortificație, steagul acela roșu-verde, cusut de sora mai mare a lui Csele. Ást Feri îl luase și se făcuse nevăzut printre stivele de lemne. Poate că a ieșit în strada Maria, trecînd pe la ferăstrau, sau poate că s-a pitit pe undeva cu prietenii lui, te pomenești chiar cu frații Pásztor.

Și, la gîndul că s-ar putea să fie și Pásztorii acolo, lui Nemecsek îi trecu un fior rece prin șira spinării. Știa el ce-nseamnă să te întâlnești cu Pásztorii. Pe Áts Feri acum îl văzuse pentru prima dată de aproape. E adevărat că s-a speriat tare de el, dar, la drept vorbind, i-a plăcut băiatul : era chipeș, cu umerii lați, brunet... Și-i venea minunat cămașa aceea roșie și largă, care-i dădea o înfățișare războinică. Parcă ar fi fost un adevărat garibaldian. De altfel toți cei din grădina botanică purtau cămăși roșii, căci se luau după Áts Feri.

Deodată se auziră cele patru bătăi reglementare în poarta maidanului. Nemecsek răsufală ușurat. Era semnalul băieților din strada Pál. Se repezi la poarta zăvorîtă și o deschise. Venise Boka cu Csele și Geréb. Nemecsek ardea de nerăbdare să le povestească noutatea aceea înspăimîntătoare, dar, cu toate acestea, el nu uită că e simplu soldat și că are anumite obligații față de locotenenții și căpitanii săi. De aceea, mai întîi luă poziția de drepti și-i salută reglementar.

— Salut, îi răspunseră ei. Ce mai nou ?

Nemecsek încopu să facă semne dezordonate cu mîinile. Ar fi vrut să spună totul dintr-o răsufflare.

— Ingrozitor ! izbucni el.

— Ce ?

— Teribil ! N-o să mă credeți !...

— Dar ce să nu te credem ?

— Ats Feri a fost aici !

Acum veni rîndul celorlalți trei să se nelineștească. Deveniră deodată serioși.

— Nu-i adevărat, spuse Geréb.

Nemecsek își duse o mîină la piept :

— Jur !

— Nu jura, îl opri Boka. Și ca să dea mai multă greutate vorbelor sale, ordonă : Drepti !

Nemecsek bătu călcîiele. Boka făcu un pas spre el :

— Spune-mi amănunțit ce-ai văzut.

— Cînd am intrat printre stive, cîinele lătra. M-am luat după el. Dinspre citadela de la mijloc se auzea ceva trosnind. M-am urcat pe lemne și l-am văzut pe Ats Feri stînd acolo, cu cămașa lui cea roșie.

— Era sus ? Pe citadelă ?

— Da ! răspunse Nemecsek, care era gata să se jure iarăși. Apucase chiar să-și ducă mîina la inimă, dar, văzînd străfulgerarea din privirea lui Boka, se opri. Apoi adăugă : Și a luat și steagul !

Csele îi trase un șuierat a pagubă :

— Cum, steagul ?

— Da !

Cei patru o luară la goană într-acolo. Dar Nemecsek, modest, rămase mai la urmă ; pe de o parte pentru că el era simplu soldat, pe de alta fiindcă nu știa dacă Ats Feri nu se mai afla cumva ascuns printre lemne. În fața fortificației s-au oprit. Într-adevăr, steagul lipsea. Nici prăjina nu mai era acolo. Înărmuriră cu toții. Numai Boka își păstră sîngele rece. El îi spuse lui Csele :

— Roag-o pe sora ta să facă pînă mîine un alt steag.

— Da, dar vezi, — răspunse Csele, — că nu mai are pînză verde Roșie a mai ramas, dar verde nu.

Boka nu renunță :

— Albă are ?

— Are !

— Atunci, să facă un steag roșu-alb. De azi înainte, culorile noastre vor fi roșu-alb.

Nu se împotrivi nimeni. Geréb strigă la Nemecek :

— Soldat !

— Ordonăți !

— Pînă miine, legile noastre să fie modificate. Să scrii că de acum încolo culorile noastre nu mai sînt roșu-verde, ci roșu-alb.

— Am înțeles, domnule locotenent !

Geréb se adresează apoi îngăduitor micului soldat, ce stătea încremenit în poziția de drepti :

— Pe loc repaus !

Blondul cel mititel se conformă. Apoi băieții se urcară pe „cetățuie“, ca să constate cum a smuls steagul Ats Feri. Din prăjină nu mai rămăsese decît partea de jos, prinsă în cuie.

Dinspre maidan se auziră strigăte :

— Haho-hoo ! Haho-hoo !

Era semnalul lor cunoscut ; se vede că sosiseră și ceilalți și acum îi căutau. Vocile pătrunzătoare ale cetei de copii repetau mereu :

— Haho-hoo !

Csele îi făcu semn lui Nemecek să vină la el :

— Soldat !

— Ordonăți !

— Răspunde-le !

— Am înțeles, domnule sublocotenent. Și făcîndu-și mîna pîlnie, strigă cu vocea lui ascuțită, de copil : Haho-hoo !

„Coborîră din „citadelă“ și porniră spre maidan, unde se strinseseră în grup ceilalți : Csónakos, Weisz, Kende, Kolnay și alți cîțiva. Cînd apăru Boka, toți luară poziția de drepti — era doar comandantul lor.

— Salut ! li se adresează Boka.

Kolnay înaintă cîțiva pași :

— Am onoarea să vă raportez, — spuse el, — că am găsit

portița deschisă. Și, după regulament, ea trebuie să fie zăvorită pe dinăuntru.

Boka aruncă o privire cercetătoare lui Nemeček, care-l însoțea. Toți ceilalți făcură la fel. Nemeček era iar gata să-și ducă mina la piept, în semn că n-a uitat el poarta deschisă, când comandantul întrebă :

— Cine a intrat ultimul ?

Se lăsă o tăcere apăsătoare. Nimeni nu venise ultimul. O clipă tăcură toți. Deodată, Nemeček, luminat la față, strigă :

— Domnul comandant a intrat ultimul.

— Eu ?

— Da.

Comandantul chibzui puțin, apoi spuse cu seriozitate :

— Ai dreptate. Am uitat să pun zăvorul. Locotenentul Geréb să-mi treacă numele în „cartea neagră“.

Geréb scoase din buzunar un carnețel cu scoarțe negre, în care scrise cu litere mari : „Boka János“. Apoi, ca să se știe despre ce este vorba, adăugă : „poarta“.

Asta le-a plăcut mult băieților. Boka era drept. Faptul că s-a pedepsit singur era un exemplu de bărbăție atât de minunat, cum nu se pomenise nici la ora de latină, unde se vorbea mereu despre caracterele romane. Dar și Boka era om, și ca atare era supus greșelii. El se întoarse spre Kolnay, cel care găsisse poarta deschisă, și-i spuse :

— Iar tu să nu mai trăncănești atita... Domnule locotenent, notează-l pe Kolnay că pirăște.

Domnul locotenent scoase din nou la iveală carnetul cel înfricoșător și-l trecu în el și pe Kolnay. În timpul ăsta, lui Nemeček, care stătea la spatele tuturor, îi venea să joace de bucurie că de data asta nu-i el cel trecut în cartea neagră. Trebuie să știți că tot carnetul era plin numai cu numele lui Nemeček ; toți, întotdeauna și pentru toate abaterile, îl treceau acolo numai pe el. Chiar și tribunalul, care se întrunea în fiecare sim-

bătă, îl condamna numai pe Nemeček. Nici nu se putea altfel, căci era singurul soldat.

După asta, începură discuții aprinse. În câteva clipe, toată lumea afluase noutatea că Áts Feri, căpitanul „cămășilor roșii“, s-a furișat în inima maidanului, s-a urcat pe citadela din mijloc și a luat steagul. Indignarea era generală. Toată lumea se strînse în jurul lui Nemeček, care dădea noi și noi amănunte în legătură cu vestea nemaipomenită.

— Și nu ți-a spus nimic ?

— Ba da ! răspunse Nemeček cu importanță.

— Ce ?

— Mi-a strigat...

— Ce ți-a strigat ?

— Mi-a strigat : „Nu ți-e teamă, Nemeček ?“ Aici, puștiul cel blond se cam fistică : nu prea spusese adevărul, ci din contră. Din vorbele lui, se înțelegea că ar fi dat dovadă de atîta curaj, încît pînă și Áts Feri s-a mirat și l-a întrebat : „Nu ți-e teamă, Nemeček ?“

— Și ție nu ți-a fost teamă ?

— Mie ? De loc ! M-am oprit sub parapet, iar el a coborît pe partea cealaltă și s-a făcut nevăzut. Fugise.

Geréb interveni :

— Asta nu-i adevărat ! Áts Feri n-a fugit niciodată din fața cuiva !

Boka se-ntoarse spre Geréb :

— Cum ? Ții cu el ?

— Am spus numai așa, — îngăimă Geréb, — fiindcă nu-mi vine să cred că Áts Feri s-a speriat de Nemeček.

Toți au izbucnit în ris. Într-adevăr, asta nu era cu puțință. Nemeček rămase încurcat și dădu din umeri. Apoi vorbi Boka :

— Trebuie să facem ceva, băieți. Azi tot o să ținem alegeri. Să alegem un președinte cu puteri depline ; poruncile lui să fie executate orbește. S-ar putea ca în urma celor întîmplate să

avem război. În cazul ăsta, ne trebuie un om care să facă toate pregătirile, ca la un război adevărat... Soldat, atenție la mine ! Drepti ! Să tai atâtea bucățele de hirtie cîți sîntem aci de față. Și fiecare dintre noi o să scriem pe bilet numele celui propus. Apoi adunăm toate bilețelele într-o pălărie și cel care va avea mai multe voturi, să fie președinte.

— Ura ! strigară băieții în cor, iar Csónakos își vîrî două degete în gură și fluieră ca o mașină de treierat.

Îndată s-au rupt cîteva file de prin carnețele și Weisz a dibuit un creion. Mai la o parte, doi băieți se certau : fiecare voia ca pălăria lui să aibă cîstea de a servi ca urnă. Erau Kolnay și Barabás, totdeauna gata de harță. De data aceasta erau cît p-aci să se ia la trîntă. Kolnay susținea că pălăria lui Barabás nu e bună, fiindcă e soioasă. Kende, la rîndul său, zicea că a lui Kolnay e și mai soioasă. Așa că făcură pe loc proba corpurilor grași. Fiecare dintre ei a ras cu un briceag curelușa de piele dinăuntru la pălăriei celuilalt. Dar se obosiră degeaba, căci Csele a pus la dispoziția tuturor pălăriuța lui, cea neagră și frumușică. Și nu era nimic de făcut, căci pe Csele nu-l întrecea nimeni cînd era vorba de pălărie.

În timpul acesta, Nemecek, spre mirarea tuturor, în loc să împartă bilețelele, profită de faptul că pentru un moment toți se uitau la el și, ținînd strîns în mînuța-i nu prea curată bucățele de hirtie, făcu un pas înainte, luă poziția de drepti și spuse cu vocea tremurîndă :

— Vă rog, domnule comandant, asta nu se mai poate. Aici numai eu sînt soldat... De cînd s-a înființat asociația noastră, toți au ajuns ofițeri, numai eu am rămas tot soldat. Și toți îmi poruncesc numai mie... și numai eu trebuie să le fac pe toate... și... și...

Aici, băiețașul cel blond se pierdu cu totul și pe fața-i slăbuță începură să se rostogolească boabe mari de lacrimi.

Csele spuse cu dispreț :

— Trebuie exclus. Plinge.

Un glas din spate adăugă :

— Miorlăie !

Rîdeau cu toții. Nemecsek se întristă de tot. Sărăcuțul de el, tare mai era amărit. Acum începu să plîngă din tot sufletul și, printre hohote, spuse :

— Uitați-vă... și în... cartea neagră... eu... eu sînt scris în totdeauna... eu... eu... ca un ciine..

Boka vorbe liniștit :

— Dacă nu isprăvești imediat cu miorlăitul, să știi că nu te mai luăm cu noi. Cu mucoși nu ne jucăm.

Cuvîntul „mucoși“ și-a făcut pe loc efectul. Nemecsek, micul și sărmanul Nemecsek, se sperie rău de tot și încet, încet se potoli. Comandantul îi puse mina pe umăr :

— Dacă te porți bine și te distingi, pînă în mai poți deveni ofițer. Acum, deocamdată, rămîi soldat.

Ceilalți fură și ei de acord. Căci dacă și Nemecsek ar fi fost făcut în ziua aceea ofițer, apoi asociația lor n-ar mai fi avut nici un haz ; cui aveau să mai poruncească ei. Îndată se și auzi vocea tăioasă a lui Geréb :

— Soldat, ascute creionul ăsta !

Și i-au pus în mînă creionul lui Weisz, căruia i se rupsesese vîrful în buzunar, printre bile. Supus, soldatul luă creionul. Apoi cu ochii înlăcrimați, cu fața plinsă, stînd mereu în poziția de drepti, începu să ascută încetișor creionul, mai suspinînd, mai smiorcăind, ca după un plîns strașnic. Și toată supărarea, toată amărăciunea inimioarei sale se ducea încet, cu fiecare așchie a creionului acela Hardtmuth nr. 2.

— L-am as... ascuțit, domnule locotenent.

Dădu creionul și oftă adînc. Și, o dată cu oftatul, renunță pentru cîtva timp la avansare.

Apoi bilețelele au fost împărțite. Băieții se împrăștiară, izolîndu-se unul de altul ; aveau de îndeplinit o treabă foarte im-

portantă. Pe urmă soldatul adună bilețelele și le puse pe toate în pălăria lui Csele. Când ajunsese cu ea în dreptul lui Barabás, acesta, făcându-i cu cotul lui Kolnay, îi șopti :

— Și asta-i soioasă.

Kolnay se uită la pălărie. Acum se convinseră amîndoi că n-aveau de ce să se rușineze; dacă pină și pălăria lui Csele e soioasă, atunci hotărît lucru că se apropie sfîrșitul lumii !

Bilețelele strînse fură citite de Boka și verificate de Geréb, care stătea lingă el. În total erau paisprezece buletine de vot. Pe ele se putea citi la rînd : Boka János, Boka János, Boka János. Apoi, deodată apăru numele lui Geréb Dezső. Băieții se uită unii la alții. Pricepeau că bilețelul acesta fusese scris de Boka, care vota pentru Geréb din politețe. Urmă din nou, în cîteva rînduri, Boka János și apoi din nou un Geréb Dezső. La sfîrșit de tot se ivi iarăși un Geréb Dezső. Cu alte cuvinte Boka avea unsprezece voturi, iar Geréb trei. Geréb zîmbea încurcat. Pentru prima dată apărea deschis ca rival al lui Boka, și îi părea bine de cele trei voturi. În schimb, două dintre acestea îl nemulțumeau pe Boka. O clipă se întrebă care sînt cei doi cărona nu le era pe plac ; dar îndată se liniști și zise :

— Așadar m-ați ales președinte pe mine !

Din nou răsunară urale, iar Csónakos mai fluieră o dată. Nemecsek, deși mai avea încă ochii umezi, strigă și el cu însuflețire, căci ținea tare mult la Boka.

Președintele ceru să se facă liniște, ca să vorbească.

— Vă mulțumesc, băieți, — le spuse el, — și acum să ne apucăm îndată de lucru. Cred că v-ați dat cu toții seama că cei cu cămășile roșii vor să ne ia maidanul și stivele de lemne. Ieri, Pásztorii au șterpelit bilele băieților, iar astăzi Áts Feri s-a strecurat aici și ne-a furat steagul. Mai curînd sau mai tîrziu, or să vină cu toții aici să ne izgonească. Însă noi o să apărăm locul acesta vitejește.

Csónakos strigă cît puțin mai tare :

— Trăiască maidanul !

Toți își aruncară pălăriile în aer și strigară din suflet cît îi ținea gura :

— Trăiască maidanul !

Apoi cuprinseră cu privirea întregul maidan și stivele de lemne luminate de soarele blajin din după-amiaza aceea de primăvară. Se vedea bine în ochii lor cît le era de dragă această fișie de pămînt și că vor ști să lupte pentru ea, dacă va fi nevoie. Ceea ce simțeau ei se asemena foarte mult cu dragostea de patrie. Și cu atîta însuflețire strigau „Trăiască maidanul“, încît ți se părea că strigă „Trăiască patria“. Și ochii le erau plini de strălucire și inimile pline de mîndrie.

Boka continuă :

— Să n-așteptăm să vină ei peste noi, ci să ne ducem noi la ei, în grădina botanică !

Poate că altădată, băieții s-ar fi dat înapoi în fața unui plan atît de îndrăzneț, dar la ora aceasta însuflețirea era atît de mare, încît strigară cu toții într-un glas :

— Să mergem !

Și fiindcă toți strigară că vor merge, Nemecsek și el strigă un „să mergem“. El, sărmanul, știa că va umbla în urma tuturor, purtînd efectele ofițerilor. Și ce să vezi ? dinspre depozitul de lemne, se auzi o voce groasă, de bețiv, care repeta și ea : „să mergem, să mergem !“ Era paznicul. Stătea liniștit cu luleaua-n gură și zîmbea șiret. Iar lîngă el, Hector. Băieții începură să rîdă. Paznicul, imitîndu-i, își azvirlea pălăria în aer strigînd :

— Să mergem !

Cu asta, chestiunile oficiale se terminară. Trebuia să urmeze oina. Cineva porunci cu ifos :

— Soldat ! Du-te în magazie și adu bita și mingea.

Nemecsek se repezi spre magazia care nu era de fapt decît o stivă de lemne. Băiatul se chircoli lîngă stivă și scoase dintre

trunchiurile de jos mingea și bîta. În apropiere se afla paznicul, iar lîngă el stăteau Kende și Kolnay. Kende ținea în mînă pălăria paznicului, iar Kolnay analiza care dintre ele era mai soioasă. Hotărît lucru, pălăria paznicului era cea mai soioasă dintr-
toate.

Boka se apropie de Geréb și-i spuse :

— Va să zică și tu ai avut trei voturi !

— Da, îl înfruntă mîndru Geréb și-l privi drept în ochi.

III

A doua zi după-amiază, când s-a terminat lecția de stenografie, planul de război era gata întocmit. Se făcuse ora cinci și pe străzi se aprindeau felinarele.

În timp ce ieșeau de la școală, Boka le spuse băieților :

— Înainte de a-i ataca, să le dovedim că și noi sîntem tot atît de îndrăzneți ca ei. Am să mă duc la grădina botanică cu doi dintre oamenii mei cei mai curajoși, să pătrundem pe insula lor, și să agățăm într-un copac hîrtia asta.

Și Boka scoase din buzunar o hîrtie roșie, pe care scrisese cu litere mari :

„PE AICI AU TRECUT BAIETII DIN STRADA PAL !“

Ceilalți priveau mișcați peticul acela de hîrtie. Csónakos, care venise la școală împins numai de nerăbdare, căci el nu învăța stenografia, le propuse îndată :

— Ce-ar fi să le tragem și-o înjurătură pe hîrtia asta ?

Dar Boka dădu din cap a împotrivire :

— Asta nu se poate. Și n-o să facem nici ca Áts Feri, care ne-a furat steagul. Vreau numai să le arătăm că nu ne temem de ei și că avem curajul să ne ducem acolo, în imperiul lor, unde-și țin adunările și unde și-au făcut depozitul de arme. Bucata asta de hîrtie roșie e cartea noastră de vizită ; nu facem altceva decît să le-o lăsăm acolo.

Csele se amestecă și el în vorbă :

— Să știi că au obiceiul să se adune pe insulă seara, cam pe vremea asta, ca să se joace de-a hoții și poterașii.

— Nu-i nimic. Și Áts Feri a venit la noi cînd știa bine că ne aflăm pe maidan. Cui e frică, n-are decît să nu meargă !

Dar nimănui nu-i era frică. Pînă și Nemecek se arăta a fi deosebit de îndrîjit. Se vedea bine că voia să culeagă merite pentru avansare. Așa că se înfățișă cu mîndrie președintelui și-i spuse :

— Eu merg cu tine !

Aici, în fața școlii, nu era obligat să stea drept și să salute, căci regulamentul nu se aplica decît pe maidan. Aici toți erau egali.

Apoi sări și Csónakos :

— Merg și eu !

— Numai să-mi făgăduiești că n-ai să fluieri !

— Bine, făgăduiesc. Dar să mă lași acum să-i mai trag un fluierat, pentru ultima oară !

— N-ai decît !

Și cînd fluieră odată, băgă în sperieți pe trecători.

— Așa ! Pe ziua de azi m-am răcorit, răsuflă el fericit.

Boka i se adresa lui Csele :

— Tu nu vii ?

— Nu pot, — bombăni Csele trist, — la cinci și jumătate trebuie să fiu acasă. Mama știe cînd se termină ora de stenogra-

fie și mi-e teamă că dacă ajung azi târziu, altă dată n-o să mă mai lase nicăieri.

Gîndul ăsta îl speria grozav. Ar fi însemnat că s-a terminat și cu maidanul, și cu ofițeria.

— Bine, atunci rămii. Îi iau numai pe Csónakos și pe Nemecek. Mîine dimineață, la școală, o să vă povestim cum a fost.

Apoi și-au dat mîna. Dar Boka își aminti de ceva :

— Ia spuneți-mi, Geréb a fost azi la stenografie ?

— Nu.

— O fi bolnav ?

— Nu cred. La prînz am plecat împreună. N-avea nici pe naiba.

Lui Boka nu-i plăcea de loc purtarea lui Geréb. I se părea cam suspect. De pîldă, ieri, la despărțire, Geréb îi aruncase o privire ciudată, din care se vedea bine că-l rodea ceva. Se gîndea că atîta timp cît Boka va fi printre ei, el nu se va putea evidenția. Ce mult dorea să-i ia locul lui Boka ! Doar el era mult mai vioi, mai îndrăzneț și nu se potrivea cu firea liniștită, cuminte și serioasă a lui Boka. Se credea mult mai destoinic decît el.

— Mai știi și eu ce să cred ? rosti Boka încet, și porni la drum cu cei doi băieți. Csónakos păsea serios alături de el. În schimb, Nemecek era vesel și nu mai putea de bucurie că în sfîrșit va fi unul dintre puținii părtași la o aventură atît de interesantă. Era așa de vesel, încît Boka îl muștrului :

— Nemecek, fii serios. Doar nu mergem la distracție ! Excursia aceasta-i mult mai periculoasă decît crezi tu. Sau ai uitat de frații Pásztor ?

Auzind acest nume, Nemecek se întunecă la față. De altfel și Ats Feri era un băiat teribil ; se spunea despre el că ar fi fost dat afară de la liceul real. Era un vlăjgan voinic și nemaipomenit de curajos. Totuși avea o privire plăcută și atrăgătoare, ceea ce le lipsea Pásztorilor. Aceștia umblau întotdeauna cu capul în pămînt, te priveau pieziș, aveau chipurile tuciiurii și nimeni nu i-a

văzut vreodată rîzînd. Pásztorii te îngrozeau... Şi cei trei flăcăiaşi grăbiră pasul pe nesfîrşita Cale Ullői. Acum se întunecase de-a binelea, căci se-nsera devreme. Pe străzi se şi aprinseseră felinarele şi băieţii, neobişnuiţi să umble aşa de tîrziu, fură cuprinşi de nelinişte. Erau deprinşi să se joace numai după amiază. La ora asta nu mai umblau pe străzi, ci stăteau acasă, aplecaţi asupra cărţilor lor de şcoală.

Mergeau tăcuţi unul lîngă altul ; după un sfert de oră au ajuns la grădina botanică. Peste zidul de piatră, pomii abia înverziţi se ridicau uriaşi deasupra copiilor. Vîntul şuiera prin frunzişul proaspăt. Era întuneric. Şi îndată ce se ivi înaintea lor grădina cu şoaptele ei tainice, cu poarta ei ferecată şi misterioasă, inimile lor prinseră a bate cu mai multă putere. Nemecsek vru să sune la intrare.

— Ce faci ? Să nu cumva să suni ! sări Boka. Or să afle că sîntem aici şi or să ne iasă în cale... De altfel nici nu ne-ar deschide nimeni.

— Păi cum o să intrăm ?

Boka îi făcu semn cu ochiul spre zid.

— Peste zid ?

— Peste zid.

— Cum ? Pe-aici, prin Calea Ullői ?

— Nici gînd ! Ocolim grădina. Prin spate zidul e mult mai scund.

Şi zicînd acestea, cotiră într-o străduţă întunecoasă, unde împrejmuirea de piatră se continua cu un gard de scînduri. Bîjbîră pe lîngă uluci, tot căutînd pe unde s-ar putea trece mai uşor. Se opriră într-un loc mai întunecos unde, din grădină, se înălţa un salcîm mare, drept lîngă zăplaz.

— Dacă ne urcăm pe aici, — şopti Boka, — vom coborî uşor pe trunchiul salcîmului ; îl putem folosi şi ca post de observaţie : din el vedem bine dacă se află careva prin apropiere.

Ceilalți doi fură de aceeași părere. În clipa următoare se și apucară de treabă. Csónakos se așeză pe vine, rezemîndu-se cu mîinile de ulucă. Boka se urcă cu grijă pe umerii lui și privi peste gard. Era o tăcere deplină : niciunul nu scotea o vorbă. După ce Boka se încredință că nu e nimeni prin apropiere, făcu un semn cu mina, iar Nemeček îi șopti lui Csónakos :

— Ridică-l !

Și Csónakos îl săltă pe președinte. Acesta se urcă pe zăplaz, care fiind vechi începu să trosnească sub el.

— Sări ! îi șopti Csónakos.

Se mai auziră cîteva pîrfituri, și în clipa următoare răsună o bufnitură surdă. Boka se pomeni drept în mijlocul unei răsadnițe. După el sări Nemeček, iar la urmă Csónakos. Dar Csónakos se arcă mai întîi în salcîm — la asta se pricepea, fiind băiat de la țară — în timp ce de jos ceilalți doi îl tot întrebau :

— Vezi ceva ?

Le răspunse cu glas gîtuit, tocmai din vîrfurile copacului :

— Nimic... E întuneric.

— Nici insula n-o vezi ?

— Ba o văd.

— E cineva acolo ?

Csónakos se apleca cu grijă cînd în dreapta, cînd în stînga printre crengi și-și ațîntea privirea prin întuneric în direcția lacului.

— Nu văd nimic pe insulă din cauza pomilor și a tufelor... dar pe pod...

Tăcu. Se urcă pe o creangă mai sus, apoi continuă :

— Aha, stați că acum văd mai bine. Pe pod stau doi...

Boka spuse încet :

— Va să zică sînt acolo ! Pesemne fac de strajă.

Apoi crengile trosniră din nou și Csónakos coborî din salcîm. O clipă, nici unul nu scoase o vorbă. Se gîndeau. Ce era de făcut ? Se tupilară lîngă un tufiș, ca să nu-i vadă cineva, și acolo ținură sfat pe șoptite.

— Ar fi tare bine, — spuse Boka, — dacă ne-am putea strecura printre tufe pînă la ruine. Știți... acolo în dreapta, la marginea unei coline, sînt niște ruine de cetate.

Ceilalți doi dădură din cap în semn că locul le este cunoscut.

— Putem ajunge dacă mergem cu grijă, pitiți printre tufe. Acolo, unul dintre noi o să se urce pe colină și dacă vede că nu-i nimeni, atunci trecem tîrîș colina și ajungem la lac, unde ne putem ascunde printre trestii. Pe urmă vedem noi ce mai facem.

Două perechi de ochi scînteietori erau ațintiți asupra lui Boka. Pentru Csónakos și Nemecsek fiecare cuvînt al lui era literă de evanghelie. El îi întrebă :

— Ne-am înțeles ?

— Da, încuviințară ceilalți doi.

— Atunci, la treabă ! Numai să vă țineți de mine. Eu cunosc pe-aci.

Și începu să se tîrască în patru labe printre tufele pitice. Abia ingenuncheară și cei doi însoțitori, cînd deodată se auzi din depărtare un fluierat ascuțit și prelung.

— Ne-au observat ! spuse Nemecsek și sări în picioare.

— La loc ! Culcat ! porunci Boka și se trîntiră toți trei în iarbă. Așteptau cu respirația tăiată să vadă ce se va mai întîmpla. Oare chiar i-o fi observat ?

Dar nu venea nimeni. Numai vîntul şuiera prin copaci. Boka le şopti :

— N-a fost nimic !

Însă în clipa aceea un nou fluierat, la fel de ascuţit, spintecă aerul. Aşteptară din nou, dar nici de data asta nu se ivi nimeni. Nemecsek spuse tremurînd, dintr-un tufiş :

— Poate ar fi bine să ne uităm din copac...

— Ai dreptate. Csónakos, sus !

Şi cît ai zice peşte, Csónakos se căţără ca o pisică în salcîmul cel mare.

— Ce-i ?

— Nişte umbre... se mişcă pe pod... acum sînt patru... uite, doi s-au înapoiat pe insulă.

— Atunci totu-i în ordine, spuse Boka, răsuflînd uşurat. Dă-te jos. Fluieratul a fost semnalul de schimbare a străjii.

Csónakos coborî din salcîm şi toţi trei porniră tîrîş spre colină. Grădina botanică, mare şi misterioasă, era învăluită într-o tăcere deplină. De obicei, după ce sună clopotul din grădină, vizitatorii pleacă şi nu mai rămîn acolo decît răufăcătorii sau unii care urzesc planuri de război, ca cele trei mogîldeţe negre ce se furişau ghemuite de la un tufiş la altul. Nu schimbau între ei nici un cuvînt, atît de pătrunşi erau de importanţa misiunii lor. De fapt, ca să spunem adevărul, cam intrase frica-n ei. Trebuia să ai mult curaj ca să pătrunzi în cetatea aceea atît de întărită a cămăşilor roşii, pe insula din mijlocul lacului, cînd singurul drum, podeţul de lemn, era păzit de străji. „Poate tocmai de Pásztori“, se gîndi Nemecsek şi îi veniră în minte bilele cele colorate, frumoase şi scumpe, printre care se aflau şi cîteva de sticlă. Il cuprinse din nou ciuda la gîndul că tocmai cînd i-a venit lui rindul să „arunce“, cînd ar fi putut cîştiga toate bilele, tocmai atunci a trebuit să răsune cuvîntul acela îngrozitor „ein-stand“.

— Au ! strigă deodată Nemecsek.

— Ce e ?

Nemecsek se ridicase în genunchi și-și sugea un deget.

— Ce-ai pățit ?

Le-a răspuns fără să-și scoată degetul din gură :

— Am călcat cu mîna prin urzici.

— Suge-ți biberonul, puișor, il luă în rîs Csónakos ; dar, prevăzător, își înfășură mîna cu batista.

Se tîrîră mai departe și ajunseră curînd la colină. După cum știm, aici, pe ridicătura aceasta de pămînt, erau construite un fel de ruini de cetate așa cum se construiesc de obicei în parcurile mari, ca decor. Se imitase cu grijă stilul arhitectonic al castelelor vechi și printre blocurile mari de piatră se găsea chiar și mușchi artificial.

— Uitați-vă acolo, ruinele, le arată Boka. Aici trebuie să fim cu ochii în patru, am auzit că ăștia... cămășile roșii, au obiceiul să vină și prin părțile astea.

— Ce fel de cetate-i asta ? se miră Csónakos. Nu-mi aduc aminte să fi învățat la istorie că în grădina botanică s-ar afla vreo cetate...

— Asta-i o ruină. Așa au construit-o.

Nemecsek începu să rîdă :

— Păi, dacă tot au construit, de ce n-au făcut o cetate ca lumea ? Peste o sută de ani s-ar fi transformat ea singură în ruine...

— Măi, dar vesel mai ești ! spuse Boka. Te asigur că dacă te-ai întîlni nas în nas cu Pásztorii, ți-ar pieri cheful.

Intr-adevăr, micul Nemecsek se posomorî pe loc. Avea și el o calitate : uita mereu prin ce pericol trece ; trebuia să i se amintească din cînd în cînd.

Apoi începură să se cațere pe colină, pe lespezile ruinelor, printre tufele de soc. Csónakos mergea în frunte. Deodată se opri, ridică mina dreaptă spre ceilalți doi și, rămînînd tot așa, pe brînci, se întoarce spre ei, șoptindu-le speriat :

— Vine cineva.

Ca la comandă, cu toții se pitiră în iarba înaltă. Tufișurile dese îi ascundeau bine. Doar ochii le sticleau din desiș. Ascultau cu răsuflarea tăiată.

— Lipește-ți urechea de pământ, Csónakos, ordonă Boka în șoaptă. Așa obișnuiesc să asculte indienii. Să vezi c-o să auzim ușor dacă se apropie cineva.

Csónakos făcu întocmai. Se culcă și, găsimd un loc unde nu crescuse iarba, își lipi urechea de pământ. Dar tresări speriat :

— Vin ! șopti el îngrozit.

Acum se auzea chiar și fără metoda indiană că cineva umblă prin tufișuri. Și acel cineva misterios, despre care deocamdată nici măcar nu puteau ști de-i om sau animal, venea direct spre ei. Speriați, băieții căutară să-și ascundă și capul în iarbă. Nemecsek se tînguia cu voce stinsă :

— Vreau acasă !

Csónakos nu-și pierdu firea și șopti furios :

— La pământ, mucosule !

Dar văzînd că Nemecsek tot nu-și recapătă curajul, Boka își ridică capul din iarbă și privindu-l mînios se răsti la el, bineînțeles în șoaptă, ca să nu se dea de gol :

— Soldat ! Culcat !

Unui asemenea ordin trebuia să te supui. Și Nemecsek se culcă în iarbă. Personajul acela misterios continua să meargă foșnind printre tufe, dar acum se părea că și-a schimbat direcția și nu se mai îndreaptă spre ei. Boka se ridică din nou din iarbă și privi împrejur. Văzu o făptură întunecată, care cobora colina scormonind tufișurile cu bastonul.

— A plecat, îi vesti el pe ceilalți, care tot mai stăteau culcați în iarbă. Era straja.

— Straja cămășilor roșii ?

— Nu, straja grădinii botanice.

Răsuflară ușurați. De oameni mari nu se temeau. Dovada e

soldatul cel bătrîn, cu nasul borcănos din grădina muzeului, căruia îi dădeau atît de furcă. Continuară urcuşul. Deodată, pesemne că paznicul auzi ceva, căci se opri şi-şi ciuli urechile.

— Ne-a descoperit, blîgii Nemecek. Şi cei doi se uitau la Boka, aşteptînd dispoziţiile lui.

— Să intrăm în cetate ! ordonă Boka.

Şi toţi trei se rostogoliră de-a valma pe colina pe care adineauri se urcaseră cu atîta trudă. Cetatea avea ferestre mici, cu ogivă. Constatară cu groază că nu pot intra pe prima fereastră, căci avea gratii de fier. Se strecurară spre cea de alături, dar şi aceasta era ferecată. În sfîrşit găsiră o crăpătură în zid, prin care abia încăpeau. Intrară într-o încăpere întunecoasă şi-şi opriră răsufierea : tocmai atunci paznicul trecu prin dreptul ferestrelor. Abia după aceea şi-au dat seama că el se ducea spre locuinţa sa, care se găsea în partea dinspre Calea Ūllői a grădinii.

— Bine c-am scăpat de ăsta, răsufilă uşurat Csónakos.

Incepură să cerceteze încăperea. Acolo era un aer umed şi mucegăit ca în pivniţa unui adevărat castel vechi. Tot bijbiind prin întuneric, Boka se împiedică de ceva. Se aplecă şi ridică obiectul cu pricina. Ceilalţi doi săriră imediat lîngă el, şi, în lumina slabă a asfinţitului, văzură că acel ceva este un tomahawk, un fel de secure lată, cu care, după cum se scrie în romane, se războiesc indienii. Tomahawk-ul, cioplit din lemn şi învelit în staniol, strălucea ameninţător în întuneric.

— Asta este a lor, spuse Nemecek cu teamă.

— Aşa e, — întări Boka, — şi dacă am găsit-o pe-asta aici, trebuie să mai fie şi altele prin apropiere.

Incepură să caute. Şi într-adevăr mai găsiră într-un colţ încă şapte bucăţi. Acum se putea ghici uşor că numărul cămăşilor roşii era de opt. Pesemne că aici aveau ei depozitul secret de arme. Primul gînd ce-i trecu lui Csónakos prin cap fu că s-ar cuveni să ia cele opt securi drept pradă de război.

— Nu, — se împotrivi Boka, — nu se poate ! Asta ar însemna furt, pur și simplu.

Csónakos se rușină.

— Nu mai zici nimic, puîsorule ? glumi Nemecek prinzînd curaj, dar primi un ghiont de la Boka, așa că tăcu îndată.

— Să nu pierdem timpul. Haideți din nou pe colină. Nu vreau să ajungem pe insulă cînd n-o mai fi nimeni acolo.

Ideea aceasta nemaipomenit de îndrăzneată le dădu un nou imbold. Risipiră securile prin întreaga încăpere, ca să se vadă că cineva a umblat pe-acolo, apoi ieșiră prin crăpătură și, prinzînd curaj, grăbiră spre vîrfurile colinei. De aici se putea vedea pînă departe. Se strînseseră la un loc și priviră în jur. Boka scoase din buzunar un pachetel. Desfăcu peticul de ziar în care era învelit și ieși la iveală un binoclu mic de sîdef.

— Asta, — lămuri el, — e binoclu de teatru al surorii lui Csele. Și-l duse la ochi. Dar pînă la insulă se vedea și cu ochiul liber. În jurul ei strălucea lacul cel mic, în care se cultivau plante acvatice și pe malurile căruia se ridicau pîlcuri dese de stuf și de trestie. Pe insulă, printre frunzele copacilor și desișul tufelor înalte, licărea un punct luminos. Cei trei băieți deveniră deodată serioși.

— Sînt acolo, spuse cu vocea scăzută Csónakos.

Cînd văzu lampa, Nemecsek exclamă încîntat :

— Au și lampă !

Punctul acela luminos pîlpîia ușor pe insulă ; cînd dispărea după vreo tufă, cînd apărea pe mal. Cîeva se plimba cu lampa de colo-colo.

— Pregătesc ei ceva, murmură Boka, care nu și-ar fi luat binoclul de la ochi pentru nimic în lume. Sau fac manevre de seară... sau...

Deodată tăcu.

— Ce-i ? întrebare nedumeriți ceilalți doi.

— Doamne, spuse Boka, continuînd să privească prin binoclu. Cel care duce lampa... este...

— Cine e ?

— O figură cunoscută... Nu cumva...

Se urcă mai sus să vadă mai bine, dar lumina lămpii dispăru după un tufiș. Boka își luă binoclul de la ochi.

— A dispărut ! șopti el.

— Dar cine era ?

— Nu vă pot spune. Nu l-am văzut clar. Și tocmai cînd am vrut să-l prind mai bine cu binoclul, a dispărut. Pînă nu sînt sigur, nu vreau să-nvinovățesc pe nimeni...

— Era cineva dintr-ai noștri ?

Președintele răspunse trist :

— Cred că da.

— Dar asta-i trădare ! izbucni Csónakos cu glas tare, uitînd că trebuie să păstreze cea mai desăvîrșită liniște.

— Taci ! Cînd ajungem acolo, aflăm noi totul. Pînă atunci, ai răbdare.

Acum îi mîna curiozitatea. Și Boka nu voise să le spună cu cine semăna băiatul care ducea lampa ! Ceilalți doi încercară să ghicească, dar președintele le interzise acest lucru și le spuse că nu e voie să arunce bănuiala pe nimeni. Întăritați, ei se grăbiră

să părăsească colina, și cînd ajunseră jos, își continuară drumul prin iarbă tot în patru labe. Nu le mai păsa dacă nimereau cu mîinile prin spini, urzici sau pietricele ascuțite. Se grăbeau, se strecurau tăcuți, tot mai aproape de malul lacului tainic.

Au ajuns. Acum puteau să se ridice, deoarece trestia deasă și tufișurile de pe mal erau atît de înalte, încît făpturile lor mici nici nu se vedeau. Boka ordonă cu mult sînge rece :

— Pe undeva pe-aici trebuie să fie o barcă. Eu și cu Nemecek am s-o iau la dreapta pe mal să caut barca ; iar tu, Csónakos, ia-o la stînga. Cine găsește mai întîi barca, așteaptă pe celălalt.

Și porniră într-o tăcere deplină. Abia făcură cîțiva pași și Boka descoperi barca în stufiș.

— S-așteptăm, spuse el.

Trebuiau s-aștepte pînă ce Csónakos va înconjura lacul și va ajunge iar la locul de unde pornise. Se așezară pe mal și priviră un timp cerul înstelat. Apoi își încordară atenția, în speranța că vor auzi zvon de vorbă de pe insulă. Nemecek, vrînd s-arate cît e de priceput, șopti :

— Știi, am s-ascult cu urechea la pămînt.

— Lasă-ți urechea în pace, răspunse Boka. Pe malul apei degeaba pui urechea la pămînt. Dacă vrei să știi, auzi mai bine cînd ascuți aplecat deasupra apei. I-am văzut pe pescari cum vorbesc de la un țărm la celălalt al Dunării, aplecați deasupra valurilor. Mai ales seara, apa duce glasul foarte departe.

Făcură și ei întocmai, dar n-au putut desluși nici o vorbă. Dinspre insulă s-auzeau numai șoapte și pași. Intre timp sosi Csónakos, care le raportă abătut :

— Nu-i nici o barcă nicăieri.

— Nu fi supărat, puîșorule, — îl îmbărbătă Nemecek, — am găsit-o noi.

Și coborîră spre barcă.

— Ne urcăm în ea ?

— Da, dar nu aici, spuse Boka. O împingem pînă în partea cealaltă a podului, ca să fim departe de ei, dacă cumva or să ne descopere. Dacă trecem lacul din punctul cel mai îndepărtat de pod, vor trebui să ocolească mult pe mal, ca să ne ajungă.

Această prevedere înțeleaptă le-a plăcut celorlalți doi și le-a dat mai mult curaj. Cînd au văzut cît de isteț e conducătorul lor și ce socoteli iscusite știe să-și facă acesta, îl întrebară :

— Cine are o sfoară ?

Avea Csónakos, căci în buzunarul lui se găseau de toate. Nici într-un bazar nu se aflau atîtea lucruri cîte erau în buzunarul lui Csónakos. Ce nu avea acolo : briceag, sfoară, bile, o clanță de aramă, cuie, chei, cîrpe, un carnețel de note, șurubelniță și cine mai știe cîte altele. Scoase deci o sfoară, pe care Boka o legă de belciugul de la prova bărcii și începură să tragă barca la edec, încet de tot, spre partea cealaltă a insulei, pe care nu o slăbeau de loc din ochi.

Cînd au ajuns la locul de unde trebuiau să pornească cu barca aceea șubredă, auziră din nou o fluierătură ca cea de mai înainte. Acum însă nu se mai speriară. Știau că asta înseamnă schimbarea străjii de pe pod. Și-apoi teama nu mai era atît de mare, fiindcă simțeau că se află în toiul luptei. Așa se întîmplă de obicei și cu soldații, la război. Pînă nu dau cu ochii de inamic se sperie de fiecare tufiș. Însă din clipa cînd aud șuieratul primului glonte, îi cuprinde o adevărată beție și nu le mai pasă de moarte.

Băieții se așezară în barcă. Primul se urcă Boka, apoi Csónakos. Numai Nemecek se mai învîrtea nehotărît pe malul noroios.

— Hai, vino odată, piciule, îl indemnă Csónakos.

— Vin, vin, piciule, — îi răspunse Nemecek. Dar în aceeași clipă picioarele îi alunecară ; se agăță speriat de o trestie subțire, și nici una, nici două, bîldîbîc în apă ! Deși se afundase pînă la gît, nu îndrăzni să țipe. Se ridică imediat în picioare. Era atît de

caraghios ! Apa curgea șiroaie de pe el și se ținea strâns de trestia aceea, subțire ca un condei.

Csónakos, neputînd să-și țină risul, îl întrebă :

— Barem ai băut ceva, puișorule ?

— N-am băut nimic, bîlgui speriat blondul cel mititel. Apoi, așa, ud learcă și plin de noroi cum era, se aburcă în barcă. De spaimă se făcuse alb ca varul.

— N-aș fi crezut că am să fac astăzi și o baie, — șopti el.

Dar nu era timp de pierdut. Boka și Csónakos puseră mîna pe lopeți și-mpinseră barca de la țarm. Luntrea grea alunecă leneș pe apă, slîrnind în juru-i unde ușoare. Băieții trăgeau lopețile prin apă fără zgomot. Și liniștea era atît de mare, încît se auzea deslușit cum îi clănțăneau dinții lui Nemecsek, care stătea ghemuit la prova bărcii. După cîteva clipe ajunsera la insulă. Băieții debarcară la iuțeală și se ascunseră îndată în tufișuri.

— Ei, acum se cheamă c-am ajuns la țintă, răsuflă Boka încet, și cu băgare de seamă porni să urce coasta. Ceilalți doi se luară după el.

— Stați, — se-ntoarse președintele, — barca n-o putem lăsa în voia sorții. Dacă o zăresc cămășile roșii, aici rămânem, căci pe pod au străji. Tu, Csónakos, rămâi la barcă, că nu degeaba numele tău înseamnă „barcagiu“. Și dacă vezi că te descoperă cineva, viră-ți două degete în gură și fluieră cît poți de tare. Atunci noi fugim înapoi, sărim în barcă, și tu îi faci vînt.

Csónakos se întoarse mîhnit spre barcă, dar în sinea lui se bucura că poate va avea ocazia să fluiera o dată după pofta inimii...

Boka și blondul cel mititel porniră înainte pe malul apei. Acolo unde tufele erau mai înalte, se ridicau în picioare, furișîndu-se astfel mai departe. Mai încolo, în dreptul unui tufiș, se opriră, desfăcură frunzișul și priviră spre mijlocul insulei, unde se afla un mic luminiș. Și atunci văzură ceata grozavă a cămășilor roșii. Lui Nemeček i se făcuse inima cît un purice și se lipi de Boka.

— Nu-ți fie teamă, îi șopti la ureche președintele.

În mijlocul luminișului, pe o piatră mare, se afla așezată lampa. În jurul ei ședeau îngrămădiți cămășile roșii. Într-adevăr, toți aveau cămăși roșii. Lingă Ats Feri stăteau cei doi Pásztori. Dar lingă Pásztor cel mic era cineva a cărui cămașă nu era roșie.

Boka simți că Nemeček începe să tremure.

— Mă... — începu Nemeček, dar nu mai avu putere să spună altceva, — mă.. mă... Apoi adăugă încet : Vezi ?

— Văd, suspină Boka.

Era Geréb, care stătea chircit lingă cămășile roșii. Deci nu se înșelase cînd îl zărise de pe colină. Într-adevăr, Geréb umblase mai-nainte de colo-colo cu lampa. Cei doi băieți priveau înmărmuriți la ceata cămășilor roșii. Lampa arunca o lumină

ciudată pe chipurile întunecate ale celor doi Pásztori și pe cămășile roșii. Toți îl ascultau tăcuți pe Geréb, care vorbea încet. Desigur că le povestea ceva grozav de interesant, căci stăteau aplecați spre el și-l ascultau cu multă atenție. În liniștea deplină a serii, cuvintele lui Geréb ajunseră pînă la cei doi băieți din strada Pál. Iată ce le spunea :

— Maidanul are două intrări... Poți pătrunde acolo prin strada Pál. Însă e mai greu, căci în regulament e prevăzut că cel care intră ultimul pe poartă trebuie să pună zăvorul. Cea de a doua intrare e prin strada Maria. Aici poarta e întotdeauna deschisă, din cauza ferăstrăului. Și printre stivele de lemne se poate ajunge ușor pe maidan. Dar și aici e o piedică : fortificațiile făcute din loc în loc, pe stive.

— Știu, îl întrerupse Áts Feri cu o voce groasă, care îi înfioră pe cei doi cutezători ascunși în frunziș.

— Cred că știi, doar ai fost acolo, continuă Geréb. În fortificații sînt străji, și ele dau alarma îndată ce se apropie cineva străin printre lemne. Nu vă sfătuiesc să veniți pe-acolo...

Deci era vorba să vină cămășile roșii pe maidan...

Geréb continuă :

— Cel mai bun lucru ar fi să stabilim dinainte ziua cînd vreți să veniți. Atunci am eu grijă să intru ultimul pe maidan și să las poarta descuiată. N-am să pun zăvorul.

— Foarte bine, — îl întrerupse Áts Feri, — așa e bine. Pentru nimic în lume n-aș vrea să ocup maidanul cînd nu e nimeni acolo. Ne vom lupta în toată legea. Dacă ei or să dovedească că știu să-și apere maidanul, bine. Dacă nu, îl cucerim și înălțăm acolo steagul nostru roșu. N-o facem fiindcă am fi hrăpăreți, doar știți...

Unul din Pásztori îl întrerupse pe Áts :

— Numai ca să avem unde juca mingea. Aici nu se poate, iar în strada Eszterházy ne certăm întotdeauna pentru loc... Noi luăm terenul, și cu asta, basta !

Precum se vede, se hotărîseră să se bată din aceleași motive pentru care se războiesc soldații adevărați. Rușii aveau nevoie de mare, de aceea s-au luptat cu japonezii. Cămășile roșii voiau teren pentru jocul cu mingea, și negăsind alt mijloc mai bun, hotărîră să-l obțină pe calea armelor.

— Deci, rămîne așa cum ne-am înțeles, spuse Ats Feri, căpetenia cămășilor roșii. Ai să lași deschisă porțița dinspre strada Pál.

— Da, întări Geréb.

Micul și blondul Nemecek, bietul de el, era foarte indurerat. Stătea acolo cu hainele ude learcă și privea cu ochii mari spre cămășile roșii, ghemuiți în jurul luminii lingă care se afla trădătorul. Într-atîta îl durea inima, încît atunci cînd Geréb rosti cuvîntul „da“, care însemna că acceptă să vîndă maidanul, izbucni în plîns. Il cuprinse pe Boka pe după gît, și printre sughițuri, nu putu spune decît :

— Domnule președinte... domnule președinte... domnule președinte...

Boka îl îndepărtă cu blîndețe :

— Plînsul nu ne ajută la nimic !

Dar și lui i se pusese un nod în gît. Fapta lui Geréb îl întrista peste măsură.

La un semn al lui Ats Feri, cămășile roșii se sculară în picioare.

— Să mergem acasă, le spuse comandantul. Toată lumea are armă ?

— Da, răspunseră toți deodată, și-și ridicară de jos lăncile lungi de lemn, care aveau la vîrf cîte o mică flamură roșie.

— Direcția tufișuri, înainte marș ! le comandă Ats Feri. Așezați armele în piramidă.

Porniră cu toții, în frunte cu Ats Feri și cu Geréb după ei, spre inima insuliței. Poienița rămase pustie. În mijlocul poieniței

pe piatră, lampa ardea. Se auzea zgomot de pași care se îndepărtează; băieții intrau în desiş, să-şi ascundă lăncile.

Boka îi făcu un semn lui Nemecek.

— Acum! șopti el și-și băgă mîna în buzunar. Scoase de acolo hirtia roșie, în care era înfiptă o piuneză. Iși făcu loc printre crengile unui tufiș și, întorcîndu-se spre puștiul cel blond, îi porunci:

— Așteaptă-mă aici. Să nu ți miști din loc!

Și zicînd acestea se avîntă în poieniță, unde numai cu cîteva clipe înainte se aflaseră cămășile roșii. Nemecek își ținu răsufarea, urmărindu-l cu privirea. Mai întîi, Boka se îndreptă repede spre copacul cel mare din marginea poieniței, a cărui coroană înfrunzită acoperea ca o umbrelă întreaga insulă. Apoi, într-o clipă, prinse cu piuneza răvașul cel roșu în scoarța copacului: după care se repezi la lampă, îi deschise ferestrua și suflă în ea cu putere. Lumina se stinse și Nemecek nu-l mai zări nici pe Boka. Dar înainte ca ochii lui să se fi obișnuit cu întunericul, Boka ajunsese lîngă el și-l apucă de braț.

— Fuga după mine, cit poți de repede!

Și începură să alerge cît îi țineau picioarele, spre țărmul insulei. Cînd îi zări, Csónakos sări în barcă și propti una dintre lopeți în mal, ca să fie gata de plecare în orice clipă. Cei doi băieți săriră și ei în barcă.

— Dă-i drumul, — șopti Boka cu sufletul la gură.

Csónakos împinse cu putere lopata în mal, dar barca nu se urni. La venire izbiseră prea tare în țărm și acum barca stătea mai bine de jumătate pe uscat. Cineva trebuia să coboare, s-o ridice de-un capăt și s-o împingă

în apă. Dar se și auzeau glasuri dinspre poieniță. Cămășile roșii se întorseseră de la depozitul de arme și găsiseră lampa stinsă. La început au crezut că a stins-o vîntul, dar cînd Ats Feri se uită mai bine, văzu că fereștriuca fusese deschisă.

— A fost cineva aici ! tună el atît de tare, încît îl auziră oină și băieții ce se căsneau să urnească barca.

Aprinseră lampa și atunci văzură cu toții răvașul cel -oșu prins de scoarța copacului : „Pe aici au trecut băieții din strada Pál“. Cămășile roșii se uitară unii la alții. Ats Feri strigă

— Păi dacă au fost aici, înseamnă că nu-s prea departe. După ei !

Și fluieră puternic. De pe pod, veniră-n goană străjile, raportînd că pe acolo n-a putut trece nimeni.

— Au venit cu barca, spuse cel mai mic dintre Pásztori

Și cei trei băieți, care încă tot nu reușiseră să urnească barca de la locul ei, auziră cu groază porunca răsunătoare care-i amenința.

— După ei !

Dar chiar în clipa cînd fură rostite aceste cuvinte, Csónakos reuși să împingă barca din loc și să sară în ea. Puseră imediat mîna pe lăpeți și vîsliră cu toată puterea spre mal. Ats Feri, tunînd și fulgerînd, dădea ordine.

— Wendauer, urcă-te-n copac și vezi încotro au apucat ! Voi, Pásztori, luați-o pe pod și încercuiți insula și pe dreapta și pe stînga !

După toate aparențele erau încercuiți. Pînă să ajungă ei la mal, Pásztorii, iuți de picior cum sînt, vor fi și ei acolo. Și atunci nu mai era scăpare nici la dreapta, nici la stînga. Chiar dacă ar ajunge la țarm înaintea Pásztorilor, observatorul din vârful copacului, văzîndu-i încotro o iau, va da de știre. Din bătaie îl văzură pe Ats Feri cum alerga cu lampa în mînă pe malulapei. Apoi auziră un tropăit : treceau frații Pásztor peste pod..

Însă pînă să urce observatorul în vîrfurile copacului, băieții au și ajuns la mal.

— Barca se află dincolo ! strigă un glas de sus, din copac.

Și imediat s-auzi vocea groasă a comandantului :

— Toată lumea după ei !

În timpul ăsta, cei trei băieți din strada Pál fugeau mîncînd pămîntul.

— Nu trebuie să ne-ajungă, gifiia Boka din fugă. Sînt mai mulți decît noi.

Și continua s-alerge, cînd pe drum, cînd prin iarbă. Boka era în frunte, ceilalți în urma lui. Se-ndreptau spre seră.

— Să intrăm aici, hotărî Boka istovit și fugi înspre porțița serei, care, spre norocul lor, era deschisă. Se strecurară înăuntru și s-ascuseră în dosul unor chiparoși mari. Afară era liniște. Se vedea că inamicul le pierduse urma.

Cei trei băieți s-au așezat să-și mai tragă sufletul. Se uitau la clădirea asta ciudată, cu pereți și acoperiș de sticlă, prin care se strecura lumina slabă a orașului. Casa asta mare, numai geamuri, era tare ciudată și interesantă. Era formată din trei corpuri. Ei se găseau în aripa stîngă, de-a lungul căreia se aflau în ciubere mari, de culoare verde, un fel de arbuști cu trunchiuri groase și frunze late. În niște lăzi lungi, dreptunghiulare, creșteau ferigi și mimoze. Sub cupola cea mare din mijloc se înălțau palmieri cu frunza ca evantaiul, așa încît vedeai aici o adevărată pădurice de plante exotice. În inima ei se afla un bazin cu peștișori de aur, iar lîngă bazin, o bancă. Apoi iar magnolii, lauri, portocali și ferigi uriașe, plante puternic mirositoare, ce umpleau aerul cu parfumul lor ca de mirodenii. În hala mare de sticlă, încălzită cu aburi, apa picura într-una de peste tot. Picăturile cădeau plescăind pe frunzele late și groase. Și de cîte ori se mișca vreo frunză mare de palmier, băieților li se părea că văd un animal exotic ciudat, care se strecoară prin pădurea asta mică și deasă, umedă și caldă, printre ciuberele cele verzi. E drept că aici ei se simțeau

în siguranță, dar acum se frământau :
nu știau cât timp vor mai avea de stat
în această captivitate.

— Numai de nu ne-ar încuia,
șopti Nemecsek, care ședea istovit la
rădăcina unui palmier mare și căruia,
după baia rece pe care o făcuse, căl-
dura de aici îi pria de minune.

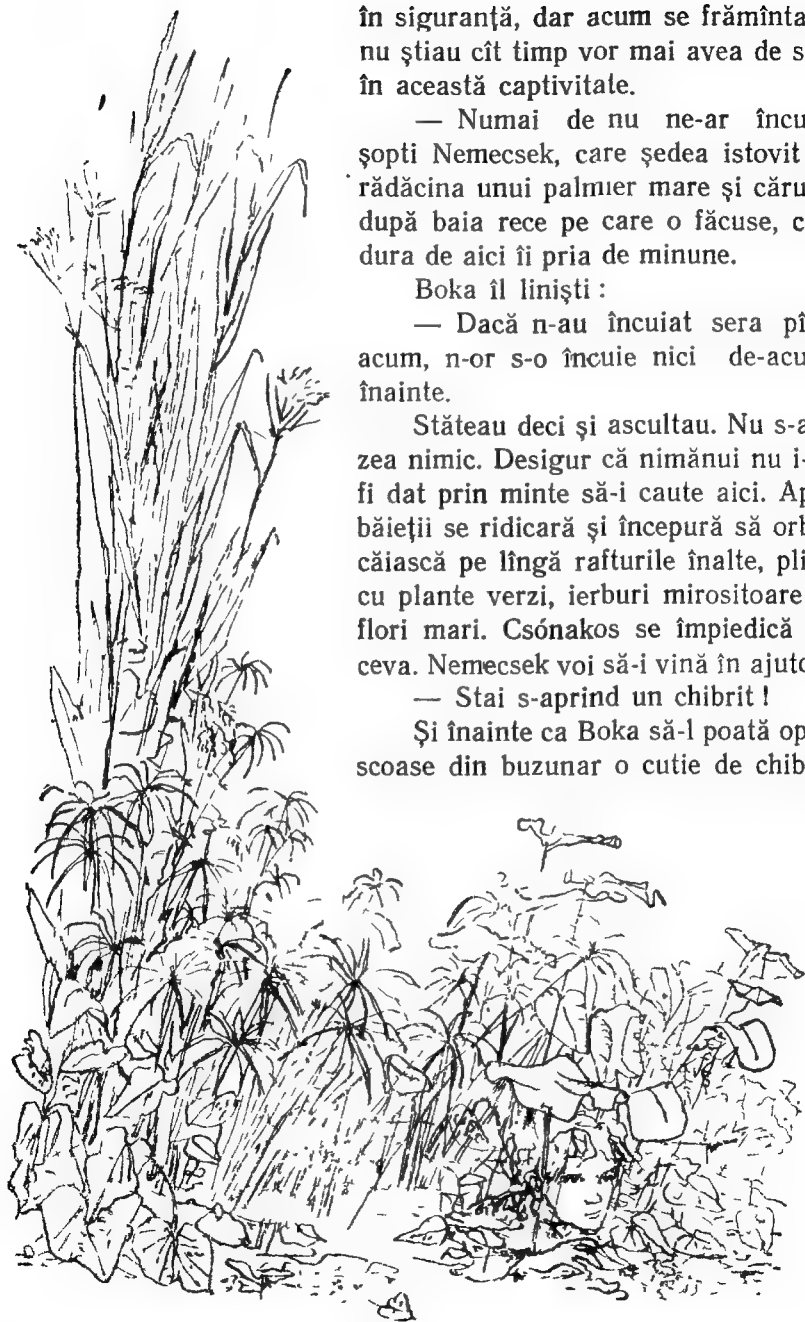
Boka îl liniști :

— Dacă n-au încuiat sera pînă
acum, n-or s-o încuie nici de-acum
înainte.

Stăteau deci și ascultau. Nu s-au-
zea nimic. Desigur că nimănui nu i-ar
fi dat prin minte să-i caute aici. Apoi
băieții se ridicară și începură să orbe-
căiască pe lîngă rafturile înalte, pline
cu plante verzi, ierburi mirositoare și
flori mari. Csónakos se împiedică de
ceva. Nemecsek voi să-i vină în ajutor:

— Stai s-aprind un chibrit !

Și înainte ca Boka să-l poată opri,
scoase din buzunar o cutie de chibri-

turi, și hîrști, un bețișor ! Chibritul se aprinse, dar în aceeași clipă se și stinse, căci Boka îl lovi peste mînuța lui albă.

— Maimuțoiule, — îl dojeni el, — ai uitat unde te afli ? Nu vezi că aici pînă și pereții sînt de sticlă ?... Să știi c-au zărit flacăra !

Traseră cu urechea. Într-adevăr, Boka avusese dreptate. Cămășile roșii au văzut scînteia aceea care luminase o secundă toată sera. În clipa următoare auziră cum pietrișul scîrțîia sub tălpile urmărilor. Atunci o luară din nou spre ușa din aripa stîngă. Il auziră pe Áts Feri dînd ordine.

— Pásztorii, pe ușița din dreapta ! strigă el. Szebenics, pe ușa din mijloc ; iar eu, pe-aici !

Cei din strada Pál se ascuseră cît ai bate din palme. Csónakos se vîrî sub un raft. Pe motiv că și așa era ud, Nemecek fu trimis în bazinul cu peștișorii de aur. După ce se vîrî în apă pînă la gît, puștiul cel blond își trase căpșorul sub o frunză mare de ferigă. Boka abia mai avu timp să se ascundă în dosul ușii deschise.

Áts Feri, ținînd lampa în mînă, intră pe ușă cu întreaga escortă. Lumina lămpii cădea în așa fel pe ușa de sticlă, încît Boka putea foarte bine să-l vadă pe Áts Feri, fără ca el să fie descoperit. Se uită bine la căpetenia cămășilor roșii, pe care îl mai văzuse numai o singură dată de-aproape, în curtea muzeului. Părea și mai frumos acum, cînd îi străluceau ochii de nerăbdare. După o clipă plecă de lîngă ușă și, împreună cu ceilalți, începu să cotrobăiască peste tot. Ba în aripa dreaptă se uitară chiar și pe sub rafturi. Nimănui nu i-ar fi trecut prin cap să caute în bazin. Cît despre Csónakos, el scăpă nedescoperit, fiindcă atunci cînd erau gata să caute și sub raftul unde se afla el, băiatul acela căruia Áts Feri îi zicea Szebenics spuse :

— Cred că au plecat de mult pe ușa din dreapta...

Și cum el porni într-acolo, mînat de dorința de a-i prinde,

toți ceilalți se luară după el. Străbătură deci întreaga seră și câteva bufnituri surde arătară că nici ei nu prea aveau grijă de ghivece. Apoi ieșiră și se făcu din nou liniște. Csónakos se ivi de sub raft.

— Pușorule, mi-a căzut un ghiveci în cap, oftă el. Sînt plin de pămînt...

Și-ncepu să scuipe de zor nisipul ce-i umpluse gura, ba și nasul. După el, ieși la iveală din bazin, ca un monstru acvatic, Nemecek. Bietul de el, era iarăși learcă de apă și începu să se tînguie cu glasul lui tremurător :

— Păi ce, am să stau toată viața în apă ? Ce sînt eu ? Broască ?

Și se scutură ca un cățeluș, pe care ai turnat o găleată de apă.

— Nu te mai văicări alîta, îl mustră Boka. Mai bine, hai să mergem ; ne-ajunge pentru astă-seară...

Nemecek oftă :

— Cît aș vrea să mă văd odată acasă ! Însă îndată își dădu seama ce primire o să-i facă cei de-acasă, cînd or să-l vadă în halul ăsta. Așa că se răzgîndi și adăugă : Adică nici nu vreau să fiu acasă !

Apoi o luară din nou spre salcîmul de lîngă gardul cel putred, pe unde intraseră în grădină. În cîteva minute, au ajuns. Csónakos se cățără iar pe copac. Dar înainte de a pune piciorul pe creasta gardului, se uită îndărăt în grădină și strigă speriat :

— Vin încoace !

— Sus, în copac ! porunci Boka.

Cît ai clipi, Csónakos se și afla sus și-și ajuta tovarășii să se urce. Se cățărară cît putură de sus, atît cît îi țineau crengile. Gîndul că ar putea fi prinși tocmai acum, cînd erau ca și salvați, îi necăjea tare mult.

Ceata cămășilor roșii sosi tropăind zgomotos, pe cînd cei trei stăteau pitiți în copac, ca niște păsări uriașe.

Și din nou se amestecă același Szebenics, care-și încurcase tovarășii pe cînd se aflau în seră :

— I-am văzut eu sărind gardul !

Se vede că Szebenics ăsta era cel mai năuc dintre ei. Și cum de obicei cel mai prost e și cel mai gălăgios, el striga într-una. Cămășile roșii erau gimnaști buni, așa că se azvîrliră peste gard cît ai bate din palme. Ats Feri rămase ultimul și, înainte de a sări, stinse lampa. Apoi se cățără în același salcîm, în vîrfurile căruia se cuibăriseră cele trei păsări. Ba chiar îi căzură pe gît vreo cîteva picături mari din hainele lui Nemecek, din care apa se scurgea ca dintr-un jgheab găurit.

— Plouă, își zise Ats Feri. Apoi, ștergîndu-și gîtul, sări în stradă.

— Uite-i ! strigă unul din cei care se aflau în stradă, și cu toții începură să alerge. Se vede că Szebenics îi încurcase din nou. Drept care Boka recunosc :

— Dacă n-ar fi fost Szebenics ăsta, am fi încăput de mult pe mîinile lor...

Acum erau încredințați că au scăpat definitiv de urmărirea cămășilor roșii. Îi văzuseră cum s-au luat după doi băieți care mergeau liniștiți pe una din străduțele învecinate. Cei doi s-au speriat de ceata gălăgioșilor și s-au pus pe fugă, căci cămășile roșii scoteau niște urlete înfiorătoare și se repeziră ca sălbaticii după ei. Apoi larma se întinse pînă departe, pe mai multe străduțe din Józsefváros...

Rămăși singuri, băieții coborîră de pe gard și, cînd simțiră din nou sub tălpi pavajul străzii, răsuflară ușurați. Mai întîi întîlniră o bătrînică, apoi se iviră și alți trecători. Se găseau din nou în oraș, unde nu li se mai putea întîmpla nimic. Erau

obosiți și flămânzi. La orfelinatul din apropiere clopoțelul suna de cină.

Nemecsek tremura.

— Haideți mai repede, spuse el.

— Stai, zise Boka. Îți dau eu bani să te duci acasă cu tramcarul.

Băgă mîna în buzunar, dar rămase așa. Președintele n-avea decît trei creițari. În buzunar nu se aflau decît trei creițari de aramă și călimara aceea vestită, din care cerneala albastră se scurgea în voie. Scoase deci cele trei monede pline de cerneală și i le dădu lui Nemecsek.

— N-am decît atît.

Csónakos găsi și el doi bănuți, iar puștiul cel blond avea numai unul, pe care-l ținea într-o cutiuță de medicamente, ca aducător de noroc — deci, în total, erau șase creițari. Cu banii aceștia, Nemecsek putu să se urce în tramcar.

Boka se opri în stradă. Nu putea uita întîmplarea cu Geréb. Stătea trist și tăcut. În schimb, Csónakos, care nu știa nimic despre această trădare, era tare vesel.

— Atenție, mă tată, strigă el. Și pînă să bage Boka de seamă despre ce e vorba, își vîrî două degete în gură și-i trase un fluierat zdravăn, din toate puterile, după care se arătă pe deplin mulțumit.

— De-abia am izbutit să mă țin toată seara, — mărturisi el vesel, — dar acum i-am dat drumul, mă tată !

Apoi îl prinse de braț pe Boka cel mîhnit, și amîndoi, osteniți după atîtea întîmplări, porniră spre oraș pe nesfîrșita Cale Ullöi.

IV

Ceasul din clasă bătuse din nou ora unu, și băieții se grăbiră să-și strângă cărțile. Domnul profesor Rácz închise catalogul și se ridică de la catedră. Csengey cel săritor, monitorul clasei, se repezi și-i ținu pardesiul. Cei din strada Pál, răspîndiți în bănci diferte, își făceau semne cu ochiul și așteptau dispoziții de la Boka. Știau că în după-amiaza aceea adunarea de pe maidan se va ține la ora două, cînd cei trei cercetași le vor povesti ce s-a întîmplat în grădina botanică. Știau cu toții că incursiunea a reușit și că președintele celor din strada Pál le-a întors curajos vizita cămășilor roșii. Dar erau nerăbdători să afle amănunțit întîmplările, aventurile, primejdiile prin care trecuseră băieții. Pînă atunci, lui Boka n-ai fi putut să-i smulgi nici cu cleștele un cuvîntel. Csónakos pălăvrăgea verzi și uscate. Ba mai spunea și cîte o minciună cît el de mare. Ajunsese să istorisească cum s-au întîlnit printre ruine chiar și cu animale sălbatice... că Nemeček era să se înece în lac... ca a văzut cum cămășile roșii ședeau în jurul unui rug enorm... Dar vorbea anapoda și uita mereu ce era mai important. Și nici nu puteai să-l asculți pînă la capăt, căci te asurzea cu fluierăturile dese cu care punea parcă punct după fiecare propoziție.

În schimb, Nemeček își dădea atîta importanță, încît răspundea cu gravitate celor ce-l întrebau :

— Nu vă pot spune nimic.

Sau :

— Întrebați-l pe domnul președinte.

Ceilalți îl invidiau grozav pe Nemecsek, care, deși simplu soldat, a luat totuși parte la o aventură atât de minunată. Sublocotenenții și locotenenții simțeau că după cele întâmplate prestigiul le va scădea mult față de cel al soldatului. Ba chiar unii prevesteau că puștiul cel blond va fi înaintat ofițer și atunci nu va mai

rămîne pe maidan alt soldat decît Hector, ciinele cel negru al paznicului...

Încă înainte ca profesorul Rácș să fi părăsit clasa, Boka ridicase două degete înspre băieții din strada Pál, vrînd să arate prin aceasta că întîlnirea va avea loc la ora două. Ceilalți, care nu făceau parte din grupul lor, se uiau cu multă invidie, vîzînd cum toți cei din strada Pál îi răspunseră lui Boka, saluînd militărește, arătînd astfel că au luat cunoștință.

Dar cînd erau cu toții gata să plece, iată că s-a întîmplat ceva neașteptat. Domnul profesor Rácș s-a oprit pe treptele catedrei și le-a spus :

— Stați !

Se făcu o liniște deplină.

Domnul profesor scoase o hîrtiuță din buzunarul pardesiului, își puse ochelarii și citi următoarele nume :

— Weisz !

— Prezent, sări acesta speriat.

Domnul profesor continuă :

— Richter ! Csele ! Kolnay ! Barabás ! Leszik ! Nemecsek !

Cu toții răspunseră pe rînd :

— Prezent !

Domnul profesor Rácz, vîrînd bileţelul în buzunar, adăugă :

— Voi nu vă duceţi acum acasă, ci veniţi cu mine în cancelarie. Am puţină treabă cu voi.

Acestea fiind zise, porni spre uşă şi, fără să dea vreo lămurire asupra ciudatei invitaţii, ieşi grăbit.

În clasă se porni o zarvă nemaipomenită.

— De ce ne cheamă ?

— De ce să rămînem aici ?

— Ce vrea cu noi ? se-ntrebau neliniştiţi unul pe altul cei chemaţi. Şi deoarece toţi erau din strada Pál, se strînseră în jurul lui Boka.

— Nici eu nu ştiu, spuse preşedintele. Intraţi liniştiţi şi eu am să vă aştept pe culoar.

Apoi se întoarse spre ceilalţi.

— Băieţi, nu ne mai putem întîlni la două ; ne adunăm la trei. S-a ivit o piedică.

Culoarul cel mare al şcolii se umplu de şcolari. Din toate clasele se revărsau mereu grupuri de băieţi, forfota şi gălăgia luînd locul liniştei ce domnise pînă mai înainte aici. Toată lumea se grăbea.

— Sînteţi la arest ? întrebă un băiat, văzînd grupul posomorît ce stătea în faţa cancelariei.

— Nu, răspunse cu mîndrie Weisz.

Băiatul o luă la fugă. Cei rămaşi se uitară cu jînd în urma lui : el se poate duce acasă...

După cîteva minute de aşteptare, uşa cancelariei se deschise şi din dosul geamului de sticlă opacă apărură făptura înaltă şi uscăţivă a domnului profesor Rácz.

— Intraţi, le spuse el şi o luă înainte.

Cancelaria era goală. Băieţii se-nşirară în jurul mesei verzi şi lungi, aşteptînd într-o tăcere de mormînt. Ultimul care intră

închise uşa cu mult respect. Domnul profesor Rácz se aşeză în capul mesei şi se uită împrejur :

— Sînteţi toţi aici ?

— Da.

De jos, din curte, se auzea larma voioasă a băieţilor, ce se grăbeau spre casele lor. Domnul profesor puse să se închidă fereastra şi liniştea deveni înfricoşătoare în încăperea aceea mare, plină cu rafturi de cărţi. În tăcerea aceea mormîntală, domnul profesor Rácz începu :

— E vorba despre o asociaţie pe care aţi făcut-o voi. Am aflat de ea. Aud că se cheamă „asociaţia chitului“. Cel care mi-a vorbit despre asta mi-a dat şi lista membrilor asociaţiei. Voi sînteţi, nu-i aşa ?

Nimeni nu răspunse. Stăteau toţi unul lîngă altul, cu capetele plecate, tăcuţi, confirmînd prin aceasta că învinuirea era dreaptă.

Domnul profesor continuă :

— S-o luăm de la capăt. În primul rînd vreau să ştiu cine a îndrăznit să întemeieze asociaţia, cînd eu v-am spus clar că nu îngădui nici un fel de asociaţie.

Linişte adîncă.

O voce sfioasă spuse :

— Weisz.

Domnul profesor Rácz îi aruncă lui Weisz o privire severă.

— Weisz, tu n-ai gură ?

Răspunsul abia se auzi :

— Ba da.

— Atunci de ce taci ?

Sărmanul Weisz nu răspunse nici de data asta nimic.

Domnul profesor Rácz aprinse o ţigară şi suflă fumul în aer.

— S-o luăm de la capăt, spuse el. Întîi, te rog să-mi spui ce e acela „chit“ ?

Drept răspuns, Weisz scoase o bucată mare de chit și o puse pe masă. Apoi, după ce o privi cităva vreme, spuse atît de încet, încît abia putea fi auzit :

— Asta-i chit.

— Anume ce ? întrebă profesorul.

— E o cocă cu care geamgiii lipesc sticla în cercevele. Geamgiii o lipesc, iar noi o scoatem cu unghiile.

— Și bucata asta ai scos-o tu ?

— Nu. Asta e chitul asociației.

Domnul profesor făcu ochii mari.

— Cum ?! se miră el.

Weisz mai prinse puțin curaj :

— A fost strîns de toți membrii și comitetul m-a însărcinat pe mine să-l păstrez. Înainte l-a păstrat Kolnay, casierul nostru, dar la el s-a uscat, fiindcă nu l-a mestecat de ajuns.

— Cum adică „nu l-a mestecat“ ?

— Păi trebuie mestecat, căci altfel se întărește și nu mai e bun de modelat. Eu l-am mestecat în fiecare zi.

— De ce tocmai tu ?

— Fiindcă e scris în statutul asociației că președintele este dator să mestece măcar o dată pe zi chitul, căci altfel se întărește. .

Weisz izbucni în plîns și spuse printre lacrimi :

— Și acum, eu sînt președintele..

Situația era serioasă. Profesorul strigă cu asprime :

— Cum de-ați ajuns voi să aveți așa mult chit ?

Se făcu liniște. Profesorul se-ntoarse spre Kolnay :

— Kolnay, de unde l-ați luat ?

Băiatul răspunse pe nerăsuflăte, ca unul care vrea să-și clarifice situația printr-o mărturisire sinceră :

— E strîns într-o lună întreagă, domnule profesor. Eu l-am mestecat o săptămînă încheiată, dar atunci era mai puțin. Weisz a adus prima bucată și de aceea am înființat asociația. Luase

chitul de la geamul unei trăsurii, cu care l-a plimbat tatăl lui. I-a dat și sîngele la unghii. Pe urmă s-a spart și geamul de la sala de muzică și eu am venit după-amiază și pînă seara l-am așteptat pe geamgiu; geamgiul a sosit la cinci și eu i-am spus să-mi dea și mie pușin chit, dar el nu mi-a răspuns nimic; nu putea vorbi, că-i era botul plin de chit.

Domnul profesor se-ncruntă.

— Ce vorbă-i asta? „Bot“ are calul!

— Păi avea gura plină. Mesteca și el. Apoi l-am rugat să-mi dea voie să mă uit cum lucrează și mi-a făcut semn că mă lasă. Și eu m-am uitat și el a tăiat geamul, l-a pus și-a plecat. Și cînd a plecat, atunci m-am dus și am scos chitul din cercevea și l-am luat. Dar nu l-am furat pentru mine, ci pentru asociație... pentru... aso... soci... ație. Incepu și el să plîngă.

— Nu mai plînge acum, spuse domnul profesor Rácz.

Weisz își tot boțea nervos colțurile hainei și în tulburarea sa găsi că-i necesar să explice:

— Așa plînge el, cu ușurință...

Iar Kolnay plîngea de ți se rupea inima. Weisz îi șopti:

— Hai, mă, nu mai boci!

Și zicînd aceasta, începu și el să plîngă. Cu atîtea lacrimi, domnul profesor Rácz se mai înmuie un pic. Dar trăgea vîrtos din țigară. Atunci ieși din rînd elegantul Csele. Păși demn în fața profesorului și, hotărît să se poarte și el ca un bărbat roman, așa cum făcuse Boka zilele trecute pe maidan, spuse cu o voce sigură:

— Și eu am adus chit pentru asociație, domnule profesor.

Și-l privi dîrș în ochi. Domnul profesor Rácz îl întrebă:

— De unde?

— De acasă. Spărsesem scăldătoarea păsărelelor și mama a pus s-o repare; dar eu i-am scos imediat chitul. Și cînd păsărica s-a scăldat, a curs toată apa pe covor. Ce-o fi avînd ne-

voie de baie o pasăre așa de mică ? Vrabile nu se scaldă nici odată și totuși nu sînt murdare.

Domnul profesor Rác se mișcă nervos pe scaun și-i spuse amenințător :

— Văd că ești bine dispus, Csele. Dar îți viu eu de hac îndată ! Continuă, Kolnay.

Kolnay scîncea și tremura. Își șterse nasul :

— Ce să continui ?

— De unde ați luat restul ?

— Păi, acum v-a spus Csele... Și asociația mi-a dat odată șalzeci de creițari, să fac rost și eu.

Asta nu-i plăcu de loc domnului profesor Rác.

— Cum, ați și cumpărat ?

— Nu, spuse Kolnay. Dar tata e medic, și dimineața, cînd vizitează bolnavii, se duce cu cupeul. Și o dată m-a luat și pe mine. Și eu am scos chitul de la un geam al trăsurii și era un chit foarte moale, și atunci asociația mi-a dat bani, ca să pot merge cu trăsura aceea, și eu m-am urcat în ea după masă și m-am dus cu ea pînă în cartierul funcționarilor și am scos tot chitul de la cele patru ferestre și apoi am venit înapoi pe jos.

Profesorul părea că-și amintește ceva :

— Asta s-a întîmplat cînd te-am întîlnit pe la Colegiul Ludovic ?

— Da.

— Te-am întrebat atunci ceva, dar nu mi-ai răspuns.

Kolnay lăsă capul în pămînt și mărturisi trist :

— Aveam gura plină cu chit.

Și din nou curseră streășinile : Kolnay începu iară să plîngă, Weisz era iar neliniștit și se apucă să-și boțească nervos colțurile hainei, și de tulburat ce era mai spuse o dată că Kolnay plînge cu ușurință, și ochii i se umplură de lacrimi.

Domnul profesor se sculă și începu să se plimbe de-a lungul camerei. Dădu din cap :

— Frumoasă asociație. Și cine e președintele ?

La această întrebare, Weisz, uitînd orice supărare, se opri din plîns și răspunse cu mîndrie :

— Eu.

— Și cine e casierul ?

— Kolnay.

— Scoate banii rămași.

— Poftiți.

Spunînd aceasta, Kolnay virî mîna în buzunar. Nici buzunarul lui nu era mai mic decît a lui Csónakos. Incepu să cotrobăiască prin el și încet-încet scoase pe rînd toate averile dinăuntru. Mai întîi scoase la iveală suma de un forint patruzeci și trei de creițari. Apoi două mărci de cîte cinci creițari, un plic închis, două timbre fiscale de cîte o coroană, opt penițe noi și o bilă de sticlă colorată. Domnul profesor numără banii și iar se încruntă :

— De unde aveți banii ?

— Din cotizații. Fiecare plătim cîte șase creițari pe săptămîină.

— Și la ce vă trebuie banii ?

— Numai așa, ca să avem fonduri. Weisz a renunțat la leafa de președinte.

— Cît era leafa ?

— Cinci creițari pe săptămîină. Mărcile eu le-am adus, cartea poștală, Barabás, și timbrele, Richter. Tatăl lui... El, de la tatăl lui..

Profesorul completă :

— Le-a furat. Așa-i, Richter ?

Richter făcu un pas înainte și plecă privirile în pămînt.

— Le-ai furat ?

Făcu un semn că da. Domnul profesor clătină din cap :

— Ce nerușinare ! Ce e tatăl tău ?

— Doctorul Richter Ernő, avocat și jurisconsult. Dar asociația a restituit timbrele.

— Cum asta ?

— Păi așa, că eu am furat un timbru de la tata și apoi mi-a fost frică. Și atunci asociația mi-a dat o coroană și am cumpărat un alt timbru și i l-am pus înapoi pe birou. Și tata m-a prins nu atunci când l-am furat, ci când l-am pus la loc, și mi-a tras o chelfăneală... Dar văzînd privirea aspră a profesorului se corectă : ...Mi-a tras o bătaie și la urmă mi-a mai ars și cîteva palme, pentru că am pus timbrul la loc. Apoi m-a întrebat de unde l-am furat. Dar n-am vrut să-i spun adevărul, că aş fi căpătat alte palme. I-am spus că mi l-a dat Kolnay, iar el mi-a spus : „Să-l duci imediat înapoi lui Kolnay ; desigur că l-a șterpelit de undeva“. N-am avut încotro și l-am dat înapoi lui Kolnay, așa că d-aia are acum asociația două timbre.

Profesorul Rácz căzu pe gânduri :

— De ce oare ați mai luat un timbru nou, când ați fi putut foarte bine să-l restituiți pe cel vechi ?

— Asta nu se putea, — răspunse Kolnay în locul celui alt, — că fusese ștampilat cu ștampila asociației.

— Aveți și ștampilă ? Unde e ?

— Barabás e păstrătorul sigiliului.

Acum veni rîndul lui Barabás. Făcu un pas înainte și-i aruncă lui Kolnay o privire ucigătoare, căci mereu avea ceva de împărțit cu el. Nu-i iertase încă povestea cu pălăria de pe maidan... Dar acum n-avea încotro ; depuse frumos pe masa verde a profesorilor sigiliul, făcut din cauciuc, și tușiera de tinichea. Profesorul începu să-l examineze. Pe el scria : „Asociația strîngătorilor de chit, Budapesta, 1889“. Domnul profesor Rácz își ascunse un zîmbet și apoi clătină din cap. Barabás, văzîndu-l așa, prinse curaj. Întinse mîna peste masă și vru să-și ia sigiliul înapoi. Dar domnul profesor îl apucă de mînă :

— Ce faci ?

— Vă rog, — izbucni Barabás, — am jurat că mai degrabă îmi dau viața, decât să las sigiliul din mână.

Domnul profesor băgă sigiliul în buzunar.

— Să nu-ți aud gura! se răsti el.

Dar Barabás nu se lăsă cu una, cu două :

— Atunci luați-i și lui Csele steagul.

— Cum ? Aveți și steag ? Dă-l înapoi, se întoarse profesorul spre Csele. Csele vîrî mîna în buzunar și scoase dinăuntru un steguleț mic, montat pe sîrmă. Și asta era făcut tot de sora lui, ca și steagul de pe maidan. De altfel, sora lui Csele le meșterea tot ce era de cusut. Steagul acesta era roșu-alb-verde și purta inscripția : „Asociația stringătorilor de chit, Budapesta, 1889. Jurăm să nu fim niciodată robii“.

— Hm, — făcu domnul profesor, — cine e deșteptul care scrie „robii“ în loc de robi ? Cine a scris asta ?

Nimeni nu răspunse. Domnul profesor repetă întrebarea, cu voce de tunet.

— Cine a scris ?

Atunci lui Csele îi veni o idee. Se gîndi să-i scoată din încurcătură pe băieți. Greșeala o comisese Barabás; dar de ce să-l bage pe el la apă? Așa că răspunse modest:

— Sora mea a scris.

Și înghiți în sec. Nu era frumos ce făcuse, dar și-a salvat colegul... Profesorul n-a mai spus nimic, iar băieții începură să vorbească de-a valma.

— Nu-i frumos din partea lui Barabás că a trădat steagul! se indignă Kolnay.

Barabás se apără:

— Totdeauna te legi de mine. Păi dacă mi s-a luat sigiliul, înseamnă că s-a dus asociația noastră...

— Liniște! se amestecă domnul profesor Rácz, curmînd discuția. Vă viu eu de hac acum! Din clipa aceasta, asociația este dizolvată și să nu vă mai prind cu asemenea lucruri! Am să vă scad la toți nota la purtare și în special lui Weisz, care v-a fost președinte.

— Vă rog, — se apără Weisz cu modestie, — astăzi am fost pentru ultima dată președinte, căci chiar astăzi trebuie să aibă loc adunarea generală, și noi am și propus pe altul pentru luna asta.

— L-am propus pe Kolnay, se veseli Barabás.

— Asta nu mai are nici o importanță, hotărî profesorul. Mîine veți rămîne cu toții aici pînă la două. Vă vin eu de hac! Acum puteți pleca.

— Bună ziua, strigară cu toții în cor și porniră spre ușă. Profitînd de înghesuială, Weisz întinse iar mîna după chit. Dar profesorul îl văzu:

— Tot nu te astîmperi?

Weisz se miră cu nevinovăție:

— Păi nu ne dați chitul înapoi?

— Nu numai că nu vi-l dau înapoi, dar dacă mai are ci-

neva chit să mi-l dea imediat, căci dacă aflu că a mai rămas la careva vreo bucăţică, voi lua cele mai severe măsuri.

Atunci Leszik, care tăcuse tot timpul ca peştele, făcu un pas înainte şi cu mîna murdară îşi scoase din gură o bucată de chit, pe care, cu inima frîntă de durere, o lipi de cel de pe masă.

— Asta-i tot ?

În loc de răspuns, Leszik deschise gura şi arată că nu mai are nimic. Domnul profesor îşi luă pălăria :

— Să nu care cumva să mai aud vreodată că aţi întemeiat vreo asociaţie. Acum plecaţi acasă.

Băieţii se îngămădeau tăcuţi spre uşă şi numai cîte unul mai spunea abia şoptit „bună ziua“.

— Bună ziua, spuse şi Leszik, mai tare decît toţi, căci adineauri, cînd ceilalţi îl salutaseră pe profesor, el fusese cu gura plină.

Domnul profesor plecă lăsîndu-i în voie pe membrii asociaţiei dizolvate. Băieţii se uitau cu tristeţe unii la alţii. Boka, care aşteptase afară, află de la Kolnay rezultatul interogatoriului. El răsufală uşurat :

— Mi-era teamă să nu fi fost trădat maidanul...

În timpul ăsta, Nemecsek se apropie de ceilalţi şi le şopti :

— Ia uitaţi-vă... Pe cînd vă descosea pe voi, eu stăteam lîngă fereastră... Geamul era nou... şi...

Le arată bucata de chit proaspăt pe care o scosese. Ceilalţi au rămas cu gura căscată. Weisz se înflăcăra deodată :

— Păi, dacă avem chit, atunci avem iarăşi asociaţia. Să ţinem o adunare generală pe maidan.

— Pe maidan ! Pe maidan ! strigară şi ceilalţi. Şi începură cu toţii să alerge spre casă. Scările răsunau iar de strigătul băieţilor din strada Pál :

— Haho-hoo ! Haho-hoo !

Ieşiră valvîrtej pe poartă. Numai Boka mergea singur, încet, posomorît. Se gîndea la Geréb, la trădătorul Geréb, pe care-l

văzuse cu lampa în mână pe insula din grădina botanică. Ajunse acasă adîncit în gînduri ; după ce stătu la masă, îşi învăţă lecţia de latină pentru a doua zi...

Nu ştiu cum au izbutit membrii asociaţiei strîngătorilor de chit să ajungă atît de repede pe maidan. Fapt este că la două şi jumătate erau cu toţii în pîr. Barabás, care venea direct de la masă, mai molfăia încă o coajă mare de pîine. Îl aştepta în poartă pe Kolnay, să-i răsucească un „şurub“ pe ţeastă cu pumnul strîns. Bietul Kolnay avea cam multe la răboj.

Cînd se strinseră cu toţii, Weisz i-a chemat între stivele de lemne.

— Deschid adunarea generală, rosti el cu un ton grozav de serios.

Kolnay, care-şi încasase „şurubul“, ba îl şi restituise lui Barabás, fu de părere că cu toată interdicţia profesorului asociaţia trebuia menţinută.

Barabás, în schimb, îl învinovăţi :

— Zice aşa fiindcă-i vine rîndul să fie preşedinte. Dar ne-am săturat de asociaţia asta. Voi sînteţi pe rînd preşedinţi, pe cînd noi trebuie să roadem chitul de pomană. Eu, unul, m-am scirbit. Păi ce, să am mereu gura plină cu lipici din ăsta ?

Nemecsek vru să spună ceva.

— Cer cuvîntul, se adresă el preşedintelui.

— Domnul secretar are cuvîntul, declară Weisz cu seriozitate şi sună din clopoţelul de doi creiţari.

Nemecsek însă, care îndeplinea funcţia de secretar al asociaţiei, amuţise, căci îl zărise pe Geréb lîngă o stivă de lemne. Nimeni afară de el nu ştia ce făcuse Geréb în seara aceea de pomină, cînd împreună cu Boka îl văzuse la grădina botanică. Geréb se strecura printre lemne, luînd-o spre coliba în care locuia paznicul cu cîinele său. Nemecsek simţea că e de datoria lui să nu-l piardă din ochi pe trădător, să-l urmărească pas cu pas. Boka îi spusese că Geréb nu trebuia să ştie că a fost văzut pe

însulă stînd împreună cu cămășile roșii în jurul felinarului decît atunci cînd avea să vină pe maidan. Să creadă mai bine că nimeni nu știe nimic despre el.

Și-acum poftim, iată-l aici, plimbîndu-se nevinovat. Nemecek voia să știe numaidecît ce căuta la paznic. Așa că spuse :

— Vă mulțumesc, domnule președinte, dar îmi amîn discursul pentru altă dată. Mi-am amintit că am o treabă urgentă.

Weisz sună din nou clopoțelul.

— Domnul secretar își amînă discursul.

În timpul ăsta, domnul secretar alerga de zor, dar nu în urma lui Geréb, ci înaintea lui. Străbătu maidanul și ieși în strada Pál. De aci coti în strada Maria, și într-o goană nebună se-ndreptă spre poarta depozitului, unde fu cît pe ce să nime-rească sub roțile unei căruțe mari, încărcată cu lemne de foc, care tocmai ieșea în stradă. Coșul cel mic de fier pufăia grăbit și scotea rotocoale albe. Ferăstrăul țiuia strident, parcă ar fi vrut să spună :

— Atențiune ! Atențiune !

— Las' pe mine ! îi răspunse Nemecek din fugă și, trecînd pe lîngă căsuță, ocoli printre lemne și ajunse drept în spatele colibei paznicului. Acoperișul acesteia era povîrnit și marginea lui ajungea aproape de stiva de lemne din dosul colibei. Nemecek se cățăra pe stivă și se întinse pe burtă. De acolo iscodea atent să vadă ce se întîmplă. Ce-o fi vrînd Geréb de la paznic ? Poate că era vreo cursă de-a cămășilor roșii. Hotărî, deci, să tragă cu urechea la vorbele celor doi, fie ce-o fi. Hei, cîtă glorie va cîștiga el prin fapta asta ! Ce mîndru o să fie că a descoperit o nouă uneltire.

Și cum stătea el așteptînd și iscodind, iată că se ivi Geréb, care se apropia tiptil de colibă și-ntorcea mereu capul, de teamă să nu-l urmărească cineva. După ce se convinse că nu era nimeni pe urmele lui, păși mai îndrăzneț. Paznicul ședea liniștit pe banca din fața colibei și trăgea din lulea niște mucuri de țigări

aduse de băieți ; trebuie știut că toți băieții strîngeau capete de țigări pentru Janó.

Cîinele sări de lîngă el și începu să-l latre pe Geréb. Dar cînd simți că-i om cunoscut, se așază din nou la locul său. Geréb se apropie mult de Janó, atît de mult, încît acoperișul colibei îi ascundea pe amîndoi vederii lui Nemeček. Dar puștiul cel blond devenise îndrăzneț. Incet, cît putu de încet, el trecu de pe lemne pe acoperișul colibei. Și aici se tîrî pe brînci, căutînd să ajungă în dreptul ușii, pe unde socotea să-și scoată capul și să-i privească drept în creștet. Din cînd în cînd, scîndurile trosneau sub el — și atunci Nemeček simțea că-i îngheață sîngele în vine... Continuă însă să înainteze și cu băgare de seamă își ridică capul deasupra streșinii. Dacă în clipa aceea i-ar fi venit paznicului sau lui Geréb să se uite în sus, s-ar fi speriat de-a binelea văzînd acolo, la marginea acoperișului, căpșorul blond și isteț al lui Nemeček, cum privea cu ochii larg deschiși la cele ce se petreceau în fața colibei.

Geréb se apropie de paznic și-i spuse prietenos :

— Bună ziua, Janó.

— Bună ziua, răspunse paznicul, fără să-și scoată luleaua din gură.

Geréb se aplecă spre el :

— Ți-am adus țigări, Janó !

Cînd auzi asta, paznicul își scoase luleaua din gură. Ochii îi străluceau. Bietul Janó ! Rareori i se întîmpla să se bucure de-o țigară întreagă. De obicei, le căpăta numai după ce altul le fumase aproape în întregime.

Geréb scoase din buzunar trei țigări și i le dădu lui Janó.

„Ei, drăcie, — se gîndi Nemeček, — am făcut bine că m-am cățărat aci! Asta vrea ceva de la paznic, dacă începe cu țigări“.

Și-l auzi pe Geréb șoptind paznicului :

— Janó, vino puțin în colibă... nu vreau să discutăm aici,

afară... să nu ne vadă careva... e vorba de un lucru important. Știi, mai am țigări, zise el și scoase din buzunar un pumn întreg.

Sus, pe acoperișul colibei, Nemecsek clătină din cap.

„Pune la cale vreo ticăloșie mare, — se gîdea el, — dacă a adus atîtea țigări“.

Bineînțeles, paznicul intră bucuros în colibă; Geréb, după el. În urma lor se strecură și cîinele. Nemecsek se încludă.

„Acum n-am să mai aud nici o vorbă, — se gîndi el, — s-a dus de rîpă planul meu atît de bine întocmit“...

Tare-l mai invidia pe cîine, care se putuse strecura după ei, înainte de a se închide ușa. Căci au închis și ușa în urma lor. Lui Nemecsek îi veniră în minte poveștile acelea în care se spunea că Baba-Cloanța poate prefăce pe Făt-Frumos într-un cîine negru. Și zău că atunci ar fi dat cu dragă inimă vreo zece, douăzeci de bile de sticlă dintre cele mai grozave, dacă s-ar fi găsit vreo vrăjitoare care să-l prefacă pentru cîteva mi-

nute într-un câine negru, iar din Hector să fi făcut un Nemecek mic și blond. La urma urmei, erau amândoi simpli soldați.

Dar în locul vrăjitoarei cu cloțul de fier i-a venit în ajutor un vierme cu dinții tot de fier. Bietul cariu, care rosese cîndva, demult, una din scîndurile acoperișului și se hrănise, ca și toată familia lui, cu lemnul moale și gustos, nici nu se gîndise că odată și odată avea să aducă un serviciu atît de mare băieților din strada Pál. Acum scîndura era mai subțire acolo unde fusese roasă. Nemecek își lipi urechea de ea și ascultă. Din colibă se auzeau sunete slabe ; dar Nemecek descoperi îndată, cu bucurie, că putea auzi limpede fiecîruia cuvînt pe care-l rosteau cei dinăuntru. Geréb vorbea încet, ca și cum i-ar fi fost frică să nu-l audă cineva chiar și în locul acela ascuns. Iată ce-i spunea paznicului :

— Janó, fii deștept. Poți căpăta de la mine cîte țigări poștești. Dar, în schimb, trebuie să faci ceva.

Janó mormăi :

— Ce trebuie să fac ?

— Nu-i mare lucru : doar să-i izgonești pe băieți de pe mîndan. Să nu se mai joace aci cu mingea, că împrăstie lemnele din stive.

Cîteva clipe se făcu liniște. Nemecek înțelese că paznicul se gîndea. Apoi se auzi vocea acestuia :

— Să-i izgonesc ?

— Da.

— De ce ?

— Pentru că vor să vină alții aici. Aștilalți sînt toți băieții bogați... o să ai cîte țigări poștești... și bani...

Ultimele cuvinte își făcură efectul.

— Și bani ? întrebă Janó.

— Da. Forinți.

Cînd auzi de forinți, paznicul fu cîștigat de partea lor.

— Ne-am înțeles, zise el. Am să-i alung.

Apoi se auzi cum clempănește odată clanta și ușa scârâi prelung. Geréb ieși din colibă. Dar Nemecsek nu mai era pe acoperiș. Coborîse ușor ca o pisică, sărise jos și acum alerga printre stivele de lemne înapoi spre maidan. Era foarte tulburat puștiul cel blond și simțea că în clipa aceea avea în mîinile lui soarta tuturor băieților, viitorul întregului maidan. Cînd zări grupul de băieți, strigă de departe :

— Bokaaa !

Dar nu răspunse nimeni.

Strigă din nou :

— Bokaa ! Domnule președinte !

Cineva răspunse :

— N-a venit încă.

Nemecsek alerga ca vîntul. Boka trebuia înștiințat imediat despre cele întimplate. Trebuia să se ia măsuri urgente, mai înainte ca ei să fie alungați din împărăția lor. Cînd trecu pe lângă ultima stivă de lemne, îi zări pe membrii asociației strîngătorilor de chit, care-și continuau încă ședința. Weisz, cu o înfățișare foarte solemnă, tot mai făcea pe prezidentul. Și cînd văzu că Nemecsek trece ca vîntul pe lângă adunarea generală, îi strigă :

— Haho-hoo ! Domnule secretar !

Nemecsek îi făcu semn din fugă că nu se poate opri.

— Domnule secretar ! zbieră Weisz după el. Și pentru a-și mări autoritatea, scutură cu putere clopoțelul prezidențial.

— N-am timp, îi răspunse Nemecsek și alergă să-l caute pe Boka la el acasă. Weisz recurse atunci la ultimul mijloc. Cu o voce tunătoare îi strigă :

— Soldat ! Stai !

La asta n-avea ce face. S-a oprit, căci Weisz era locotenent... Băiețașul cel blond fierbea de ciudă, dar trebuia să se supună, fiindcă Weisz făcuse uz de gradul său.

— Ordonăți, domnule locotenent. Și luă poziția de drepti.

— Ascultă, — spuse președintele asociației strângătorilor de chit, — chiar acum s-a votat că asociația noastră, începînd de astăzi, va continua să funcționeze ca asociație secretă. Am ales și un nou președinte.

Băieții îl ovaționară cu multă însuflețire pe noul președinte :

— Trăiască Kolnay !

Numai Barabás spuse rînjind :

— 'Iască Kolnay.

Președintele continuă :

— Dacă domnul secretar vrea să-și păstreze funcția, atunci trebuie să depună acum, o dată cu noi, jurămîntul că va păstra secretul. Dacă află domnul profesor Rácz că...

În clipa asta, Nemeček îl văzu pe Geréb strecurîndu-se printre stivele de lemne. Dacă pleacă Geréb, totul s-a sfîrșit... S-a sfîrșit cu fortificațiile, s-a sfîrșit cu maidanul... Dar dacă Boka ar interveni acum și i-ar vorbi așa cum știe el, poate că sentimentele bune le-ar birui pe cele rele. Nemeček aproape că plîngea de ciudă. Îl întrerupse pe președinte :

— Domnule președinte... Eu n-am timp... trebuie să plec...

Weisz îl întrebă cu severitate :

— Poate că domnul secretar se teme ?! Îi e frică domnului secretar să nu fie și dînsul pedepsit dacă se descoperă totul ?

Dar Nemeček nu-l mai asculta. Îl urmărea cu privirea pe Geréb, care stătea ascuns printre stivele de lemne și aștepta ca băieții să se ducă în altă parte, pentru ca s-o poată tuli pe străzi... Cînd Nemeček văzu cum stau lucrurile, își strînsese haina pe el, străbătu în fugă maidanul și o zbughi pe poartă, lăsîndu-i pe membrii „Asociației chitul“ cu gurile căscate.

Adunarea generală rămase într-o tăcere adîncă. În tăcerea asta gravă răsună vocea și mai gravă a președintelui :

— Onorați membri au văzut cu toții purtarea lui Nemeček Ernő. Declar că Nemeček Ernő este un laș !

— Așa este ! strigară onorații membri.

Ba mai mult, Kolnay adaugă :

— Trădător !

Richter, foarte agitat, luă cuvîntul :

— Propun ca pe trădătorul ăsta laș, care a părăsit asociația cînd ea a ajuns la strîmtoare, să-l înlăturăm din secretariat, să-l excludem din asociație și să-l trecem în condica noastră secretă ca trădător !

— Da, așa e, foarte bine, rostiră toți într-un glas.

Și într-o tăcere deplină, președintele rosti pedeapsa :

— Adunarea generală îl declară pe Nemecek Ernő laș și trădător, îl scoate din funcția de secretar și-l exclude din asociație, Domnule secretar de ședință !

— Prezent, răspuse Leszik.

— Să treci te rog în procesul verbal că adunarea generală îl declară pe Nemecek Ernő trădător și să-i scrii numele cu litere mici.

Un murmur străbătu întreaga adunare generală, căci după statut aceasta era pedeapsa cea mai gravă. De aceea, mulți îl înconjurară pe Leszik, care se așeză îndată jos și își puse pe genunchi caietul de cinci creștari, în care se treceau procesele verbale, și scrise pe el strîmb, cu niște litere de-o șchioapă :

„nemecek ernő, trădător“ !!!

Astfel a fost ponegrită onoarea lui Nemecek Ernő de către asociația strîngătorilor de chit...

Nemecek Ernő însă, sau, dacă preferați : nemecek ernő, alerga într-un suflet spre strada Kinizsi, unde într-o căsuță scundă și modestă locuia Boka. El dădu buzna pe poartă și nimeri drept în brațele lui Boka.

— Ia te uită, spuse acesta surprins. Ce cauți tu aici ?

Nemecek, cu sufletul la gură, îi povesti toată pățania, trăgîndu-l pe Boka de haină să se grăbească. După o clipă alergau împreună spre maidan.

— Ai văzut și ai auzit toate astea? îl întrebă Boka din fugă.

— Am și văzut, am și auzit.

— Și Geréb o mai fi acolo?

— Dacă ne grăbim, îl mai apucăm.

În dreptul clinicii au trebuit să se oprească. Sărmanul Nemecek prinse a tuși. Se rezemă de zid.

— Tu grăă..., — spuse el, — tu grăbeș...te-te... acolo. Eu... eu... să-mi treacă tusea. Și tusea din toate puterile. Sînt răcit, îi mărturisi el lui Boka, care nu se mișca de lîngă el. Am răcit în grădina botanică... cînd am căzut în lac. Și asta n-ar fi fost nimic, dar acolo, în seră, cînd m-am tupilat, în bazin, apa era foarte rece. Atunci m-a pătruns frigul rău de tot.

Intrară în strada Pál. Tocmai cînd trecură colțul, porțița maidanului se deschise și Geréb ieși grăbit. Nemecek îl apucă brusc pe Boka :

— Uite-l !

Boka își duse mîinile la gură, le făcu pîlnie și cu o voce puternică strigă de-a lungul străduței liniștite :

— Geréb !

Geréb se opri și-și întoarse capul. Cînd îl zări pe Boka, rîse cu poftă. Apoi, tot rîzînd, fugi din calea băieților și o luă spre bulevard. Rîsul acela răsuna batjocoritor printre casele din strada Pál. Geréb își bătea joc de ei.

Cei doi băieți rămaseră acolo în colțul străzii, ca împietriți. Geréb dispăruse. Simțeau că totu-i pierdut. Fără să scoată vreun cuvînt, se îndreptară încet și abătuți spre porțița maidanului. De dincolo de gard se auzea pînă-n stradă larma veselă a

celor care băteau mingea și niște urale zgomotoase : cei din „asociația chitului“ îl ovaționau pe noul președinte... Nimeni dintre ei nu știa că petecul acela de pământ poate nici nu mai era al lor. Petecul acela de pământ budapestan, sterp și plin de hîrtoape, tăpșanul acela înghesuit între două clădiri, pentru sufletele lor de copii însemna nemărginirea, libertatea. Înainte de amiază era prerie americană, după-amiază, pustă maghiară. Pe timp de ploaie reprezenta marea ; iarna, Polul Nord. Cu alte cuvinte, era prietenul lor și se transforma în orice, după dorință, numai să-i poată bucura pe ei.

— Vezi, — spuse Nemecsek, — ei habar n-au...

Boka lăsă capu-n pământ și repetă încet :

— Da, habar n-au !

Nemecsek avea multă încredere în Boka. Atîta timp cît prietenul lui deștept și calm era acolo, lîngă el, nu-și pierdu nădejdea. El nu se sperie cu adevărat decît atunci cînd văzu în ochii lui Boka prima lacrimă și cînd auzi pe președinte, chiar pe președinte, spunînd cu mîhnire adîncă și cu vocea tremurătoare :

— Ei, acum ce ne facem ?

V

După două zile, într-o joi, pe cînd amurgul învăluia grădina botanică, cei doi străjeri de pe puntea insulei luară poziția de drepti în fața unei făpturi ce se apropia din întuneric.

— Pentru onor arm'! strigă unul dintre ei.

Și amîndoi își înălțară spre cer lăncile cu vîrfuri argintii, pe care lucea palid lumina lunii. Onorul era dat pentru Ațs Feri, căpetenia cămășilor roșii, care trecea grăbit puntea.

— Au venit toți ? întrebă el pe străjeri.

— Da, domnule căpitan !

— Și Geréb ?

— El a sosit primul, domnule căpitan.

Căpitanul schiță un salut și străjerii își înălțară din nou lăncile deasupra capetelor. Acesta era onorul militar al cămășilor roșii.

În luminișul de pe insulă se adunaseră toate cămășile roșii. Cînd Ațs ajunse în mijlocul lor, Pásztor cel mare strigă :

— Pentru onor...

Și iarăși lăncile cu vîrfurile învelite-n staniol săltară deasupra capetelor.

— Trebuie să ne grăbim, băieți, — spuse Ats Feri, răspunzînd la salut, — deoarece am cam întîrziat. Să-ncepem imediat. Aprindeți lampa.

Nu era voie să se aprindă lampa înainte de sosirea comandantului. Dacă lampa ardea, însemna că și Ats Feri se află pe insulă. Deci Pásztor cel mic aprinse lampa și cămășile roșii se așezară în jurul ei. Așteptau cu toții în liniște cuvîntul comandantului.

— Aveți ceva de raportat ? întrebă acesta.

Se înfățișă Szebenics.

— Ei ?

— Am onoarea să vă raportez că din magazia de arme lipsește steagul acela roșu-verde pe care domnul căpitan l-a capturat de la cei din strada Pál.

Comandantul încruntă sprîncenele :

— Dintre arme nu lipsește niciuna ?

— Nu. În calitate de paznic al arsenalului, îndată ce am sosit aici, m-am dus la ruine să cercetez tomahawk-urile și lăncile. Erau toate la locul lor : nu lipsea decît stegulețul acela. L-a furat cineva.

— Ai găsit urme ?

— Da. Ca în fiecare seară, conform regulamentului, și ieri am presărat niște nisip fin în ruine. Iar azi, cînd m-am uitat, am găsit urme de picioare mici, care duceau de la crăpătură direct la locul unde se afla stegulețul și de-acolo înapoi. Mai departe nu se mai vedeau, fiindcă pămîntul e bătătorit și acoperit cu iarbă.

— Zici că erau urme de tălpi mici ?

— Da. Mai mici ca ale lui Wendauer, deși dintre noi toți el are piciorul cel mai mic.

Se făcu o liniște adîncă.

— Trebuie să fi umblat un străin prin arsenal, spuse comandantul. Și anume, unul dintre băieții din strada Pál.

Un murmur trecu printre rîndurile cămășilor roșii.

— Presupun asta, — continuă Ats, — fiindcă dacă ar fi fost vreun alt copil ar fi luat măcar o armă. Dar ăsta n-a luat decît steagul. Pesemne că cei din strada Pál au trimis pe careva să le aducă steagul înapoi. Știi ceva despre asta, Geréb ?

Se vede treaba că Geréb era spionul lor permanent. Acesta se ridică :

— Nu știu nimic.

— Bine. Stai jos. O să cercetăm. Acum să ne vedem de treabă. Știți ce rușine am pățit data trecută. În timp ce eram cu toții aici, pe insulă, inamicul a agățat de copacul ăsta un bileț roșu. Au fost atît de iscusiți, încît nu i-am putut prinde. Ne-am luat după doi băieți străini pînă în cartierul funcționarilor și de abia acolo ne-am dumirit că degeaba fugiserăm după ei. Biletul acela a fost o mare insultă la adresa noastră și pentru asta trebuie să ne răzbunăm. Cucerirea maidanului am amînat-o pînă cînd Geréb va cerceta terenul. Așa că acum să ne raporteze el ce-a constatat și noi să hotărîm cînd vom porni la luptă.

Se uită la Geréb :

— Geréb, ridică-te.

Geréb se sculă din nou în picioare.

— S-auzim raportul. Ce ispravă ai făcut ?

— Eu... — spuse băiatul puțin cam încurcat, — m-am gîndit că s-ar putea să obținem terenul acela și fără luptă. M-am gîndit că am făcut și eu parte cîndva din ceata lor... și de ce să fiu tocmai eu cel care .. cu alte cuvinte, l-am cumpărat pe paznicul depozitului și el are să-i alunge de-acolo... de-acolo...

Vorba i se opri în gît. Ats Feri îl privea atît de aspru, ca nu mai putea continua. Comandantul îi vorbi cu vocea aceea puternică și adîncă, de care băieții tremurau de cîte ori flăcăul acesta voinic se supăra pe ei.

— Nu. — tună el, — se vede că tu încă tot nu știi cine sînt cămășile roșii. Noi nu umblăm să mituim, nici nu vrem să ne tîr-guim. Dacă ei nu ne dau locul de bună voie, o să știm noi să-l luăm cu forța. N-am eu nevoie de paznic, nu-i nevoie să-i alunge el. Am eu destulă putere. Ce-i mîrșăvia asta ?

Tăceau cu toții și Geréb își plecă privirile-n pămînt. Áts Feri se ridică :

— Dacă ești laș, pleacă acasă !

De mînie, ochii îi scînteiau. Și Geréb se sperie cumplit. Sim-țea că, dacă îl izgonesc cămășile roșii dintre ei, atunci într-ade-văr nu mai are nicăieri loc sub soare. Ridică deci capul și vorbea cu un ton ce căuta să arate hotărîre :

— Nu sînt laș ! Sînt cu voi, țin cu voi, vă jur credință vouă !

— Așa da, spuse Áts. Dar pe față i se putea citi că noul ven-it nu-i era pe plac. Dacă vrei să rămîi cu noi, ai să depui jură-mînt pe legile noastre.

— Din toată inima ! răsuflă ușurat Geréb.

— Atunci dă-mi mîna. Își strînsesă mîinile.

— Din clipa asta ești primit printre noi cu rangul de sub-locotenent. Szebenics are să-ți dea o lance și un tomahawk și tot el are să te înscrie în registrul secret. Și acum, ascultă aici. Nu mai putem amîna. Ordon ca atacul să aibă loc mîine. Mîine după masă ne adunăm cu toții aici. Jumătate din ceată va intra prin strada Maria și va cucerii fortificațiile. Celorlalți le vei des-chide porțița dinspre strada Pál și ei îi vor alunga pe băieți de pe maidan. Iar dacă aceștia se vor refugia printre lemne, atunci vor fi atacați de armata noastră din fortificații. Nouă ne trebuie terenul pentru minge și o să-l cucerim cu orice preț !

Toți săriră în picioare.

— Ura !! strigară cămășile roșii, agitînd lăncile în aer.

Conducătorul ceru să se facă liniște.

— Să te întreb ceva. Nu crezi că cei din strada Pál bănuiesc că te-ai dat cu noi ?

— N-aş crede, răspunse proaspătul sublocotenent. Chiar dacă unul dintre ei a fost aici rîndul trecut cînd a pus biletul acela roşu pe copac, n-a putut să mă vadă pe-ntuneric.

— Deci te poţi duce în voie la ei mîine după-amiază ?

— Da.

— N-au să bănuiască nimic ?

— Nu. Şi chiar dacă ar bănuia ceva, niciunul n-ar îndrăzni să-mi spună o vorbă, pentru că se tem de mine. Toţi sînt nişte fricoşi.

Deodată se auzi o voce ascuţită :

— Nu-i adevărat !

Toţi se uitară împrejur. Ats Feri întrebă surprins :

— Cine a vorbit ?

Nimeni nu răspunse. Și glasul acela ascutit repetă :

— Nu-i adevărat !

Acum auziră deslușit că vocea venea din vârful copacului și îndată după asta se auziră crengile trosnind. Printre frunze foia ceva ; iar în clipa următoare, un băiețel mic și blond se dădu jos din copac. Când sări de pe ultima creangă la pământ, își scutură liniștit hainele, se opri drept ca un țăruș și se uită chiorș la ceata uluită a cămășilor roșii. Nimeni nu scotea o vorbă, atît de mare le era surprinderea la apariția acestui mic mosafir căzut pe neașteptate, ca din cer.

Geréb păli.

— Nemecek ! spuse el speriat.

Și puștiul cel blond răspunse :

— Da, Nemecek, eu sînt. Și nu mai căutați cine a furat steagul străzii Pál din arsenal, că eu l-am luat. Iată-l. Eu sînt cel cu piciorul așa de mic, mai mic ca al lui Wendauer. Și n-aș fi scos nici o vorbă, aș fi putut să rămîn sus în vârful copacului pînă ați fi plecat cu toții de-aici ; doar stau acolo cățărat de la trei și jumătate. Dar cînd l-am auzit pe Geréb spunînd că printre noi nu se află niciunul curajos, atunci mi-am zis : stai c-am să-ți arăt eu ție că se mai găsesc și printre cei din strada Pál băieți curajoși, dacă nu altul, atunci Nemecek soldatul. Iată-mă-s, am ascultat ce ați pus la cale, v-am luat înapoi steagul nostru, acum poftim, faceți cu mine ce vreți, bateți-mă, smulgeți-mi steagul din mîină, căci de bună voie n-am să-l dau. Poftim, poftim, nu vă lăsați ! Doar sînteți vreo zece la număr, pe cînd eu nu sînt decît unul singur !

Vorbind astfel se roși tot și-și desfăcu brațele în lături. Într-o mîină strîngea cu putere stegulețul. Cămășile roșii nu-și puteau veni în fire și se uitau la puștiul acela blond, căzut ca din cer în mijlocul lor și care le striga curajos în față, cu fruntea sus, ca unul care ar fi fost atît de puternic, încît ar fi putut ciomăgi

întreaga adunare împreună cu Ats Feri și cu cei doi Pásztori voinici.

Primii care și-au revenit au fost frații Pásztor. S-au apropiat de micul Nemecsek și l-au apucat de mâini. Cel mai mic dintre Pásztori se așezase în partea dreaptă și se și întindea să-i apuce mîna ca să-i smulgă steagul, cînd vocea lui Ats Feri sparse tăcerea :

— Stați ! Nu vă atingeți de el !

Pásztorilor nu le veniră să-și creadă urechilor.

— Să nu vă atingeți de el. Puștiul ăsta îmi place. Ești curajos, Nemecsek, sau cum te mai cheamă. Uite, îți întind mîna. Vino la noi, la cămășile roșii.

Nemecsek dădu din cap, împotrivindu-se.

— Eu nu ! se îndîrji el.

Vocea îi tremura ; dar nu de teamă, ci de tulburare. Stătea acolo palid, cu figura serioasă și repeta :

— Eu nu !

Ats Feri zîmbi, apoi spuse :

— Dacă nu vrei, nu-i nimic. Pînă acum, încă n-am rugat pe nimeni să vină la noi. Toți cîți sînt aici m-au rugat să-i primesc. Tu ești primul pe care l-am chemat. Dar dacă nu vrei, n-ai decît să nu vii...

Și-i întoarse spatele.

— Ce să facem cu el ? întrebară Pásztorii.

Comandantul le răspunse cu jumătate de gură :

— Luați-i steagul.

Cu o singură mișcare, Pásztor cel mare smulse steagul roșu-verde din mîna mică și plăpîndă a lui Nemecsek. Tare îl durea locul de unde îl apucase Pásztor, dar strînse din dinți și nu lăsă să-i scape nici un sunet de pe buze.

— S-a făcut ! mîrîi Pásztor.

Toată lumea aștepta să vadă ce va urma, ce pedeapsă grozavă o să născocască Ats Feri cel aprig. Nemecsek stătea dîrz

la locul lui și-și strîngea buzele. Áts Feri se întoarse spre el și făcu semn fraților Pásztor :

— Asta-i tare slab. Nu face să-l bați. În schimb... puteți să-l îmbăiați nițel.

Cămașile roșii hohotiră de rîs. Rîse și Áts Feri, rîseră și Pásztorii. Szebenics își zvîrli șapca în aer, iar Wendauer țopăia ca un smintit. Pînă și Geréb se hlizea acolo sub copac. Dar în veselia asta generală unul singur rămase serios : Nemecsek. Era răcit și de cîteva zile tușea într-una. Maică-sa nu-i dăduse voie să iasă din casă în ziua aceea, dar el n-a putut răbdă să stea închis între pereții camerei. La ora trei fugi de-acasă și de la trei și jumătate pînă seara a tot stat cocoțat în vîrfurile copacului de pe insulă. Dar pentru nimic în lume n-ar fi scos un cuvînt. Să le fi spus că-i răcit ? Ar fi rîs și mai tare de el. Și s-ar fi zîmbat și Geréb, cum făcea în clipa aceea, căscînd o gură de i se vedeau toți dinții. Deci tăcu. Răbdă apoi ca, în mijlocul hohotelor de rîs, să fie dus pe malul insulei și acolo să fie împins de către cei doi Pásztori în vadul cu apa scăzută a lacului. Pásztorii erau niște vlăjgani înspăimîntători. Unul i-a cuprins amîndouă mîinile, iar celălalt l-a apucat de ceafă. L-au vîrît în apă pînă la gît. Și în clipa aceea toți cei de pe insulă chiură de bucurie. Pe mal cămașile roșii țopăiau, aruncîndu-și șepcile pe sus, și țipau cît îi ținea gura :

— Hopa-hop ! Hopa-hop !

Asta era strigătul lor.

Și chiuiturile se amestecară cu hohotele de rîs, spărgînd liniștea serii. Iar pe mal, în fața lui Nemecsek, care se uita din apă cu ochi triști, ca o broscuță mîhnită, stătea crăcănat Geréb și-l tot arăta celorlalți cu capul, hohotind de rîs.

Pe urmă, Pásztorii i-au dat drumul și Nemecsek putu să iasă din lac. Și abia atunci s-a dezlănțuit adevărata veselie, cînd l-au văzut cu hainele learcă de apă și pline de noroi. Surtucul îi era atît de îmbibat, încît cînd lăsă mîinile în jos apa începu să-i

curgă pe mîneci ca turnată cu găleata. Toți se feriră din fața lui cînd începu să se scuture ca un cățeluș cu blana udată. Și cîte cuvinte de batjocură nu i-a fost dat atunci să audă ?

— Broscoiule !

— Ai băut ceva ?

— De ce n-ai înotat puțin ?

Dar nu răspunse nimănui. Zîmbea numai amar, netezindu-și haina udă. Atunci, Geréb se înfipse în fața lui, își deschise gura rînjind și-l întrebă obraznic :

— Ei, a fost bine ?

Nemecsek își ridică spre el ochii lui mari, albaștri și-i răspunse încet :

— A fost bine. Și adăugă : A fost bine. A fost cu mult mai bine decît să stai pe mal și să rîzi de mine. Aș prefera să mă

apuce Anul Nou stînd în apă pînă la gît, decît să mă dau cu dușmanii prietenilor mei. Nu-mi pare rău că m-ați vîrît în apă ; rîndul trecut am intrat eu singur. Te-am văzut și atunci aici, pe insulă, printre străini. Dar pe mine oricît m-ați chema printre voi, oricît v-ați linguși pe lîngă mine și oricîte daruri mi-ați face, tot n-o să mă puteți ademeni. Și chiar dacă mă mai vîrîți o dată în apă și încă de o sută și de o mie de ori, tot am să vin aici și mîine, și poimîine. Am să-mi găsesc eu o ascunzătoare unde să nu mă puteți găsi. Nu mi-e frică de niciunul dintre voi. Și dacă o să veniți în strada Pál să ne luați terenul, să știți că n-o să stăm cu mîinile încrucișate ! Am să vă arăt eu că acolo, unde și noi sintem zece, altfel se stă de vorbă cu voi, nu ca acum. V-a fost ușor să vă purtați așa cu mine ! Cine-i mai tare, învinge. Pásztorii mi-au furat bilele în grădina muzeului pentru că au fost mai tari. Lesne-i zece contra unu ! Dar mie nu-mi pasă. Pe mine puteți să mă bateți dacă vă place. Dacă aș fi vrut, puteam scăpa de baia asta. Dar n-am poftă să fiu de-ai voștri. Mai bine să mă înecați, sau să-mi dați cu ceva în cap, decît să mă fac trădător, ca cel care stă acolo, uite colo... Intinse mîna și arătă pe Geréb, căruia acum îi pierise veselia. Lumina lămpii cădea pe căpșorul frumos și blond al lui Nemecsek, pe hainele-i lucioase, de apă. Il privea pe Geréb în ochi, cu curaj, cu mîndrie, cu inima curată. Și Geréb simțea căutătura aceea ca o greutate care-l apăsa pe suflet. Deveni serios și-și plecă capu-n pămînt. Se făcuse o liniște atît de mare în clipa aceea, încît se putea auzi cum cădeau picurii din hainele lui Nemecsek pe pămîntul bătucit...

Nemecsek strigă deodată, spărgînd liniștea :

— Pot să plec ?

Nimeni nu răspunse. Mai întrebă o dată :

— Păi nu mă ciomăgiți ? Pot să plec ?

Și deoarece nici de data asta nu-i răspunse nimeni, porni spre pod liniștit, cu pași rari. Nici o mîna nu se mișcă, nici

un băiat nu se clinti de la locul lui. Fiecare simțea că acest copil cît un năpîrstoc era cu adevărat un mic erou, că ar fi meritat să fie bărbat împlinit.

Cei doi străjeri de pe pod, care fuseseră martori la toată întîmplarea, îl priveau cu uimire și nu s-ar fi atins de el pentru nimic în lume. Cînd Nemecek ajunsese pe pod, vocea adîncă și tunătoare a lui Áts Feri sparse tăcerea :

— Pentru onor !

Cei doi străjeri își luară poziția de drepti și-și prezentară lăncile cu vîrfurile argintii.

Toți ceilalți băieți făcură la fel. Și în timp ce vîrfurile argintii ale lăncilor ridicate luceau sub razele lunii, nimeni nu scoase vreun cuvînt. Nu se auzeau decît pașii lui Nemecek bocnînd pe pod și îndepărtîndu-se de ei, apoi doar plescăitul pantofilor plini cu apă... Nemecek plecase.

Cămășile roșii rămaseră pe insulă foarte tulburați. Áts Feri stătea în mijlocul luminișului cu capu-n pămînt. Geréb, alb ca varul, veni spre el și bolborosi ceva.

— Știi... te rog... începu el să bîlbîie.

Dar Áts Feri îi întoarse spatele. Descumpănit, Geréb o luă spre băieții ce stăteau smirnă și se adresă lui Pásztor cel mare, mormăind :

— Știi... te rog...

Dar Pásztor repetă gestul comandantului său ; se întoarse și el cu spatele la Geréb, care rămase nedumerit. Nu știa ce să facă. Apoi spuse cu glas stins :

— Atunci plec...

Nici de data asta nu căpătă vreun răspuns. Atunci porni pe același drum pe unde trecuse adineauri micul Nemecek. Dar lui nimeni nu-i dădu onorul. Străjerii, rezemați de balustradă, se uitau în jos spre apă. Și în liniștea grădinii se auziră depăr-tîndu-se și pașii lui Geréb...

Cînd cămășile roșii rămaseră singuri, Ats Feri se duse drept în fața lui Pásztor cel mare. Se apropie atît de mult de el, încît fețele aproape că li se atingeau. Il întrebă încet :

— Tu i-ai luat băiatului bilele în grădina muzeului ?

Pásztor răspunse tot încet :

— Eu.

— Era și fratele tău cu tine ?

— Da.

— A fost „einstand“ ?

— Da.

— Păi n-am interzis eu cămășilor roșii să jefuiască de bile pe cei mici și slabi ?

Pásztorii tăceau, căci pe Ats Feri nu-l puteau înfrunta. Comandantul le aruncă o privire aspră, și cu o voce liniștită, dar care nu suferea împotrivire, ordonă :

— Îmbăiați-vă.

Pásztorii făcură ochii mari.

— Nu înțelegeți ? Așa cum sînteți, îmbrăcați. Acum e rîndul vostru să faceți baie.

Apoi, văzîndu-i pe unii zîmbind, adăugă :

— Iar dacă cineva va rîde de ei, și acela o să facă baie !

La vorba asta, tuturor le trecu pofta de rîs. Ats se întoarse spre Pásztori, de data aceasta zorindu-i :

— Hai, în apă. Pînă la gît. Unu, doi !

Se întoarse spre ceilalți :

— Stînga-mprejur ! Să nu vă uitați la ei.

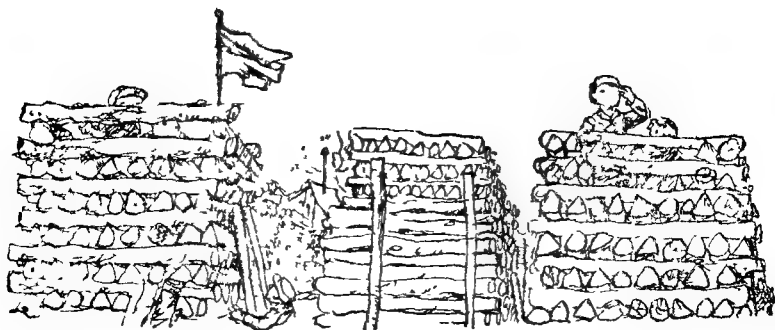
Cămășile roșii se răsuciră pe călcîie cu spatele spre lac. Nici Ats Feri nu se uita cum își îndeplinesc Pásztorii pedeapsa primită. Iar aceștia, abătuți, intrară încet în lac și se lăsară cu multă supunere în apă, pînă la gît. Băieții nu-i puteau vedea ; dar auzeau cum plescăiește apa. Ats Feri privi spre lac și se încredință că cei doi băieți au intrat într-adevăr în apă pînă la gît. Atunci dădu porunca :

— La depozitul de arme. Înainte marș !

Și-și scoase trupa de pe insulă. Străjerii stinseră lampa și se alăturară trupei, care trecu în pas cadențat peste pod și dispăru în desișul grădinii botanice...

Cei doi Pásztori ieșiră din apă. Se priviră unul pe altul, apoi își viriră, după obicei, mâinile în buzunar și porniră și ei. Nu schimbă între ei nici o vorbă. Le era rușine.

Insula rămase pustie în liniștea serii de primăvară, sub lumina lunii...

VI

A doua zi după-amiază, cam pe la două și jumătate, cînd băieții au început să intre unul după altul pe porțița maidanului, văzură în curte, pe gard, o foaie mare de hîrtie, prinsă în cele patru colțuri cu patru cuie cît toate zilele.

Foaia aceasta nu era altceva decît o proclamație scrisă de Boka cu prețul unei nopți nedormite. Pe ea se înșiruiău litere de tipar mari de o șchioapă, zugrăvite cu tuș negru ; numai literele de la începutul propozițiilor erau roșii ca sîngele. Iată textul integral al proclamației :

PROCLAMAȚIE

*Băieți, fiți gata de luptă ! Imperiul nostru este în pericol !
Dacă nu vom lupta vitejește, vom pierde întregul teritoriu !*

Maidanul este în primejdie ! Cămășile roșii vor să ne atace ! Dar noi vom sta de strajă și, dacă va fi nevoie, vom ști să-l apărăm chiar cu prețul vieții !

Toată lumea la datorie !

Președintele

Nimeni n-avea poftă de oină. Mingea se odihnea în buzunarul lui Richter — el era însărcinat cu paza mingilor. Băieții se foiau de colo-colo, discutau despre apropiatul război, mai făceau ce făceau și iar se duceau să citească proclamația afișată pe gard. Cuvintele ei însuflăite au fost recitate de zece, de douăzeci de ori. Ba câțiva chiar știau textul pe dinafară și de pe înălțimea stivelor de lemne îl rosteau cu multă înflăcărare în fața altora, care, deși îl știau și ei pe de rost, îl ascultau totuși cu gurile căscate; iar după aceea alergau iarăși la gard și mai citeau o dată proclamația, ca s-o poată recita fără greș de pe stivele de lemne.

Această proclamație, unică în felul ei, le pătrunsese în suflet. Intr-adevăr, situația trebuia să fi fost foarte grea și pericolul extrem de serios, din moment ce Boka s-a hotărît să dea o proclamație întărită chiar cu înalta sa iscălitură.

Băieții aflaseră unele amănunte. Pe ici, pe colo se rostea numele lui Geréb, dar nimeni nu știa ceva precis în legătură cu el. Din anumite motive, președintele a hotărît că e mai bine să tăinuiască împlinirea cu Geréb, mai ales că spera să-l prindă aici, pe maidan, și să-l trimită în fața judecății. Desigur că lui Boka nici prin minte nu i-ar fi trecut, ca nimănui de altfel, că Nemecek cel mititel va face pe pielea lui o escapadă în grădina botanică și că acolo, în inima taberei oștilor dușmane, va provoca un scandal cu răsunet mondial... Președintele n-a aflat despre asta decît azi-dimineață, la școală, după ora de latină, în pivnița unde pedelul vindea piine cu unt, cînd Nemecek, luîndu-l deoparte, i-a povestit totul. Deși era două și jumătate, pe maidan mai domnea încă o mare nesiguranță. Toată lumea îl aștepta pe președinte. La frămîntarea generală s-a mai adăugat și faptul că în sînul „asociației chitului“ a izbucnit un scandal: chitul asociației se uscaseră. Se crăpaseră și nu mai era bun de nimic, adică nu mai putea fi frămîntat. Aceasta era, fără îndoială, vina președintelui, căci, după cele împlinite, cred că vă

este cât se poate de clar că președintele asociației avea obligația să mestece chitul din când în când. Kolnay, noul președinte, și-a neglijat această îndatorire în modul cel mai condamnatibil. E ușor de ghicit cine a fost primul care și-a ridicat glasul împotriva acestei neglijențe. Cel care a deschis discuția a fost Barabás. El s-a dus pe la toți băieții și cu vorbe foarte aspre a înfierat neglijența noului președinte. Acțiunea lui n-a fost zadarnică, deoarece în cinci minute a izbutit să convingă o parte dintre membri să ceară numai decît convocarea unei adunări extraordinare. Kolnay bănuia despre ce-i vorba.

— Bine, — protestă el, — dar acum chestiunea maidanului e mai importantă. Adunarea extraordinară am s-o convoc abia miine.

Dar Barabás făcea tărăboi :

— Nu merge chiar așa ! Pesemne că domnul președinte s-a speriat !

— De tine ?

— Nu de mine, ci de adunarea generală. Cerem s-o convo-cați chiar astăzi.

Kolnay tocmai voia să răspundă, cînd dinspre poartă se auzi semnalul cunoscut al băieților din strada Pál :

— Haho-hoo ! Haho-hoo !

Toți își întoarseră privirile într-acolo. Pe porțiță intră Boka. Lîngă el păsea Nemecek, cu gîtul înfășurat bine într-un fular roșu, împletit. Sosirea președintelui puse capăt discuțiilor. Kolnay se înduplecă dintr-o dată :

— Bine, o să ținem adunarea generală chiar astăzi. Dar să-l ascultăm mai întîi pe Boka.

— De acord, răspunse Barabás, pe cînd ceilalți membri ai „asociației chitului“, împreună cu restul băieților, îl înconjurară pe Boka și îl asaltară cu o mie de întrebări.

Kolnay și Barabás au luat-o și ei spre grup. Boka ceru să

se facă liniște. Apoi, în timp ce toți îl ascultau cu curiozitate, el le spuse :

— Băieți ! Ați putut citi și în proclamație ce pericol ne amenință. Iscoadțele noastre au pătruns în tabăra dușmană și au aflat că inamicul a plănuț să dea atacul mîine.

Nimeni nu se aștepta ca războiul să izbucnească alț de curînd.

— Da, mîine, — continuă Boka, — așa că începînd cu ziua de azi se instituie starea de asediu. Fiecare este dator să dea ascultare superiorului său și toți ofițerii la un loc îmi datorează ascultare mie. Să nu vă închipuiți cumva că ne așteaptă o joacă de copii. Cămășile roșii sint toți băieți voinici și-s mulți la număr. Lupta are să fie foarte dîrză. Însă nu vreau să silesc pe nimeni și de aceea declar că cel care nu vrea să ia parte la luptă să o spună de pe acum !

Se așternu o liniște adîncă. Nimeni nu deschise gura. Boka repetă :

— Cine nu vrea să ia parte la luptă, să iasă la raport acum ! Nu iese nimeni ?

Toți strigară într-un glas :

— Nimeni !

— Atunci să vă dați cuvîntul de cinste că mîine, la ora două, veți fi cu toții aici.

Băieții au trecut pe rînd prin fața lui Boka și s-au legat că a doua zi vor veni negreșit. Apoi Boka, după ce dădu mîna cu fiecare, le spuse cu vocea ridicată :

— Cine nu vine mîine, acela e om fără cuvînt și să nu mai calce pe aici, că punem bățul pe el.

Leszik ieși din front.

— Domnule președinte, — izbucni el, — toți sintem aici, numai Geréb lipsește.

Atunci se făcu o liniște de moarte. Erau tare curioși să afle ce e cu Geréb. Dar Boka nu era băiatul care să-și schimbe ho-

tărire. El nu voia să-l dea de gol pe Geréb decît atunci cînd acesta va fi de faţă aici, în faţa tuturor.

Cîtiva se interesară :

— Ce e cu Geréb ?

— Nimic, le răspunse Boka liniştit. Despre asta vorbim noi altădată. Mai întîi să cîştigăm bătălia. Înainte însă de a da ordine, trebuie să vă spun ceva : Să se pună capăt oricărei neînțelegeri. Cei care sînt certaţi să se împace.

Iar se făcu linişte.

— Ei, — întrebă preşedintele, — nu e nimeni certat ?

Weisz răspunse sfios :

— După cîte ştiu...

— Hai, vorbeşte !

— ...Kolnay... şi Barabás...

— Adevărat ?

Barabás se înroşi.

— Da, mormăi el, Kolnay...

Iar Kolnay, la fel :

— Da... Barabás...

— Impăcaţi-vă imediat, — le strigă Boka, — căci altfel vă dau afară pe amîndoi. Numai aşa putem lupta, dacă sîntem cu toţii prieteni buni !

Cei doi adversari se mişcară tare greu pînă în faţa lui Boka şi, vrînd-nevrînd, îşi întinseră minile. Dar abia îşi dădură mina, că Barabás şi interveni :

— Domnule preşedinte !

— Ce vrei ?

— Aş avea de pus o condiţie.

— Anume ?

— Că, dacă... cumva cămăşile roşii nu ne mai atacă, atunci... atunci... să am voie să fiu din nou certat cu Kolnay, căci...

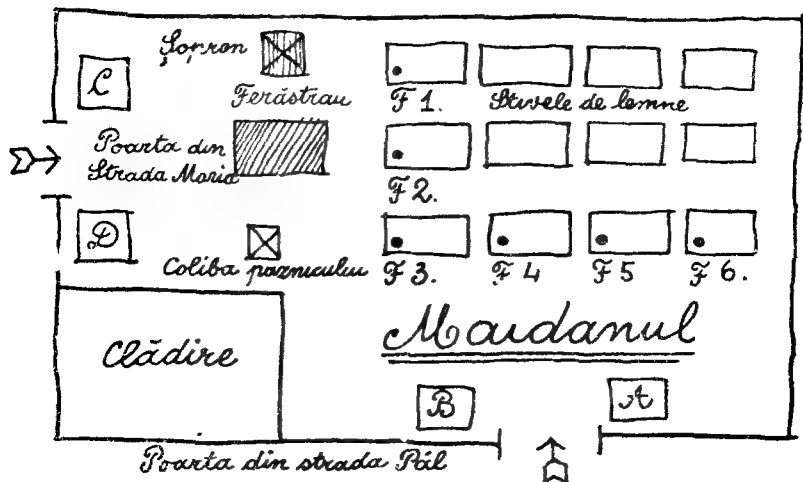
Boka îi aruncă o privire, de parcă ar fi voît să-l străpungă :

— Taci !

Drept care, Barabás tăcu. Dar se vedea bine că nu mai poate de necaz și că ar fi dat nu știu ce ca în clipa aceea să-i poată trage lui Kolnay, care zîmbea, un ghiont zdravăn în coastă.

— Iar acum, — spuse Boka, — soldat, dă-mi te rog dispozitivul de luptă.

Nemecsek își duse serviabil mîna la buzunar și scoase de-acolo o foaie de hîrtie. Dispozitivul întocmit de Boka în după masa aceea se prezenta în felul acesta :

Boka așeză planul pe o piatră și băieții se înghesuiră de jur împrejur. Fiecare aștepta cu nerăbdare să vadă unde va fi repartizat, ce misiune i se va încredința. Boka începu să-și explice planul :

— Fiți foarte atenți. Nu vă luați ochii de pe desenul ăsta. E harta imperiului nostru. Dușmanul, după informațiile pe care le-am căpătat prin iscoadele noastre, va ataca deodată din două părți : din strada Păl și din strada Maria. Să luăm lucrurile pe rînd. Aceste două pătrățele, însemnate cu „A” și „B”, arată batalioanele așezate pentru apărarea porții. Batalionul „A” este

format din trei oameni, sub comanda lui Weisz. Batalionul „B“ este compus tot din trei oameni și e comandat de Leszik. Poarta dinspre strada Maria este apărată de asemenea de două batalioane : „C“, sub comanda lui Richter, și „D“, sub comanda lui Kolnay.

— De ce nu eu ?

— Cine a vorbit ? Își ridică Boka privirea cu severitate. Se înfățișă Barabás.

— Iarăși tu ? Dacă mai spui o vorbă, ți te trimit la Curtea Marțială ! Stai jos !

Barabás bolborosi ceva și se așază la locul lui. Boka continuă să explice :

— Punctele negre, însemnate cu litera F și cu cifre, reprezintă fortărețele pe care le vom aproviziona cu nisip ; astfel încît pentru fiecare fortăreață ajung doi oameni. E ușor să lupți cu nisip. De altfel, fortărețele sînt atît de aproape unele de altele, încît dacă una este atacată, cealaltă îi poate veni în ajutor. Fortărețele nr. 1, 2 și 3 apără maidanul dinspre strada Maria, iar fortărețele nr. 4, 5 și 6 sprijină cu bombe de nisip operațiunile batalioanelor „A“ și „B“. Repartizarea oamenilor pe fortărețe v-o comunic mai tîrziu. Comandanții de batalion să-și aleagă cîte doi aghiotanți. Ați înțeles ?

— Da, răspunseră toți în cor.

Băieții înconjuraseră minunata hartă de război și se uitau la ea cu gurile căscate și cu ochii mari de uimire. Unii chiar își scosese rășchetele de note și-și însemnau acolo cele spuse de președintele-comandant de oști.

— Așadar, — spuse Boka, — acesta este dispozitivul. Urmează acum ordinea de bătaie propriu-zisă. Să fiți foarte atenți. În momentul cînd santinela va vesti de sus, de pe gard, că se apropie cămășile roșii, batalioanele „A“ și „B“ vor deschide poarta.

— O deschidem ?

— Da, o deschideți. Noi nu ne zăvorim, noi primim lupta. Să intre mai întâi pe maidan, că pe urmă vom avea noi grijă să-i alungăm. Deci, batalioanele vor deschide poarta și-i vor lăsa să intre; iar după ce vor intra pînă la ultimul om, îi vor ataca. În același timp, fortărețele nr. 4, 5 și 6 vor începe bombardamentul. Aceasta este una din misiunile armatei din strada Pál. Dacă puteți să-i alungați, bine; dacă nu puteți, atunci cel puțin să-i împiedicați să pătrundă dincolo de linia formată de fortărețele nr. 3,4,5 și 6 și să-i țineti pe maidan. Armata a doua, cea din strada Maria, are un rol mai greu. Richter și Kolnay, fiți foarte atenți. Batalioanele „C” și „D” își vor fixa postul de observație înspre strada Maria. Cînd cea de a doua ceată a cămășilor roșii va apărea dinspre strada Maria, batalioanele vor sta în ordine de bătaie. Și cînd cămășile roșii vor intra pe poarta cea mare, atunci ambele batalioane se vor prefaca că fug. Uitați-vă aici pe hartă... vedeți? Batalionul „C” — ăsta e al tău, Richter — va fugi în șopron... Ii arată cu degetul: Uite, aici. Înțelegi?

— Înțeleg.

— Iar batalionul „D”, al lui Kolnay, va fugi și se va ascunde în coliba lui Janó. Acum fiți atenți, căci urmează cel mai important lucru. Și uitați-vă bine la hartă. Cămășile roșii, venind din partea aceasta, vor ocoli ferăstrăul pe ambele părți, iar cînd vor ajunge în dosul lui, se vor găsi în fața fortărețelor nr. 1, 2 și 3. Acestea vor deschide imediat bombardamentul. În aceeași clipă, cele două batalioane vor trece la atac: unul din șopron, celălalt din coliba paznicului, surprinzînd inamicul pe la spate. Dacă veți lupta vitejește, inamicul va fi la mare strîmtoare și va trebui să se predea, iar voi o să-i îngrămădiți în colibă și-o să-i încuiați acolo. Apoi, cele două batalioane — batalionul „C” pe lîngă colibă, iar batalionul „D” ocolind stivele de lemne — vor apărea pe maidan în dreptul fortăreței nr. 6 și se vor grăbi să sară în ajutorul batalioanelor „A” și „B”. Luptătorii

din fortărețele nr. 1 și 2 se vor deplasa în fortărețele nr. 4 și 5, ca să intensifice bombardamentul. Batalioanele „A“, „B“, „C“ și „D“, desfășurate într-o singură linie, vor împinge inamicul spre poarta dinspre strada Pál. În acest timp, pe deasupra capetelor noastre, toate fortărețele vor bombarda inamicul, care nu va putea rezista forțelor noastre reunite. Atunci, îl vom izgoni pe poarta din strada Pál. Ați înțeles ?

Această întrebare stîrni un entuziasm uriaș. Batistele fluturau și pălăriile erau aruncate în aer. Nemecek își desfăcu de la gît fularul cel mare, de lînă roșie, și în mijlocul ovațiilor generale strigă și el, așa gutunărit cum era :

— Trăiască președintele !

— Trăiască ! răspunseră ceilalți.

Dar Boka le făcu din nou semn :

— Liniște. Încă ceva. Eu și cu aghiotantul meu ne vom afla în apropierea batalioanelor „C“ și „D“. Trebuie să executați cele transmise prin el, ca și cum v-aș ordona eu însumi.

— Cine-i aghiotantul ?

— Nemecek.

Cîteva priviri se încrucișară repede. Ba membrii „asociației chitului“ își dădură chiar coate, în semn că ar trebui să protesteze. Se auziră șoaapte :

— Hai, spune !

— Spune tu !

— De ce eu ? Spune tu !

Boka îi privi mirat :

— Poate aveți ceva de obiectat împotriva lui ?

Leszik fu singurul care îndrăzni să răspundă :

— Da.

— Ce anume ?

— La adunarea generală a „asociației chitului“, recent... cind...

Dar Boka își pierdu răbdarea, așa că strigă la Leszik :

— Destul. Să taci. Nu mă interesează toate neroziile voastre. Nemecek e aghiotantul meu, și cu asta, basta ! Cine mai scoate o vorbă împotriva lui, îl trimit în fața tribunalului militar.

Hotărîrea era cam aspră, dar recunoscură cu toții că în timp de război nu se poate proceda altfel. Deci se împăcară cu ideea că Nemecek va fi aghiotant. Intre conducătorii „asociației chitul” începu o mică discuție pe șoptite. Ei spuneau că aceasta-i o jignire adusă asociației. Le era rușine că o funcție atît de importantă în război îi revenise tocmai aceluia despre care adunarea lor generală a declarat că-i trădător și al cărui nume ei l-au scris în cartea neagră cu litere mici. Deși, dacă ar fi știut...

Apoi, Boka scoase din buzunar o listă, din care citi repartizarea nominală a oamenilor pe fortărețe. Comandanții de batalioane și-au ales fiecare cite doi oameni. Toate acestea au decurs cu foarte multă seriozitate și băieții erau atît de emoționați, încît nu scoaseră nici o vorbă. Cînd totul era gata, Boka ordonă :

— Să treacă fiecare la locul său. Începem manevrele de război !

Cît ai clipi, băieții se și împrăștiară la locurile lor.

— Fiecare s-aștepte ordinele mele ! mai strigă Boka în urma lor.

În mijlocul mайдanului nu rămase decît el cu Nemecek, aghiotantul, care tușea zdravăn.

— Ernő, — îl sfătui Boka cu blîndețe, — pune-ți fularul la gît. Te-ai răcorit destul.

Nemecsek se uită cu recunoștință la prietenul său și-l ascultă ca pe un frate mai mare, înfășurîndu-și în jurul gîtului fularul roșu, care-i ajungea pînă la urechi.

Apoi Boka îi spuse:

— Acum am să transmit prin tine un ordin fortăreței nr. 2. Ascultă aici...

Dar în clipa aceea Nemecsek făcu un lucru pe care nu-l mai făcuse niciodată: intrerupse vorba superiorului său.

— Iartă-mă, — îndrăzni el, — dar mai întîi aș vrea să-ți spun ceva.

Boka încruntă sprîncenele:

— Ce e?

— Adineauri, aici, membrii asociației...

— Ia te rog! strigă nerăbdător președintele. Și tu iei în serios neroziile ăstora?

— Da, — răspunse Nemecsek, — căci și ei le iau în serios. Îmi dau seama că sînt proști și nu-mi pasă ce gîndesc despre mine; dar nu mi-ar plăcea dacă și tu... dacă tu... dacă și tu... m-ai disprețui.

— De ce să te disprețuiesc?

Dintre canafurile fularului cel mare îi răspunse o voce gata să plîngă:

— Că ei au spus despre mine... că... că... sînt trădător.

— Trădător? Tu?

— Da. Eu.

— Ei, asta mă interesează într-adevăr.

Și Nemecsek îi povesti pe apucate, cu vocea înăbușită, ce se întîmplase în ajun. Cum a trebuit să se grăbească tocmai în momentul în care membrii asociației depuneau jurămîntul secret. Cum ei au socotit fuga lui drept lașitate. Că ar fi trădător și necinstit și că s-ar teme să intre în asociația secretă. Și că toate

acestea s-au întâmplat din cauză că sublocotenenții, locotenenții și căpitani încep să ia în nume de rău faptul că președintele nu se apropie mai mult de ei și că, în schimb, în toate secretele de stat se sfătuiește cu un soldat de rind. Și, în sfârșit, că i-au scris numele în cartea neagră numai cu litere mici.

Boka îl ascultă pe Nemeček cu răbdare, pînă la capăt. Tăcea. Il durea faptul că se aflau printre ei și asemenea băieți. Boka era băiat deștept, dar cu toate acestea încă nu știa că oamenii nu sînt toți la fel de buni. Apoi se uită cu dragoste la puștiul cel blond.

— Bine, Ernő, — îl sfătui el, — tu să-ți vezi de treabă și nu-ți mai bate capul cu ei. Astăzi, în pragul războiului, nu vreau să le spun nimic. Dar îndată ce-l isprăvim, am să-i iau eu la zor. Acum repede-te în goana calului la fortărețele nr. 1 și 2 și transmite băieților ordinul să treacă imediat în fortărețele nr. 4 și 5. Vreau să văd cît timp le ia operația asta.

Soldatul luă poziția de drepti, salută reglementar și, cu toate că în clipa aceea se gîndea ce trist e că problema cîstei și devotamentului său rămîne încă nerezolvată din cauza războiului, își lăsă amărăciunea la o parte și rosti prompt, militărește :

— Am înțeles, domnule președinte.

Apoi o luă la galop, stîrnind praful în urma sa. Nu trecu mult și aghiotantul dispăru printre stivele de lemne, de pe vîrfurile cărora, din fortărețe, îl urmăreau capete curioase de copii, cu ochii mari. Pe fețele lor se citea înfrigurarea, care de obicei pune stăpînire și pe adevărații soldați înainte de luptă, după cum aflăm din relatările curajoșilor corespondenți de război, buni cunoscători ai sufletului omenesc.

Boka rămase singur cuc în mijlocul maidanului. Zgomotul făcut pe caldarîm de roțile trăsurilor pătrundea pînă aci, pe această întindere mare, de pămînt, împrejmuită. Dar cu toate acestea Boka se simțea ca și cum s-ar fi aflat nu în inima unui

oraș mare, ci undeva departe, într-un teritoriu străin, într-o câmpie imensă, unde mâine se va da o luptă care va hotărî soarta popoarelor. Băieții așteptau liniștiți ordinul. Boka simțea că acum totul va depinde de el. De el depinde bunăstarea acestei mici societăți, viitorul ei. De el depindeau după-amiezile vesele, jocurile cu mingea și atâtea alte jocuri și distracții, cu care prietenii lui petreceau aici. Și Boka era acum mândru că și-a luat asupra sa o sarcină atât de frumoasă.

„Da, — se gândea el, — am să vă apăr !“

Cuprinse cu privirea maidanul cel drag. Apoi se uită spre stivele de lemne, din spatele cărora se înălța curios coșul cel subțirel și negru al ferăstrăului, care scotea vesel norișori albi de vapori, atât de vesel și de fără griji, ca și cum ziua aceea ar fi fost la fel ca toate celelalte, ca și cum nu s-ar fi decis acum soarta tuturor.

Da, Boka se simțea ca un mare general înaintea bătăliei hotărîtoare. Se gândi o clipă la marele Napoleon... apoi gândul i se duse spre viitor. Ce va ajunge el ? Ce va fi ? Ce se va alege de dînsul ? Oare o să fie soldat adevărat și o să conducă vreo dată o armată în uniformă, undeva, departe, pe un adevărat câmp de bătălie, nu ca să lupte pentru un petic de pămînt, ca fărîma aceasta de maidan, ci pentru întinderea aceea de pămînt nemărginită și scumpă ce se cheamă patrie ? Sau o să ajungă medic, ca să ducă în fiecare zi o luptă grea, plină de răspundere și curajoasă, împotriva bolilor ?

Și-n timp ce Boka se gândea astfel, umbrele apusului învăluiau treptat totul în jur. Băiatul oftă adînc și porni spre stivele de lemne să inspecteze trupele din fortificații.

Cînd din vîrful stivelor băieții au văzut că generalul lor se apropie, în fortărețe începu forfota. Bombele de nisip erau rînduite frumos și cu toții luară poziția de drepti.

Dar comandantul se opri deodată la jumătatea drumului și se uită înapoi. Parcă asculta ceva. Apoi se întoarse și porni iute

spre porțița cea mică în care bătea cineva. Boka trase zăvorul și o deschise. Surprinderea lui fu atât de mare, încît se dădu înapoi.

În fața lui se afla Geréb.

— Tu ești ? îl întrebă acesta încurcat.

Boka nu putu răspunde imediat. Geréb intră încet și trase porțița după el. Boka tot nu-și dădea seama ce voia de la el. Dar acesta nu mai era atât de vesel și liniștit ca altă dată. Arăta palid și trist și își tot potrivea nervos gulerul ; se vedea bine că voia să spună ceva, dar nu știa cum să înceapă. Nu vorbea nici Boka, și nici el, și pentru cîteva clipe amîndoi stătură tăcuți unul în fața celuilalt și niciunul nu știa ce să facă. În sfîrșit, începu Geréb :

— Am venit ca... să vorbesc cu tine.

Acum își recăpătă și Boka glasul. Îi răspunse simplu și serios :

— N-am ce vorbi cu tine. Cel mai cuminte lucru pe care-l poți face acum e să ieși pe poarta asta, așa cum ai intrat.

Băiatul însă nu se învoi.

— Uite, Boka, — adăugă el, — știu că ai aflat totul. Știu că toți ați aflat că am trecut de partea cămășilor roșii. Dar acum n-am venit aci ca spion, ci ca prieten.

Boka spuse aproape în șoaptă :

— Tu nu poți veni aici ca prieten.

Geréb își plecă capul. El se pregătise să fie primit cu asprime, să fie alungat, nu se așteptase să i se vorbească atât de blînd, pe un ton atât de trist și asta îl durea mult, chiar mai mult decît dacă ar fi fost bătut. De aceea începu și el cu un glas stins și mîhnit :

— Am venit să-mi repar greșeala.

— Asta nu se poate repara, spuse Boka.

— Dar îmi pare rău... foarte rău... și v-am adus înapoi steagul pe care Aîs Feri l-a luat de aici și pe care micul Nemecek îl răpise... și pe care Pásztorii apoi i l-au smuls din mîină.

Spunînd acestea scoase de sub haină steguleţul cel mic roşu-verde. Boka se luminează dintr-o dată la chip. Steguleţul era boţit şi rupt. Se vedea bine că s-au dat lupte pentru el. Dar tocmai lucrul ăsta îl făcea mai frumos. Era zdrenţuit ca un steag adevărat, sfirtecat în vîltoarea luptelor.

— Steagul, — spuse Boka, — o să-l luăm noi înşine înapoi de la cămăşile roşii. Şi dacă n-o să fim vrednici să-l luăm, atunci nimic nu-şi mai are rostul... Atunci noi tot o să plecăm de-aici, o să ne împrăştiem... n-o să mai fim laolaltă... Dar aşa, nu ne trebuie steagul. Şi nu ne trebuieşti nici tu...

Apoi dădu să plece. Parc-ar fi vrut să-l lase singur pe Geréb. Dar acesta îl apucă de haină.

— János, — rosti el cu un glas stins, — recunosc că am greşit mult faţă de voi. Dar vreau să-mi răscumpăr greşeala. Iertaţi-mă.

— Ei, — răspunse Boka, — eu te-am şi iertat.

— Şi mă primiţi înapoi ?

— Asta nu.

— Cu nici un chip ?

— Cu nici un chip !

Geréb îşi scoase batista şi o duse la ochi. Boka îl sfătui trist:

— Nu plînge, Geréb, nu vreau să plîngi aci, în faţa mea. Du-te frumos acasă şi lasă-ne pe noi în pace. Desigur, ai venit acum la noi pentru că ţi-ai pierdut cîntecul şi la cămăşile roşii.

Geréb îşi viri batista în buzunar şi voi să ia o înfăţişare bărbătească :

— Bine, mă duc. N-o să mă mai vedeţi niciodată. Dar îmi dau cuvîntul de onoare că n-am venit aci pentru că m-au alungat cămăşile roşii. Am avut un alt motiv.

— Care anume ?

— Nu-ţi pot spune. Poate o să afli mai tîrziu. Numai că, dacă afli, o să fie rău de mine...

Președintele făcu ochii mari :

— Nu înțeleg.

— Nu-ți dau acum nici o explicație, îngăimă Geréb, pornind spre porțiță. Acolo se opri, se mai întoarse o dată și spuse:

— Dacă te mai rog o dată să mă reprimiți e tot degeaba ?

— Degeaba !

— Atunci... nici nu te mai rog.

Și o zbughi în stradă, trântind porțița după el. Boka șovăi o clipă. Pentru prima dată în viață fusese necruțător cu cineva. Era gata să fugă după el și să-i strige : „Vino înapoi și poartă-te bine de acum înainte.“ Dar deodată îi veni în minte râsul acela sfidător deunăzi, când Geréb fugise din calea lui pe strada Pál. Atunci își bătuse joc de ei, de el și de Nemecsek, care rămăsese pe marginea trotuarului triști și cu capu-n pământ, jigniți de râsul acela batjocoritor și răutăcios al lui Geréb.

— Nu, — se hotărî el, — nu-l chem înapoi. Asta-i un băiat rău.

Apoi se întoarse spre stivele de lemn, dar se opri mirat. În vârful lor se aflau toți băieții. Ei urmăriseră întreaga scenă. Se aflau acolo chiar și cei ce nu fuseseră repartizați la fortărețe. Toată armata aceea mică stătuse aliniată sus, pe cuburile de lemne aranjate simetric și privise în tăcere, cu respirația întreținută, să vadă ce-o să se întâmple între Boka și Geréb. Iar când Geréb plecă și Boka porni spre stive, încordarea stăpînită de pînă atunci răbufni și întreaga armată, într-un glas, începu să ovaționeze dintr-o dată.

— Uraaa ! strigară glasurile tinere de copii, din înaltul stivelor, și șepcile zburau vesele în aer.

— Trăiască președintele !

Ba chiar și un fluierat sfîșie aerul, un fluierat atît de puternic, cum poate nici locomotiva n-ar fi fost în stare să scoată, oricît s-ar fi căznit. A fost un fluierat nemaipomenit, triumfal.

Desigur, fluierase Csónakos, care după aceea privi în jurul său și, rînjind, spuse :

— Mă, niciodată în viața mea n-am fluierat cu atîta poftă !

Boka se opri în mijlocul maidanului și-și salută armata emoționat și fericit. Din nou îi veni în minte marele Napoleon, căci numai el fusese tot atît de iubit de către veteranii săi.

Toți băieții văzuseră scena de adineauri și acum erau lămu-riți în privința lui Geréb. E drept că nu s-a auzit pînă la ei ce-au discutat cei doi la portiță, dar le-au văzut mișcările și, astfel, au înțeles totul. Au văzut gestul de refuz al lui Boka. Au văzut că nu i-a dat mîna. L-au văzut pe Geréb izbucnind în plîns și l-au văzut plecînd. Atunci cînd s-a oprit în poartă și s-a adresat din noi lui Boka, toți au tresărit. Leszik șoptise :

— Vai... te pomenești că-l iartă.

Dar cînd Geréb a plecat totuși și au văzut că Boka dă din cap în semn de refuz, ei au dat drumul cu înșuflețire acelu „ura“, în timp ce președintele se-ntorcea spre ei. Băieții erau mîndri că președintele lor nu-i un copil, ci un bărbat serios. Ar fi dorit să-l îmbrățișeze și să-l sărute. Pe vremurile astea tulburi nu puteau face altceva decît să strige. Și au făcut-o cu prisosință, din toată inima, cît au putut de tare.

— Ești un flăcău de nădejde, mă tată, izbucni Csónakos cu mîndrie. Dar îndată se corectă speriat : Nu „mă tată“... scuzați... domnule președinte !

Începură manevrele. Se auzeau comenzi puternice, trupele se mișcau printre stivele de lemne, fortărețele erau atacate, bombele zburau în toate părțile. Totul mergea strună. Fiecare își cunoștea bine îndatorirea. Și aceasta contribuia la creșterea entuziasmului.

— Vom învinge ! se auzea peste tot.

— Ii vom alunga !

— Vom pune prizonierii în lanțuri !

— Il vom lua prizonier chiar pe Aťs Feri !

Numai Boka rămânea serios.

— Să nu vi se urce bucuria la cap, îi sfătui el. Să fiți veseli după război. Și acum, cine vrea, poate să plece acasă. Vă mai spun o dată : mâine cine nu va fi la timp aici, acela n-are cuvânt !

Manevrele se isprăviseră, dar nimeni n-avea chef să plece acasă. Se strînseseră grupuri-grupuri și discutau cazul lui Geréb.

Barabás strigă deodată cu o voce stridentă :

— Asociația chitului ! Asociația !

— Ce vrei ? îl întrebară băieții.

— Adunare generală !

Kolnay își amintea de adunarea generală pe care o promisese cu puțin timp mai înainte și în fața căreia trebuia să dea socoteală de faptul că lăsase chitul asociației să se usuce. Așa că acceptă cu tristețe.

— Bine, spuse el, — fie și adunare generală. Rog pe onorații membri să se întrunească.

Și „onorații“ membri, în frunte cu răutăciosul Barabás, ieșiră dintre stivele de lemne și se duseră lângă gard, unde trebuia să aibă loc adunarea.

— S-auzim, s-auzim, strigă Barabás.

Kolnay vorbi cu ton oficial :

— Deschid ședința. Domnul Barabás are cuvântul.

Barabás își dresе glasul, ceea ce nu prevestea lucruri bune.

— Onorată adunare ! Domnul președinte a avut noroc că datorită manevrelor militare era să nu se mai țină această adunare, care îl va scoate din funcția de președinte.

— Huooo ! Huooo ! strigă opoziția.

— Puteți să zbierați cît poftiți, — spuse vorbitorul cît putu mai tare, — căci eu știu ce vorbesc. Domnul președinte a cam amînat lucrurile, din cauza manevrelor... dar acum nu le mai poate amîna, deoarece...

Se opri brusc. Cineva bătea cu putere în portiță și în ultimul

timp băieții tresăreau la toate zgomotele ; nu se știa momentul în care inamicul putea să se arate.

— Cine să fie ? întrebă Barabás. Cu toții ciuliră urechile.

Din nou se auziră niște bătăi puternice și grăbite.

— Bate cineva în poartă, rosti Kolnay cu teamă și se uită în stradă printr-o crăpătură a gardului. Apoi se întoarse foarte surprins spre băieți : A venit un domn.

— Un domn ?

— Da. Un domn cu barbă.

— Păi deschide-i.

Deschise poarta. Intr-adevăr, intră un domn bine îmbrăcat, cu o pelerină mare, neagră. Avea o barbă neagră și purta ochelari. Se opri în prag și întrebă cu glas răsunător.

— Voi sînteți băieții din strada Pál ?

— Da, răspunseră în cor membrii „asociației chitului“.

Atunci omul cu pelerină intră și îi privi cu mai multă blîndețe.

— Eu sînt tatăl lui Geréb, le spuse el, în timp ce închidea porțița în urma sa.

Se făcu liniște. Chestiunea devenise foarte serioasă din moment ce venise chiar tatăl lui Geréb. Leszik îi dădu cu cotul lui Richter :

— Fugi de-l cheamă pe Boka.

Richter alergă înspre ferăstrău, unde Boka tocmai povestea băieților isprăvile lui Geréb. Domnul cel bărbos se adresa membrilor „asociației chitului“ :

— De ce mi-ați alungat băiatul dintre voi?

Kolnay răspunde :

— Fiindcă ne-a vîndut cămășilor roșii.

— Cine sînt cămășile roșii ?

— Cămășile roșii sînt o altă grupă de băieți, care își au sediul în grădina botanică... dar acum vor să ne ia terenul nostru, fiindcă ei n-au unde să joace mingea. Sînt dușmanii noștri.

— Băiatul meu a venit adineauri acasă plîngînd. Am încercat multă vreme să-l fac să-mi spună ce-a pățit, dar n-a vrut. În sfîrșit, cînd m-am răstit la el, mi-a mărturisit atîta : că îl acuzați de trădare. Atunci i-am spus : „Îmi iau pălăria și mă duc la băieții aceia. Am să vorbesc cu ei și am să-i întreb care-i adevărul. Dacă n-au dreptate, am să le pretind să-și ceară iertare de la tine. Dar dacă au, atunci are să fie bucluc mare, căci tatăl tău a fost toată viața om cinstit și nu poate îngădui ca feciorul lui să-și trădeze prietenii“. Asta i-am spus. Și acum sînt aci și vă cer să-mi spuneți cinstit, cu sufletul deschis, dacă copilul meu s-a purtat cu voi ca un trădător sau nu. Ei ?

Se făcu o liniște adîncă.

— Ei ? repetă tatăl lui Geréb. Să nu vă fie teamă de mine. Spuneți-mi adevărul. Trebuie să știu dacă l-ați învinuit pe nedrept pe fiul meu sau dacă într-adevăr merită să fie pedepsit ?

Nu răspunde nimeni. Nimeni nu voia să-l întristeze pe omul acela cu pelerină, care părea atît de cumsecade și care ținea atît de mult la cîntea feciorului său, elev de gimnaziu. Omul se întoarce spre Kolnay :

— Tu ai spus că v-a trădat. Trebuie să dovedești. Cînd v-a trădat ? Cum v-a trădat ?

— Eu... eu... eu numai am auzit... blîgii Kolnay.

— Astea-s fleacuri. Cine știe ceva precis ? Cine l-a văzut ? Cine știe ?

În clipa aceea apărură dintre fortificații Boka și Nemecsek. Ii aducea Richter. Kolnay răsufă ușurat :

— Uitați-vă colo, că vine blondul ăla mic... ăla-i Nemecek... el a văzut. El știe.

Și așteptară pînă cînd cei trei băieți ajunseră în dreptul lor. Dar Nemecek se îndreptă direct spre poartă. Kolnay strigă :

— Boka ! Veniți cu toții-ncoace !

— Acum nu se poate, — răspunse Boka, — așteptați puțin. Lui Nemecek îi e foarte rău ; are un acces de tuse... trebuie să-l duc acasă...

Cînd auzi numele lui Nemecek, omul cu pelerină îl întrebă :

— Tu ești Nemecek ?

— Da, răspunse încet puștiul cel blond și se duse spre omul în negru. Acesta-i vorbi pe un ton răspicat :

— Eu sînt tatăl lui Geréb și am venit aci să aflu dacă fiul meu este trădător sau nu. Prietenii tăi susțin că tu știi, că tu ai văzut. Răspunde-mi pe conștiința ta ; este adevărat sau nu ?

Lui Nemecek îi ardeau obrajii de febră. Acum se simțea bolnav de-a binelea. Ii zvîcneau tîmplele și mîinile-i erau fierbinți. Și totul era atît de ciudat în jurul său... Nenea ăsta bărbos și cu ochelari, care-i vorbea atît de aspru, așa cum vorbea de obicei domnul profesor RácZ cu elevii leneși... mulțimea aceasta de băieți mirați... războiul... atîta agitație, toate... și apoi această întrebare categorică de al cărui răspuns depindea soarta lui Geréb, dacă tatăl lui afla că fiul său e într-adevăr un trădător, atunci va fi vai și amar de el...

— Răspunde ! Il zori omul în negru. Vorbește ! Răspunde ! A trădat ?

Și Nemecek cel mititel răspunse cu curaj, avînd fața roșie de febră și ochii sclipitori, ca și cum el ar fi fost vinovatul care își recunoaște vina :

— Nu, vă rog, nu-i trădător.

Tatăl se întoarse triumfător spre ceilalți :

— Vedeți că ați mințit ?

Întreaga „asociație a chitului“ rămase împietrită : nu se auzi nici pis.

— Ha-ha ! făcu ironic omul în negru. Deci ați mințit ! Am știut eu că fiul meu e un copil de treabă.

Nemecsek abia se mai ținea pe picioare. Întrebă sfios :

— Pot pleca ?

Bărbosul îi spuse rîzînd :

— Poți să pleci, atotștiutorule !

Și Nemecsek, împleticindu-se, ieși în stradă cu Boka. Acum totul i se încețoșă înaintea ochilor. Nu mai vedea nimic. Omul în negru, strada, stivele de lemne, toate-i jucau înaintea ochilor. Cuvinte ciudate îi vuiau în urechi. „Băieți, sus pe parapete !“ îi șuieră o voce. O altă voce îi spunea : „Fiul meu e trădător ?“, și omul în negru rîdea răutăcios, și în timp ce rîdea, gura i se făcea mare cît poarta școlii... și pe această poartă se făcea că iese domnul profesor Rác...

Nemecsek își scoase pălăria.

— Pe cine saluți ? îl întrebă Boka. Nu-i nimeni pe stradă.

— Pe domnul profesor Rác, spuse el încet.

Boka începu să plîngă. Pe strada întunecoasă îl ducea aproape tîrîș spre casă pe prietenul lui cel mititel.

Pe maidan, Kolnay se înfățișă omului în negru și-i vorbi astfel :

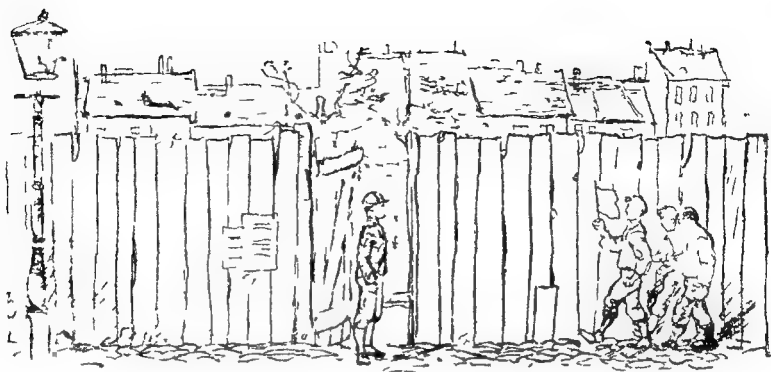
— Știți, Nemecek ăsta este un mincinos. Noi l-am declarat trădător și l-am exclus din asociație.

Tatăl, fericit, întări și el cele spus de Kolnay :

— Se și vede pe chipul lui. Are o căutătură ciudată. De bună seamă că nu-i cu conștiința curată.

Și plecă fericit acasă să-și împace băiatul. În colțul Căii Ullői îi zări pe Boka și Nemecek care se împleticeau prin dreptul clinicii, în timp ce treceau strada. Dar acum Nemecek plângea amarnic și el din tot sufletul său de simplu soldat. Și printre lacrimi suspina mereu :

— Mi-au scris numele cu litere mici... cu litere mici au scris sărmanul meu nume, numele meu cinstit...

VII

A doua zi dimineața, la ora de latină, agitația era atât de mare, încît a observat și domnul profesor Rác. z.

Băieții se tot foiau în bănci — nu le prea ardea de lecție ; și nu numai cei din strada Pál, ci chiar și ceilalți ; ba aș putea spune că întreaga școală. Vestea despre marile pregătiri de război se răspîndise cu repeziciune în toată școala. Pînă și elevii din clasele superioare, dintr-a șaptea și a opta, se interesau îndeaproape cum merg lucrurile. Cămășile roșii învățau la liceul real din Józsefváros, așa că gimnaziul era cu totul de partea băieților din strada Pál, cărora le ura victorie. Ba, mai mult, unii au legat de victoria aceasta chiar prestigiul școlii.

— Ce-i cu voi ? întrebă nervos domnul profesor Rác. z. Vă foiți mereu, sînteți distrați... Vă frămîntă ceva ?

Dar nu stărui prea mult ; se mulțumi numai să constate că în ziua aceea clasa era tulburată și continuă murmurînd :

— Desigur, a venit primăvara : bilele, mingea... nu vă mai arde de școală. O să vă dau eu vouă !

Dar asta o spunea numai așa. Căci domnul profesor Rácز avea el chipul sever, dar, în fond, era un om de zahăr.

— Stai jos ! se adresa el celui ce răspundea și începu să-și răsfoiască catalogul.

În asemenea împrejurări se făcea o liniște deplină. Fiecare aștepta cu răsuflarea tăiată — chiar și acela care era bine pregătit — și privea nemișcat cum profesorul răsfoia pe-ndelete filele catalogului. Fiecare băiat știa și pagina pe care îi era trecut numele. Când profesorul ajungea la ultimele pagini, cei cu literele A și B răsuflau ușurați. Când însă de la sfârșitul catalogului sărea deodată la primele foi, atunci cei cu literele R, S, T își recăpătau buna dispoziție.

Profesorul se uită prin catalog, apoi rosti încet :

— Nemecek.

— Lipsește, răspunseră cu toții.

Și o voce, o foarte cunoscută voce din strada Pál, adăugă :

— E bolnav.

— Ce are ?

— E răcit.

Domnul profesor Rácз privi îndelung clasa și spuse numai atât :

— Nu știți să vă păziți !

Băieții din strada Pál schimbă priviri între ei. Știau prea bine cum și de ce nu s-a păzit Nemecek. Ei se aflau răspîndiți prin toată clasă, care în banca întâia, care într-a treia. Ba Csónakos, de ce să n-o spunem, era chiar în ultima. Dar acum se priviră între ei. Aceste priviri vorbeau despre faptul că Nemecek a răcit pentru o cauză măreață. Într-un cuvînt : sărmanul Nemecek a răcit pentru patrie. A făcut de trei ori baie : o dată din nebagare de seamă, o dată din datorie și încă o dată din constrîngere. Și pentru nimic în lume n-ar fi trădat cineva acest mare secret, deși acum toată lumea îl cunoștea, chiar și „asociația chitului“. Ba, mai mult, în sînul asociației s-a pornit o mișcare de

reabilitare a lui Nemecsek prin ștergerea numelui său din cartea neagră. Numai că deocamdată membrii ei n-au căzut încă de acord dacă e mai bine să corecteze întâi inițialele scriindu-le cu litere mari și după aceea să-l șteargă, sau să-l șteargă de-a dreptul, fără nici un fel de formalitate. Deoarece Kolnay, care tot mai era președinte, fusese de părere că numele trebuia șters din cartea neagră fără nici un fel de formalitate, Barabás, după cum era și firesc, a format un grup de opoziție, care susținea că mai întâi trebuie să se redea numelui onoarea cuvenită.

Dar astea erau chestiuni secundare. Toată atenția era îndreptată asupra războiului ce urma să se desfășoare în cursul după-amiezii. După ora de latină veneau la Boka grupuri de băieți din alte clase și se ofereau să le dea și ei o mână de ajutor. Dar Boka le răspundea tuturor :

— Ne pare rău, dar nu putem primi. Vrem să ne apărăm noi înșine imperiul. Chiar dacă dușmanul este mai puternic decât noi, o să-l învingem prin iscusință. Fie ce-o fi, dar noi vrem să luptăm singuri !

Interesul era atât de mare, încât s-au prezentat nu numai elevii din alte clase, ci la ora unu, când toți alergau acasă într-un suflet, să mănânce, alvițarul acela de sub poarta vecină, care tot acolo făcea negoț, și-a oferit și el serviciile lui Boka.

— Domnișorile, — se laudă el, — dacă duc eu acolo, s'îngur izgonesc toți !

Boka zîmbi :

— Las' pe noi, nene !

Și se grăbi și el spre casă. În poarta școlii, băieții din strada Pál au fost înconjurați de ceilalți colegi — aceștia se întreceau să le dea sfaturi. Se găseau și din aceia care îi îndemnau să pună piedică. Alții s-au oferit să facă spionaj, iar unii i-au rugat să le dea voie să asiste la bătălie. Dar nici acest lucru n-a fost îngăduit nimănui. Ordinul strict dat de Boka spunea că o dată cu

începerea luptei poarta trebuie închisă și că străjerii n-au voie s-o deschidă decît atunci cînd inamicul se va retrage.

Dar toate acestea nu durară decît cîteva minute. Băieții s-au împrăștiat, ca să poată fi la ora două precis pe maidan. Ca niciodată, la unu și un sfert împrejurimile gimnaziului erau pustii. Neguțătorul de zaharicale își împachetă și el marfa. Numai pedelul școlii trăgea liniștit din pipă în fața porții și tot arunca cîte o înțepătură alvițarului :

— Ei, n-ai să mai stai tu mult pe-aici. N-o să-ți mai dăm voie să mai vinzi gunoaiele alea !

Alvițarul se mulțumi să ridice din umeri. El era cineva, purta fes roșu, nu era să stea de vorbă cu un pedel oarecare, mai ales cînd simțea că pedelul acela oarecare are dreptate.

Și la ora două fix, cînd Boka apăru în poarta maidanului, purtînd chipiul cu culorile roșu-verde ale celor din strada Pál, toată armata se găsea aliniată militărește în mijlocul terenului. Era de față întreaga asociație. Nu lipsea decît un singur membru : Nemecsek, care zăcea acasă bolnav. Așa s-a întîmplat că armata celor din strada Pál a rămas tocmai în ziua luptei fără soldat. Toți cei de față erau sublocotenenți, locotenenți sau căpitani. Soldatul — armata propriu zisă — zăcea bolnav într-un pătuc mic ca și el, într-una din căsuțele cu grădini înflorite din strada Rákos.

Boka își începu imediat activitatea. El strigă mai întîi militărește :

— Dreepți !

Toți luară poziția de drepți. Boka li se adresă cu o voce răsunătoare :

— Vă fac cunoscut că din acest moment funcția mea de președinte încetează, ea fiind necesară numai în timp de pace. Acum sîntem în stare de război, deci îmi iau titlul de general.

Momentul era impresionant pentru toți. Și într-adevăr, a fost o clipă înălțătoare, aproape istorică, atunci când în ziua războiului, în timpul celei mai mari primejdii, Boka și-a luat titlul de general.

Apoi adăugă :

— Și acum, să vă mai spun o dată planul de bătaie, ca să nu fie vreo neînțelegere.

Și cu toate că fiecare cunoștea pe dinăfară ordinul de război, cuvânt cu cuvânt, îl ascultară totuși foarte atenți. Apoi, generalul dădu ordinul :

— Toată lumea la locuri !

Băieții rupseră deodată rîndurile. Numai Csele, elegantul Csele, rămase lângă Boka ; el fiind înlocuitorul lui Nemecek, ca ofițer de legătură. La sold îi atîrnă o goarnă de alamă, care a fost cumpărată din cotizații la preț de un forint și patruzeci de creițari. În suma aceasta intra și întreaga avere a „asociației chitului“, în valoare de douăzeci și șase de creițari, pe care comandantul suprem a confiscat-o pur și simplu în scopuri militare.

Era o goarnă de poștă, mică și frumoasă. Și suna întocmai ca una militară. Cu goarna trebuiau date numai trei semnale : unul însemna că vine dușmanul, celălalt pentru atac și al treilea era chemarea la general. Aceste semnale fuseseră învățate de către băieți în timpul manevrelor din ziua precedentă.

Deodată, santinela, care conform îndatoririlor sale stătea călare pe gard, strigă :

— Domnule general !

— Ei, ce e ?

— Am onoarea să vă raportez că o jupîneasă vrea să vină pe maidan cu o scrioare.

— Pe cine cauă ?

— Spune că vă caută pe dumneavoastră, domnule general. Boka se apropie de gard :

— Uită-tă bine să nu fie cumva vreo iscoadă a cămășilor roșii îmbrăcată în femeie.

Santinela se aplecă atât de mult pe creasta gardului, încît fu gata să cadă în stradă. Apoi spuse :

— Domnule general, am onoarea să vă raportez că m-am uitat bine. E o femeie adevărată.

— Ei, dacă e o femeie adevărată, atunci poate să intre.

Și se duse să-i deschidă poarta. Femeia intră și se uită de jur împrejur. Era într-adevăr o femeie adevărată. Venise fără basma, numai în papuci, și se vedea că vine de la treabă.

— Eu sint în slujbă la domnul Geréb, spuse ea. M-a trimis domnișorul să aduc scrisoarea așa. Spunea că e foarte urgentă și să aduc răspuns...

Boka deschise scrisoarea, care era adresată „onorabilului președinte Boka, nădejdea tuturor“ și care propriu-zis nu era o scrisoare obișnuită, ci un teanc de hirtii liferite, foi de caiet, hîrtie de scrisori — pesemne de la ora lui — coli obișnuite, în sfîrșit de toate scrise pe toate fețele. Boka le citi lîtă conținutul.

„Dragă Boka,

Eu știu că nici în scris nu stai bucuros cu mine de vorbă, dar mai fac o ultimă încercare înainte de a mă rupe de voi pentru totdeauna. Acum nu numai că recunosc că am greșit față de voi, dar văd că voi n-ați meritat aceasta, deoarece v-ați purtat atât de frumos cu tata — mai cu seamă Nemecsek, care a negat că v-aș fi trădat. Tata a fost atât de încântat că nu mi s-a dovedit vinovăția, încît chiar în ziua aceea mi-a cumpărat „Arhipelagul în flăcări“ de Jules Verne, carte pe care i-o cerusem de mult și pe care mi-a cumpărat-o numai ca să mă împace. Eu i-am dăruit-o imediat lui Nemecsek cu toate că nici n-am citit-o, și tare mi-ar fi plăcut s-o citesc, deși a doua zi tata m-a întrebat : „Unde-i cartea, pezevenchiule?“ Cum eu n-am știut ce să-i răspund, mi-a strigat : „Nemernicule, ai și vindut-o anticarului ! Lasă că n-ai să mai vezi tu de la mine niciodată nimic !“ Și s-a ținut de cuvînt, căci în ziua aceea nu mi-a dat să mănînc la prînz, dar nu-mi pare rău, căci dacă sărmanul Nemecsek a suferit pe nedrept din cauza mea, acum să rabd și eu puțin pentru el. Dar nu acesta este lucrul important pe care vreau să ți-l spun. Ieri, la școală, unde voi m-ați ocolit, m-am gîndit cum aș putea să-mi răscumpăr greșeală. Și, pînă la urmă, am găsit. M-am gîndit : am să mi-o răscumpăr exact așa cum am făcut-o. De aceea, îndată după-amiază, după ce am plecat necăjit de la voi, fiindcă tu n-ai vrut să mă reprimești în organizație, m-am dus de-a dreptul în grădina botanică să culeg ceva informații pentru voi. Am făcut ca Nemecsek și m-am urcat tot în același copac de pe insulă, în care se urcase el. Și am stat și eu o după-amiază întreagă pitit printre frunze, pînă cînd au sosit cămășile roșii pe insulă. În sfîrșit, pe la ora patru s-au ivit și mă ocărau grozav, după cum foarte bine am auzit din copac, dar mie nu-mi păsa, deoarece mă simțeam din nou

al vostru, măcar că m-ați alungat, căci inima din mine n-ați putut-o alunga și ea bate alături de voi și nu-mi pasă c-ai să rîzi de mine, dar aproape am plîns de bucurie cînd l-am auzit pe Áts Feri spunînd : „Geréb ăsta este de-al lor, ăsta nu-i un trădător adevărat și se vede treaba că de la început a venit aici trimis de băieții din strada Pál, ca să ne spi-oneze“. Apoi au ținut o ședință mare și eu am fost atent la fiecare cuvînt de-al lor. Au spus că după ce Nemecek a descoperit atîtea lucruri, acum nu vor putea veni azi la lup-tă, căci voi sinteți desigur pregătiți. În schimb, au hotărît să facă războiul mîine. Dar au mai pus la cale un mare șiretlic și despre asta au vorbit atît de încet, încît a trebuit să co-bor cu două crengi mai jos ca să-i pot auzi. Cînd am ajuns mai jos, au auzit zgomote-n copac și Wendauer a spus : „Te pomenești că iarăși s-o fi urcat Nemecek în copac“. Dar a vorbit numai în glumă, căci, spre norocul meu, niciunul nu s-a uitat în sus, și chiar dacă s-ar fi uitat, tot nu m-ar fi zărit, atît de des s-a făcut frunzișul pe copac. Deci au hotărît ca mîine să atace după același plan pe care îl știi și tu de la Nemecek. Căci Áts Feri a spus : „Ăștia își închi-puie acum că dacă Nemecek a auzit totul, noi o să ne schimbăm planul de bătălie. Da' noi nu ni-l vom schimba ocmai pentru că ei se așteaptă la una ca asta“. Așa au ho-tărît. Apoi au făcut exerciții, iar eu am rămas pitit printre frunzele copacului, pînă la ora șase și jumătate, în cea mai mare primejdie, căci poți să-ți închipui ce s-ar fi întîmplat dacă m-ar fi observat din întîmplare. Abia mă mai puteam ține în pom. Și dacă la șase și jumătate n-ar fi plecat, mai mult ca sigur că de obozeală aș fi căzut din copac peste ei, ca o piersică coaptă, deși eu nu sînt piersică și nici copacul în care m-am suit nu-i piersic. Dar asta-i doar o glumă, im-portant e ceea ce am scris mai sus. La șase și jumătate, cînd insula a rămas pustie, am coborît din copac și am ple-

cat acasă și abia după cină a trebuit să-mi învăț lecția de latină, la o lumînare, deoarece toată după-amiaza mi-am petrecut-o aiurea. Dragă Boka, eu mai am acum o singură rugămintă. Te rog foarte mult să mă crezi că tot ce ți-am scris este adevărat și să nu-ți închipui că astea-s minciuni și că vreau să vă trag pe sfoară ca spion al cămășilor roșii. Eu ți scriu fiindcă doresc să mă primiți înapoi și vreau să fac ceva ca să merit iertarea voastră. Eu o să vă fiu soldat credincios și n-o să mă supăr dacă mă degradezi din rangul de locotenent, căci eu mă întorc bucuros la voi și ca soldat, mai ales că acum tot n-aveți altul, căci Nemecek este bolnav, iar cîinele lui Janó, oricît ar fi el de soldat, tot mai de nădejde e un băiat ca mine. Dacă de data asta mă ierți și mă reprimești, atunci vin chiar de astăzi și voi lupta alături de voi și în focul luptei mă voi evidenția, ca să-mi spăl toate greșelile. Te rog foarte frumos răspunde-mi prin Mari dacă să viu sau nu, și dacă-mi răspunzi să viu, atunci imediat voi fi acolo, că în timp ce Mari este la tine pe mîdan cu scrisoarea asta, eu stau aici, în strada Pál nr. 5, sub boltă, așteptînd răspunsul. Rămîn prietenul tău credincios,

Geréb".

Cînd Boka isprăvi scrisoarea de citit simțea că Geréb nu minte și că s-a căit îndeajuns ca să poată fi reprimat. El îl chemă deci pe aghiotant, pe Csele.

— Aghiotant, — îi ordonă Boka, — sună din goarnă semnalul numărul trei, care înseamnă că toată lumea trebuie să vină la general.

— Care-i răspunsul, vă rog? întrebă jupîneasa.

— Dumneata s-aștepți puțin, Mari, răspunse generalul pe ton poruncitor.

Și goarna prinse a suna. La glasul ei subțire, băieții se iviră neîncrezători dintre stivele de lemne. Nu înțelegeau ce s-a întîmplat și de ce îi cheamă generalul. Dar cînd au văzut

că Boka stă liniștit la locul lui, au mai prins curaj și într-o clipă întreaga armată se afla aliniată în fața generalului. Boka le citi scrisoarea și întrebă :

— Să-l reprimim ?

Și băieții, bunii băieți, au și răspuns îndată în cor :

— Da !

Boka se întoarse atunci spre jupîneasă și-i spuse :

— Zi-i să vină aici. Asta-i răspunsul !

Mari era uluită de tot ce vedea : armata, chipiile roșii-verzi, armele... Dar apoi o zbughi pe porțiță.

— Richter ! strigă Boka cînd rămaseră numai ei. Richter, ieși din front. Ți-l repartizez ție pe Geréb, — hotărî generalul, — tu să ai grijă de el. La prima mișcare suspectă, îl arestezi și-l închizi în colibă. Nu cred că o să fie nevoie, dar nu strică puțină băgare de seamă. Pe loc repaus. Azi nu va fi război, după cum se poate vedea și din scrisoare. Tot ce am plănuit pentru astăzi rămîne valabil pentru mîine. Dacă ei nu-și schimbă planul de bătaie, atunci rămîne și la noi așa cum ne-am înțeles.

Voi să mai spună ceva, cînd poarta, pe care nimeni n-o mai zăvorîse după plecarea jupînesii, se deschise larg și Geréb se ivi radiind de bucurie, fericit, ca cineva care în sfîrșit a putut să pună piciorul pe pămîntul făgăduinței. Dar cînd văzu întreaga armată adunată acolo, deveni serios. Se duse la Boka și, în mijlocul atenției generale, își duse mîna la chipiu. Purta chipiul roșu-verde al băieților din strada Pál.

Salută și zise :

— Domnule general, sînt la ordinele dumneavoastră !

— Bine, răspunse Boka fără nici o ceremonie. Ești repartizat pe lîngă Richter, deocamdată ca simplu soldat. Am să văd cum ai să te porți în ziua bătăliei și atunci s-ar putea să-ți recapeți gradul. Apoi se întoarse spre oștire : Iar vouă, tuturor, vă interzic cu desăvîrșire să-i vorbiți lui Geréb despre greșeala

ui. El vrea să-și răscumpere păcatul și noi îl iertăm. Nimeni să nu-l supere cu vreun cuvînt, să nu-i facă nici un reproș. Și lui îi interzic să vorbească despre asta, căci acest capitol se consideră încheiat.

Se făcu o liniște adîncă. Băieții își spuseră din nou în sine lor : „Deștept băiat Boka ăsta, merită să fie general“.

Și după asta, Richter începu imediat să-i explice lui Geréb ce avea de făcut în lupta de mîine. Boka stătea de vorbă cu Csele. Dar în timp ce vorbeau ei așa, pe-ndelete, santinela, care tot mai stătea călare pe gard, își trase deodată piciorul drept ce-i atîrna în stradă și, cu fața înspăimîntată, se bîlbîi :

— Domnule general... vine inamicul !

Boka sări ca din pușcă la poartă și puse zăvorul. Toți întoarseră privirile spre Geréb, care se afla lîngă Richter, alb ca varul. Boka îi strigă furios :

— Va să zică, totuși ai mințit ? Iar ai mințit ?

Geréb nici nu mai știa ce să răspundă de uimit ce era. Richter îl înșfăcă de braț.

— Ce-nseamnă asta ?! strigă Boka.

Drept răspuns, Geréb bîlbîi cu greutate :

— Poate... poate m-au observat sus, în copac... și au vrut să mă păcălească...

Santinela se mai uită o dată în stradă, apoi sări de pe gard și, luîndu-și arma, se alătură celorlalți.

— Vin cămășile roșii, spuse el.

Boka se duse la poartă și o deschise. Ieși curajos în fața porții, în stradă. Într-adevăr veneau cămășile roșii. Dar erau numai trei. Veneau cei doi Pásztori și Szebenics. Cînd l-au văzut pe Boka, Szebenics scoase de sub haină un steag alb și-i făcu semn lui Boka, strigînd de departe :

— Sîntem soli !

Boka se înapoie pe maidan. Ii era cam rușine de Geréb, pentru că l-a învinovătit pe nedrept. I se adresă lui Richter :

— Dă-i drumul. Vine numai o solie cu steag alb. Iartă-mă, Geréb.

Geréb răsufală ușurat. Era cît pe ce s-o pățească nevino-vat. În schimb, santinela își primi răsplata cuvenită.

— Tu, — îl muștră Boka, — să te uiți mai bine înainte de a da alarma. Te sperii ca un iepure. Și comandă : Toată lumea înapoi, între stivele de lemne. Nu rămîne cu mine decît Csele și Kolnay. Înainte, marș !

Armata porni în pas cadențat și după cîteva clipe dispăru în dosul stivelor de lemne, împreună cu Geréb. Ultimul chipiu roșu-verde dispăru tocmai cînd solii băteau la poartă. Aghio-tantul le deschise. Intrară. Toți trei purtau cămăși roșii și chi-piuri tot roșii. Veniseră neînarmați și Szebenics ținea cît pu-tea mai sus steagul cel alb.

Boka știa ce trebuie să facă în asemenea împrejurări. Așa că își rezemă lancea de gard, ca să n-aibă nici el armă. Kolnay și Csele i-au urmat exemplul întocmai ; ba Csele, dintr-un ex-ces de zel, își depuse și goarna la pămînt.

Cel mai mare dintre Pásztori făcu un pas înainte :

— Cu domnul comandant am onoarea ?

Răspunse Csele :

— Da. El este generalul.

— Noi am venit în solie, — spuse Pásztor, — și eu sînt conducătorul delegației. Am venit ca în numele comandantului nostru, Áts Ferenc, să vă declarăm război.

Cînd au pomenit numele comandantului, întreaga solie sa-lută. Boka, Csele și Kolnay duseră și ei mîna la chipiu, din po-litețe.

Pásztor continuă :

— Nu vrem să vă luăm prin surprindere. Noi vom veni aci exact la ora două și jumătate. Asta aveam să vă spunem. Vă rugăm, dați-ne răspunsul.

Boka simți că se află în fața unei clipe foarte importante. Cînd răspunse, vocea îi cam tremura :

— Primim provocarea la război. Trebuie însă să ne învoim asupra câtorva puncte. Eu nu vreau să transform războiul într-o încăierare de rînd.

— Nici noi nu vrem, răspunse posomorît Pásztor și, după obicei, își lăsă capu-n piept.

— Eu doresc, — continuă Boka, — să fie în total trei feluri de lupte. Bombe cu nisip, trîntă reglementară și duel de lance. Cunoașteți bine regulile?

— Da.

— Cine e pus cu ambii umeri la pămînt, acela este învins și nu mai are dreptul la trîntă. Dar are dreptul să lupte în celelalte două feluri. Vă învoiți?

— Da.

— Iar cu lancea nu se bate și nu se împunge. Se face numai duel.

— Așa este.

— Și doi împotriva unuia, de asemenea, nu-i voie. În schimb grupuri contra grupuri se permite. Primiți ?

— Primim.

— Asta-i tot !

Salută. Solia răspunse la salut și Pásztor spuse :

— Mai trebuie să vă-ntreb ceva. Comandantul nostru ne-a mai înputernicit să vă întrebăm ce este cu Nemecsek. Noi am auzit că ar fi bolnav. Dacă-i adevărat, atunci avem misiunea să-l vizităm, căci s-a purtat foarte curajos deunăzi când a fost la noi și noi prețuim mult asemenea dușmani.

— Locuiește în strada Rákos, la numărul trei. E foarte bolnav.

Apoi au urmat saluturi mute. Szebenics ridică din nou cît putu de sus steagul cel alb, iar Pásztor strigă : „Marș“, și solia părăsi maidanul. Din stradă auziră sunetul goarnei prin care generalul își aduna din nou trupele în jurul său, pentru a le pune la curent cu cele întîmplătoare.

Solia mărșăluia grăbită spre strada Rákos. S-au oprit în fața casei în care locuia Nemecsek. În poartă întîlniră o fetiță, pe care o întrebă :

— Aici stă unul Nemecsek ?

— Da, spuse fetița, și-i conduse la locuința sărăcăcioasă și joasă în care locuia Nemecsek. Lîngă ușă era o tăbliță mică pe care era măzgălită cu albastru, următoarea inscripție : „Nemecsek András, croitor“.

Intrară înăuntru și salutară. Apoi spuseră de ce-au venit. Mama lui Nemecsek, o femeie sărmană, blondă, mică și slabă, care semăna tare mult cu fiul ei, mai bine zis cu care semăna tare bine fiul ei, îi conduse în camera unde soldatul zăcea în pat. Szebenics înălță și-aici steagul cel alb. Și din nou Pásztor făcu un pas înainte :

— Ats Ferenc îți trimite salutul său și-ți urează însănătoșire grabnică.

Băiatul cel blond, care stătea culcat pe pernă, cu părul răvășit și cu fața palidă, cînd auzi aceste vorbe se ridică în capul oaselor, zîmbi fericit și se grăbi să-ntrebe :

— Cînd e războiul ?

— Mîine.

La auzul acestei vești se întristă.

— Atunci eu n-am să pot lua parte, spuse el cu părere de rău.

Dar delegația nu răspunse nimic. Au dat pe rînd mîna cu Nemecsek și întunecatul și sălbaticul Pásztor spuse înduioșat :

-- Pe mine te rog să mă ierți.

-- Te iert, spuse încet Nemecsek și începu a tuși. Se culcă din nou și Szebenics îi potrive perna sub cap. După aceasta, Pásztor zise :

— Și acum, haidem.

Stegarul înălță din nou steagul și toți trei trecură în bucătărie. Aici, mama lui Nemecsek îi întîmpină plîngînd :

— Voi toți... voi toți sînteți niște băieți tare de treabă... că-l iubiți atît de mult pe bietul meu băiat. De asta... de asta... toți **trei** o să primiți cîte o ceașcă cu ciocolată...

Membrii soliei se uitară unii la alții. Ciocolata era un lucru tare ispititor. Cu toate acestea, Pásztor făcu un pas înainte și, în loc să-și lase în piept capul frumos și oacheș, cum îi era obiceiul, de data asta îl ridică mîndru și spuse :

— Pentru asta nu se cuvine să căpătăm ciocolată. Inainte, **marș !**

Și ieșiră cu toții în pas cadențat.

VIII

Războiul s-a nimerit să fie într-o zi minunată de primăvară. E drept că dimineața ploua, și la școală, în pauză, băieții se uitau pe fereastră cu părere de rău. Se gîndeau că din cauza ploii n-or să se poată lupta. Dar spre prînz ploaia s-a oprit și cerul a început să se lumineze. La ora unu, soarele blînd de primăvară strălucea, caldarîmul se zbicise și la vremea cînd băieții plecau spre case afară se făcuse frumos, iar zefirul aducea mi-resme proaspete de pe colinele budapestene. Nici că se putea do.î vreme mai potrivită pentru întîlnirea de după-amiază. Chiar și nisipul din fortificații, pregătit pentru luptă, se umezise, dar pînă dupa masă se mai uscaser puțin, ceea ce a făcut ca bombele să fie și mai grozave.

Către unu, neliniștea era generală. Toți alergau spre casă, iar la două fără un sfert întreaga armată se afla pe maidan în așteptare. Unii mai aveau prin buzunare cîte o bucată de pîine de la prînz și o molfăiau în grabă. Emoția însă nu mai era atît de mare ca ieri, cînd încă nu știau ce-o să se întîmple. Apariția solilor le-a împrăștiat-o, iar acum erau serioși și conștienți de importanța faptelor ce aveau să urmeze. Știau cînd vor veni dușmanii și cum se va desfășura lupta. Toți erau pregătiți și așteptau cu nerăbdare să se arunce în vîltoarea bătăliei. E drept că în ultima jumătate de oră Boka modificase planul de război.

Cînd băieții s-au adunat, au văzut cu surprindere că în dreptul fortărețelor 4 și 5 se întindea un șanț mare și adînc. Cei mai fricoși s-au gîndit imediat că asta au făcut-o dușmanii. L-au năpădit deci pe Boka cu întrebări :

— Ai văzut șanțul ?

— L-am văzut.

— Cine l-a făcut ?

— Janó, în zori, la comanda mea.

— Dar de ce ?

— Cu asta, planul de război se schimbă în parte.

Și, aruncînd o privire pe însemnările lui, îi chemă pe comandanții batalioanelor A și B.

— Vedeți șanțul ăsta ?

— Da.

— Știți voi la ce folosește ?

Nu prea știau.

— Șanțul, — le spuse Boka, — servește drept ascunzătoare pentru armată. Acolo va sta pitiță și la momentul potrivit va începe lupta. Planul de război se mai schimbă și prin faptul că nu veți sta la poarta din strada Pál. M-am gîndit că nu-i bine așa. Să vă ascundeți cu batalioanele voastre în șanț. Cînd inamicul va intra pe poarta din strada Pál, fortărețele vor începe imediat bombardamentul. Inamicul se va îndrepta, firește, spre fortificații, căci nu va vedea șanțul. Cînd se va afla la numai cinci pași de el, voi să vă ridicați în șanț și de acolo să începeți a-l bombarda prin surprindere cu nisip. Fortificațiile nu-și vor înceta focul nici o clipă. Deodată ieșiți din șanț și vă aruncați asupra inamicului. Să nu-l alungați imediat spre poartă, ci s-așteptați să isprăvim întîi cu cei care vin din strada Maria. Și numai cînd am să pun să sune atacul, numai atunci să-i fugă. Iți spre poartă. După ce îi închidem în colibă pe cei care năvălesc dinspre strada Maria, luptătorii din fortificațiile 1 și 2 trec în celelalte fortificații, iar trupele noastre care au luptat în strada

Maria vă vin în ajutor. Cu alte cuvinte, voi aveți numai datoria să-i țineți pe loc. Ați înțeles ?

— Da !

— Când are să sune atacul, noi vom fi de două ori mai mulți decît ei, fiindcă jumătate din armata lor va fi închisă în colibă. După regulament, la atacurile în grup putem fi mai mulți. Numai la luptele individuale se interzice să fie doi contra unul.

În timp ce el vorbea astfel, Janó se duse la șanț și-l mai îndreptă cu hîrlețul. Apoi mai turnă în el o roabă de nisip.

Între timp ostașii din fortificații lucrau cu rîvnă sus, pe stîvele de lemne. Fortificațiile erau astfel construite încît din mijlocul lemnurilor băieților nu li se vedeau decît capetele, care apăreau și dispăreau într-una. Pregăteau bombe de nisip. În colțul fiecărei fortificații, vîntul legăna cîte un steag roșu-verde; numai de pe fortificația din colț, cea cu numărul 3, stegulețul lipsea. Acela fusese răpit de Áts Feri cu cîteva zile înainte. În locul lui n-au pus altul, căci voiau să-l înalțe tot pe acela, după ce-l vor recuceri în luptă.

Să ne amintim însă că acest steag, trecut prin multe peripeții, ajunsese în mîinile lui Geréb. Prima dată l-a luat Áts Feri și cămașile roșii l-au ascuns în ruinele din grădina botanică. De-acolo l-a luat Nemecsek, ai cărui pași mici au fost descoperiți în nisipul anume presărat în seara aceea de pomină, cînd puștiul blond a pîcat deodată din copac drept în mijlocul cămașilor roșii, Pásztorii i-au smuls steagul din mînă și astfel acesta a ajuns iar printre tomahawk-uri în tainicul depozit de arme al cămașilor roșii. De acolo l-a adus pe urmă Geréb, ca să fie pe placul băieților din strada Pál. Dar Boka i-a spus atunci că ei nu vor să obțină steagul prin furt, ci îl vor redobîndi prin luptă dreaptă.

Deci imediat după plecarea soliei cămașilor roșii, o nouă solie, de astă dată a băieților din strada Pál, porni cu steagul spre grădina botanică.

Acolo tocmai se ținea consiliul de război. Solia era condusă de Csele și se compunea din doi membri : Weisz și Csónakos. Csele avea la el un steag alb, iar steagul cel roșu-verde se afla la Weisz, înfășurat într-o bucată de ziar.

Străjile de pe podul de lemn i-au oprit :

— Stai, cine e ?

Csele scoase de sub haină steagul cel alb și-l ridică în sus. De spus, însă, nu spuse nici o vorbă. Străjile n-au știut ce trebuie să facă în asemenea împrejurare. Așa că strigară la cei de pe insulă :

— Hopa, hop ! Au venit niște străini !

Ats Feri, auzind strigătele, veni îndată pe pod. El știa ce-nseamnă steagul alb și solii au fost lăsați să treacă pe insulă.

— Ați venit în solie ?

— Da.

— Ce vreți ?

Csele făcu un pas înainte :

— V-am adus înapoi steagul pe care ni l-ați răpit. A ajuns iar în mâinile noastre, dar noi nu-l vrem în asemenea condițiuni. Aduceți-l mâine cu voi în luptă și, dacă vom izbuti să-l luăm, bine, dacă nu, atunci să rămână al vostru. Asta-i porunca generalului meu ! Apoi făcu un semn către Weisz, care scoase cu multă gravitate steagul din hîrtie și înainte de a-l preda îl sărută.

— Magazioner, să vină la mine Szebenics, strigă Ats.

— Nu-i aci, răspunse o voce din tufiș.

Csele dădu lămuriri :

— Chiar acum a fost la noi, în solie.

— Adevărat, — zise Ats Feri, — uitasem. Păi să vină locuitorul armurier.

Crengile unui tufiș se aplecară și Wendauer, cel mic și sprinten, păși în fața șefului.

— Primește steagul de la soli, — îi spuse acesta, — și du-l în armurărie. Se întoarse apoi spre soli : Steagul va fi purtat în luptă de Szebenics armurierul. Asta e răspunsul meu.

Csele vru să înalțe din nou steagul cel alb în semn de salut, cînd comandantul cămășilor roșii începu din nou :

— Desigur că Geréb v-a adus steagul înapoi.

Tăcere. Nimeni nu răspunse.

Âts întrebă iar :

— Geréb a fost ?

Csele luă iar poziția de drepti.

— Nu sînt împuternicit să spun asta ! spuse el militărește, apoi strigă însoțitorilor săi : Drepti ! Înaintee, marș !

Și-l lăsară pe Âts Feri cu gura căscată. Nu degeaba se spunea despre Csele că-i chițibușar și pe deasupra mai era și băiat fercheș. Trebuie să recunoaștem cu toții că a procedat cum nu se putea mai diplomatic. Nu era dispus să divulge inamicului pe nimeni, nici chiar pe un trădător.

Âts Feri în clipa aceea era fierț. Wendauer rămase și el uimit, cu steagul în mînă, iar șeful se răsti la el :

— Ce-ai rămas așa, cu gura căscată ? Du steagul la locul lui !

Wendauer porni plouat, spunîndu-și în gînd : „Oricum, băieții ăștia din strada Pál sînt strașnici ! Iată, ăsta-i al doilea care l-a pus la punct pe Âts Feri cel grozav !”

Așa a ajuns steagul înapoi la cămășile roșii. Și de aceea fortăreața numărul trei n-avea acum steag.

Santinelele se aflau la posturi : una era sus, pe gardul din strada Maria, cealaltă călărea gardul din strada Pál. Din grupul băieților ce-și găseau de lucru printre lemne într-un du-te-vino neobosit, se desprinsese Geréb. El veni în fața lui Boka și bătu călcîile :

— Domnule general, am onoarea să vă raportez că am o rugăminte.

— Ce este ?

— Domnul general mi-a ordonat astăzi să mă duc, ca artilerist, în fortăreața numărul trei, fiindcă se află în colț și este cea mai primejduită și pentru motivul că de acolo lipsește steagul pe care vi-l adusesem înapoi.

— Da. Și ce dorești ?

— Va rog să mă trimiteți într-un loc și mai primejdios. Eu de altfel am și schimbat postul cu Barabás, care fusese repartizat la tranșee. El e aruncător bun și poate fi mult mai folositor în fortăreață ; iar eu vreau să mă lupt deschis, din tranșee, în linia întâi. Vă rog să-mi dați voie.

Boka îl măsură de sus pînă jos :

— Tu, Geréb, ești totuși un băiat de nădejde.

— Îmi permiteți ?

— Da.

Geréb salută, dar nu plecă.

— Ei, mai dorești ceva ? îl întrebă acesta.

— Vreau numai să spun, — răspunse artileristul cam tulburat, — că m-am bucurat cînd mi-ai spus : „Tu, Geréb, ești totuși un băiat de nădejde“. Dar m-a durut tare vorba „totuși“.

Boka zîmbi :

— N-am ce-ți face. Vina e a ta. Dar hai, lasă gîndurile astea. Stînga-mprejur, înainte marș ! Du-te la locul tău.

Și Geréb plecă în pas cadențat. Intră fericit în tranșee și se apucă îndată să facă bombe din nisipul umed. Din tranșee se ivi o făptură mînjită pînă peste urechi. Era Barabás, care îi strigă lui Boka :

— I-ai dat voie ?

— Da, răspunse generalul.

Se vede treaba că încă nu prea aveau încredere în Geréb. Așa pătește cine a greșit o dată, e suspect chiar și atunci cînd spune adevărul. Dar cuvîntul generalului risipi orice-ndoială.

Barabás se urcă în fortăreața numărul trei și puteai să-l vezi de jos cum se prezintă comandantului fortăreței salutînd. În clipa următoare, capetele amîndurora dispărură după metereze. Aveau și ei treabă. Așezau bombele în piramide.

Trecură cîteva minute. Pentru băieți, aceste minute însemnau ore și nerăbdarea le crescuse într-atîta, încît începură să se audă vorbe ca acestea :

- S-au răzgîndit poate !
- S-au speriat !
- Ne-au păcălit !
- Nu vin !

La ora două și cîteva minute, aghiotantul alergă pe la toate pozițiile, ducînd ordinul ca orice activitate să înceteze și toată lumea să ia poziția de drepti, căci generalul va face o ultimă trecere în revistă. Și în timp ce aghiotantul transmitea ordinul pe ultima poziție, la prima se și ivi Boka, tăcut, sever. Înții inspectă trupele din strada Maria. Acolo totul era în ordine. Cele două batalioane stăteau nemișcate, de o parte și de alta a porții celei mari. Comandanții pășiră înainte.

— Totul e în ordine ? întrebă Boka. Nu v-ați uitat îndatoririle ?

- Nu. Ne vom preface că fugim.
- Apoi... surpriza.
- Am înțeles, domnule general.

După asta inspectă coliba. Deschise ușa și vîrî în broască, pe dinafară, cheia cea mare și ruginită. O încercă. Apoi inspectă primele trei fortărețe. În fiecare erau cîte doi flăcăi. Bombele erau gata, așezate în piramide. În fortăreața numărul trei erau de trei ori mai multe bombe decît în celelalte. Acesta era punctul cel mai întărit. Aici, la sosirea generalului, trei artileriști luară poziția de drepti. În fortărețele 4, 5 și 6 se găseau bombe de rezervă.

— De astea să nu v-atingeți, — spuse Boka, — nisipul de

rezervă e necesar în cazul când voi ordona să vină aci artileriștii din celelalte fortărețe.

— Am înțeles, domnule general !

În fortăreața numărul cinci fierberea era atît de mare, încît atunci când generalul sosi acolo, unul dintre zeloșii artileriști l somă :

— Stai ! Cine e ? !

Unul dintre ei îi dădu cu cotul, iar Boka îi strigă :

— Nu-ți recunoști nici generalul, stegarule ? Apoi adaugă :
Unul ca ăsta trebuie împușcat imediat !

Artileristul se sperie de moarte. Pe moment nici nu se gîndi că n-ar putea fi împușcat. Ba nici Boka nu-și dădu seama că de data asta spusese o prostie, lucru ce i se întîmpla foarte rar.

Trecu mai departe și ajunse în tranșee. În șanțul adînc se pitiseră băieții din cele două batalioane. Printre ei era și Geréb, care zîmbea fericit. Boka se urcă pe parapetul tranșeei.

— Băieți, — le strigă el cu însuflețire, — de voi depinde soarta bătăliei ! Dacă izbutiți să țineți inamicul pe loc pînă cînd isprăvim cu cei dinspre strada Maria, am cîștigat războiul. Băgați de seamă ce vă spun !

Din tranșee izbucniră urale puternice. Băieții, care stăteau ascunși acolo, se-nflăcărară. Erau foarte hazlii cum strigau de-acolo, din șanț, și-și fluturau chipiurile, fără să se ridice în picioare.

— Liniște ! strigă generalul și se duse în mijlocul maidanului ; aici îl aștepta Kolnay cu trompeta.

— Aghiotant !

— Ordonăți !

— Noi trebuie să stăm într-un loc de unde să putem vedea tot terenul de luptă. Marii comandanți urmăresc luptele de pe o ridicătură de pămînt. Să ne urcăm pe acoperișul colibei.

Și o clipă după aceea se aflau acolo. Trompeta lui Kolnay scînteia în soare, ceea ce făcea ca aghiotantul să capete o în-

fățișare cu adevărat războinică. Artileriștii din fortărețe își făceau semn :

— Ia uite la el...

Din buzunarul lui Boka se ivi și binoclul acela de teatru, care mai avusese un rol însemnat în grădina botanică. Generalul îl puse pe după gât și în clipa aceea el nu se mai deosebea de marele Napoleon decât prin câteva mici amănunte exterioare. Hotărî ca un adevărat comandant de oști. Cu toții așteptau.

Un istoric adevărat se cuvine să dea date precise, deci vom nota și noi precis că după șase minute se auziră niște sunete de goarnă dinspre strada Pál. Era o goarnă străină. La sunetul acesta, oștenii nu-și mai găseau locul.

— Vin ! zbura vestea din gură-n gură.

Boka păli ușor.

— Acum, — îi spuse el lui Kolnay, — acum să vedem ce se va alege din imperiul nostru !

După câteva clipe, cele două santinele săriră de pe gard și fugiră iute spre colibă, pe acoperișul căreia se afla generalul. În dreptul ei se opriră și salutară :

— Vine inamicul !

— Ocupați-vă posturile ! le strigă Boka, și cele două santinele alergară, unul în tranșee, iar celălalt la oastea din strada Maria. Boka își duse binoclul la ochi și ordonă încet lui Kolnay :

— Pregătește-te de semnal !

Se execută și asta. Apoi deodată Boka își luă binoclul de la ochi, fața i se roși și strigă cu însuflețire :

— Sună !

Și semnalul trâmbiței răsună. Cămășile roșii se opriră în dreptul celor două porți ale maidanului. Vîrfurile argintate ale lăncilor scînteiau puternic sub soare. Dușmanii, îmbrăcați în cămăși roșii, cu șepci tot roșii, păreau niște draci. Trîmbițele lor vesteau și ele atacul, așa că văzduhul fierbea de sunete

stridente. Cît despre Kolnay, sufla mereu fără să se mai oprească.

— Tata... tara... tarara... se auzea într-una de pe acoperișul colibei.

Acum Boka îl căuta cu binoclul pe Ats Feri.

— Iată-l, strigă el. Ats Feri e printre cei care vin pe strada Pál. E și Szebenics acolo... duce steagul nostru... armata din strada Pál are să aibă mult de furcă !

Atacanții dinspre strada Maria erau conduși de cel mai mare dintre Pásztori. Ei fluturau un steag roșu și cele trei goarne sunau fără întrerupere. Cămășile roșii se opriră la cele două porți, în rînduri dese.

— Pun ceva la cale, observă Boka.

— N-are a face, îl încredință aghiotantul, lăsîndu-și o clipă goarna. Apoi continuă să sufle cu și mai multă putere.

— Tata... tara... tarara...

Dar deodată goarneaule cămășilor roșii încetară de a mai suna. Cei veniți pe strada Maria izbucniră într-un strigăt puternic de luptă :

— Hopa, hop ! Hopa, hop !

Și dădură buzna pe poartă. Ai noștri la început le ieșiră în cale, ca și cum ar fi vrut să primească lupta, dar în clipa următoare o rupseră la fugă, conform planului de luptă.

— Bravo ! strigă Boka. Apoi se uită repede spre strada Pál. Armata lui Ats Feri stătea pe loc. Rămaseră cu toții în stradă, nemișcați, ca niște pari înfipti, în fața porții deschise.

Boka se sperie :

— Ce-o fi ?

— Vreo cursă, bănuie Kolnay, tremurînd. Și din nou se-ntoarseră spre stînga. Ai noștri fugeau, în timp ce cămășile roșii îi urmăreau cu răcnete sălbatice.

Dar Boka, care pînă atunci privise cu seriozitate, aproape speriat, cum armata lui Ats Feri stătea nemișcată, făcu pe

neașteptate ceva ce nu mai făcuse niciodată în viața lui. Își aruncă chipiul sus de tot, scoase un răcnet puternic și începu să joace, ca un ieșit din minți pe acoperișul colibeii, dar atât de tare, încît șandramaua, cam șubredă, fu gata să se prăbușească sub el.

— Am scăpat ! chiuia el.

Apoi se repezi la Kolnay, îl îmbrățișă, îl sărută și începu să danseze cu el. Aghiotantul nu pricepea nimic. Se întreba uimit :

— Ce e ? Ce s-a întâmplat ?

Boka îi făcu semn spre locul unde Áts Feri stătea neclintit cu armata lui.

— Vezi ?

— Văd.

— Ei, nu pricepi ?

— Nu.

— Vai, prostule... sîntem salvați ! Am învins ! Și tu nu pricepi ? !

— Zău că nu.

— Nu vezi că stau nemișcați ?

— Cum să nu văd !

— Nu intră... așteaptă.

— Văd.

— Păi, de ce așteaptă ? Așteaptă ca armata lui Pásztor să termine în strada Maria. Pînă atunci ei n-or să atace. Mi-am dat seama de asta de îndată ce s-a văzut că nu atacă în același timp. Norocul nostru e că ei și-au întocmit un plan de război la fel cu al nostru. Au vrut ca Pásztor să-i scoată în drum pe-ai noștri din strada Maria, și-apoi să ne atace prin strada Pál din două părți : Pásztor din spate și Áts Feri din față, dar s-au înșelat. Hai cu mine. Și începu să coboare.

— Incotro ?

— Vino și-ai să vezi. Aici nu mai avem ce face; ăștia nu vor ataca. Vino să dăm o mână de ajutor ostașilor noștri din strada Maria!

Armata din strada Maria își îndeplinea misiunea în mod strălucit. Băieții alergau în toate părțile, prin fața ferăstrăului, în jurul duzilor. Fuga a fost simulată cu multă șiretenie. S-au auzit chiar strigătele de deznădejde, ca :

— Aoleu ! Fugiți !

— S-a sfârșit cu noi !

— Sintem pierduți !

Cămășile roșii îi urmăreau urlînd. Boka era tare nerăbdător să vadă dacă vor cădea în capcană. Deodată, ai noștri au dispărut pe neașteptate de pe lîngă ferăstrău. Jumătate din armată se refugiase în șopron, iar ceilalți în colibă.

Pásztor ordonă :

— După ei ! Prindeți-i !

Și cămășile roșii se repezîră după ei, în spatele ferăstrăului.

— Sună atacul ! strigă Boka.

Și goarna cea mică răsună, vestind fortărețele să înceapă bombardamentul. Dinspre primele trei fortărețe se auzîră strigăte războinice, scoase de voci subțirele de copii. Bombele de nisip începură să zboare, bufnînd înfundate. Boka se făcuse roșu la față și tremura din tot trupul.

— Aghiotant ! strigă el.

— La ordin !

— Aleargă la tranșee și spune-le să aștepte. Să stea pe loc. Să nu înceapă pînă nu voi pune să sune atacul general. Să aștepte chiar și fortărețele dinspre strada Pál.

Aghiotantul alergă în grabă. În dreptul colibei se trînti la pămînt și-și continuă drumul tîrîndu-se pe brînci pe după movila rămasă de la săparea șanțului, pentru ca armata lui Áts din poarta de pe strada Pál să nu-l zărească cînd va ajunge la tran-

șee. Acolo el transmisese ordinul pe șoptite celui ce se afla la capătul șanțului și se întoarse la general, tot așa cum se dusesese.

— Ordinul s-a executat întocmai! raportă el.

În jurul ferăstrăului strigătele nu mai conteneau. Cămășile roșii credeau că au învins. Cele trei fortărețe îi bombardau de zor, împiedicându-i să se apropie de stive. În fortăreața de la

marginile, în vestita fortăreață numărul trei, Barabás, cu mâinele suflecate, se lupta ca un leu. Nu făcea altceva tot timpul decît să-l țintească pe Pásztor cel mare și bombele cele moi de nisip nu-și greșeau ținta, spărgîndu-se una după alta în capul tuciuriu al lui Pásztor. Și fiecare bombă era însoțită de strigătul lui Barabás :

— Ține-o, frățioare !

Nisipul fin îi umplu lui Pásztor și ochii, și gura, făcîndu-l să pufnească înciudat.

— Pun eu mîna pe tine ! îi strigă el mînios.

— Poftim încoace ! îl îmbia Barabás, care iarăși ținti și mai aruncă un proiectil. Gura lui Pásztor din nou se umplu cu nisip. Sus, pe fortărețe, izbucniră urale puternice.

— Mîncăți nisip ! strigă Barabás, înfierbîntat, și se porni s-arunce bombele cu ambele mîini, cele mai multe spărgîndu-se în capul lui Pásztor. Nici activitatea celorlalți doi artileriști nu era mai prejos. Fortăreața din colț deschisese un foc de țî-era mai mare dragul să privești. Infanteria stătea mută, pitită în șopron și colibă, așteptînd ordinul de atac. Cămășile roșii ajunseseră acum la poalele fortărețelor, luptînd cu multă dîrzenie. Pásztor dădu un nou ordin :

— Sus, pe lemne !

— Buf ! strigă Barabás și-l lovi pe căpitan cu o bombă drept în nas.

— Buf ! repetară băieții din celelalte fortărețe și stîrniră o adevărată ploaie de nisip peste capetele celor care încercau să se urce pe stivele de lemne.

Boka îl apucă pe Kolnay de braț.

— Să știi că nisipul e pe sfîrșite, — îi spuse el, — se vede cît de colo. Acum chiar și Barabás arunca doar cu o singură mînă, deși în fortăreața lui se afla de trei ori mai mult nisip...

Intr-adevăr, bombardamentul parcă mai slăbise.

— Ce-o să se întîmple ? întrebă Kolnay.

Boka era calm :

— Oricum, vom învinge !

În acest moment, fortăreața numărul doi își încetă focul. Era evident că nu mai aveau nisip.

— A sosit clipa ! strigă Boka. Dă fuga la șopron și spune să atace !

Boka se repezi la colibă, smuci ușa cu putere și strigă :

— La atac.

Și cele două batalioane porniră la atac în aceeași clipă : unul din șopron, celălalt din colibă. Sosiră tocmai la timp, căci Pásztor pusese deja un picior peste parapetul fortăreței numărul doi. Dar băieții îl apucară zdravăn și-l traseră jos. Atunci cămășile roșii se pierdură cu totul. Ei crezuseră că armata care fugise din fața lor se refugiase printre stivele de lemne și că fortărețele n-aveau altă menire decît să oprească intrarea inamicului. Și iată că se pomenesc atacați din spate tocmai de aceia care adineauri fugiseră din fața lor...

Reporterii de război care au luat parte la războaie adevărate spun că în luptă pericolul cel mai mare este panica. Comandanții de oști nu se tem atît de sutele de tunuri ale inamicului, cît se tem de o panică, chiar neînsemnată, care în cîteva clipe se poate transforma într-o debandadă generală. Și dacă panica poate slăbi chiar puterea unei armate adevărate, înzestrată cu tunuri și puști, cum ar fi putut scăpa din această situație cei cîtiva mici infanteriști îmbrăcați în tricouri roșii ?

Ei s-au zăpăcit cu totul. În primul moment nici nu și-au dat seama că atacanții erau tot acei care fugiseră din calea lor. Au crezut că e vorba de o nouă armată. Numai cînd au recunoscut pe unii dintre ei, și-au dat seama că trebuie să-i înfrunte din nou.

— De unde-au mai răsărit și ăștia ? se miră Pásztor, în timp ce două brațe puternice îl înșfăcărau de picioare și-l traseră jos de pe fortăreață.

Acum se aruncă și Boka în luptă. Și-a ales un adversar și a început trînta cu el. În timpul luptei îl tot împingea cu dibăcie și pe nesimțite spre colibă, însă inamicul, văzînd că n-o scoate la capăt cu Boka, îi puse piedică. De sus, de pe fortăreață, de unde băieții priveau trînta celor doi, răsunară proteste :

— Ticăloșie !

— I-a pus piedică !

Boka căzuse din cauza piedicii ; dar în aceeași clipă sări în picioare și strigă celui alt :

— Mi-ai pus piedică ! Asta te pune în afara legii !

Făcu semn lui Kolnay și, cînt ai bate din palme, amîndoi îl vîrîră în colibă pe inamic, care se zbătea din toate puterile să scape. Boka trase zăvorul și mărturisi gîfîind :

— Cu asta nu era de glumit. Dacă ar fi luptat cîstit, mă răzbea. Așa însă a trebuit să mergem doi contra lui.

Și se duse din nou pe cîmpul de bătălie, unde băieții se luptau perechi-perechi. Puținul nisip ce mai rămăsese în primele două fortărețe fu aruncat de artileriști peste luptătorii inamici. Fortărețele dinspre strada Pál stăteau în liniște ; așteptau.

Kolnay tocmai voia să se ia la trîntă cu unul, dar Boka se răsti la el :

— Nu te băga ! Du-te și transmite celor din fortărețele unu și doi să treacă în fortărețele patru și cinci !

Ca să ducă ordinul, Kolnay străbătu linia frontului. De pe primele două fortărețe steagurile dispăruseră, căci băieții le luaseră cu ei pe noile poziții de luptă.

Strigătele lor de triumf nu mai conteneau. Dar entuzismul a ajuns la culme cînd Csónakos l-a luat în brațe pe Pásztor, pe același Pásztor grozav și neînvins și l-a dus în colibă. Cînd s-a văzut înăuntru, Pásztor a început să bată în pereții magaziei, furios de neputința sa.

Voioșia băieților noștri era fără margini. Cămășile roșii își dădeau seama că sînt pe ducă. Iar cînd s-au văzut și fără

comandant, și-au pierdut capul definitiv. Ultimele speranțe erau puse în armata lui Áts Feri, singura care mai putea salva situația. Și cămășile roșii erau ținute în colibă unul după altul, în strigătele triumfale pe care armata lui Áts Feri, postată în strada Pál, le auzea foarte bine.

Áts Feri se plimba în sus și în jos prin fața trupelor, adresându-li-se cu un zîmbet de mulțumire :

— Auziți ? Acuși ne dă semnalul !

Între cămășile roșii se hotărîse ca îndată ce armata lui Pásztor își va isprăvi îndatoririle în strada Maria, ea să dea un semnal cu goarna și atunci să atace deodată și Pásztor, și Áts Feri. Dar acum era degeaba — căci Wendauer cel mic, gornistul lui Pásztor, bătea nerăbdător cu pumnii în ușa colibei, împreună cu ceilalți prizonieri, iar goarna lui, plină cu nisip, stătea aruncată în fortăreața numărul trei, printre celelalte trofee...

În timp ce în preajma ferăstrăului și a colibei se petreceau toate acestea, Áts Feri își povățuia calm oamenii :

— Aveți răbdare. Cum auziți goarna, înainte !

Dar semnalul mult așteptat întârzia. Strigătele s-auzeau din ce în ce mai slab, ca și cum ar fi venit dintr-un butoi... Iar cînd cele două batalioane ale băieților cu chipiile roșii-verzi au îmbrîncit în colibă pe ultimul din armata cămășilor roșii și cînd, după aceasta, izbucni cel mai puternic strigăt de victorie din cîte se auzise vreodată pe maidan, în rîndurile armatei lui Áts Feri se iscă o frămîntare nemaipomenită. Pásztor cel mic ieși din front și spuse :

— Cred că s-a întîmplat ceva.

— De ce ?

— Pentru că astea nu sînt glasurile băieților noștri ; sînt glasuri străine.

Áts Feri tresări. Într-adevăr și lui i se părea că aude voci străine. Dar voia să pară liniștit.

— Nu s-a întâmplat nimic, — îi potoli el, — ai noștri luptă pe tăcute. Strigă băieții din strada Pál, fiindcă se văd la strîmtoare.

În clipa aceea, ca o dezmințire a vorbelor lui Áts Feri, dinspre strada Maria se auzi un „ura“ puternic.

— Ei drăcie, — zise Áts Feri, — astea sînt urale.

Pásztor cel mic spuse tulburat :

— Cine-i la strîmtoare nu strigă „ura“ ! Poate n-ar fi trebuit să luăm ca sigură victoria armatei lui frate-meu!...

Și Áts Feri, care era un băiat deștept, își dădu seama că socotelile îi ieșiseră pe dos. Ba mai mult, era convins că după cele întîmplăte bătălia era pierdută, și acum trebuia să lupte singur cu toată oastea băieților din strada Pál. Și ultima lui speranță, mult așteptatul semnal al gornistului, era zadarnică...

În schimb, se auzi un alt semnal de trîmbiță ; era o goarnă a armatei lui Boka, care dădea de știre că ostașii lui Pásztor au fost făcuți prizonieri pînă la ultimul om și că a sosit timpul să se înceapă atacul în partea cealaltă. Și într-adevăr, în urma semnalului, armata din strada Maria se desfăcu în două : o parte în dreptul colibeii și alta în fața fortăreței numărul șase. Băieții, căliți în focul unei lupte din care ieșiseră învingători, aveau hainele hărtănite, dar ochii le străluceau de fericire pentru victoria cîștigată cu atîta trudă.

Acum, Áts Feri nu se mai îndoia că armata lui Pásztor a fost înfrîntă. Măsură din ochi cele două batalioane proaspăt so-site și se-ntoarse brusc spre Pásztor cel mic, întrebîndu-l tulburat :

— Dar bine, dacă i-au bătut, unde sînt ? Dacă i-au scos în stradă, de ce nu vin înapoi ?

Se uitară îngrijorați de-a lungul străzii Pál, ba Szebenics alergă chiar pînă-n strada Maria. Nimeni. Numai o căruță trecea alene, încărcată cu cărămizi, și cîțiva trecători mergeau liniștiți după treburile lor.

— Nici urmă ! raportă Szebenics înspăimîntat.

— Dar ce-o fi cu ei ?

Și abia atunci îi veni în minte coliba.

— I-au închis ! strigă furios. I-au bătut și i-au închis în colibă !

De astă dată spusele sale n-au mai fost dezmințite ca adineauri, ci confirmate : dinspre colibă se auzeau bocăniturile celor închiși, care băteau deserați cu pumnii în scînduri. Dar degeaba ; coliba cea mică ținea cu băieții din strada Pál ; și pereții, și ușa rezistau pumnilor cu încăpăținare. Și înăuntru, prizonierii dădeau un concert drăcesc, vrînd să atragă astfel atenția armatei lui Áts Feri. Wendauer, sărmanul, rămas fără goarnă, își făcuse mîinile pîlnie și-i imita sunetul din toate puterile.

Áts Feri se-ntoarse spre cei rămași.

— Băieți, — strigă el, — Pásztor a pierdut bătălia ! Noi trebuie să salvăm onoarea cămășilor roșii ! Inainte !

Și așa cum se aflau, într-un singur rînd larg, au pătruns pe maidan, pornind la atac în pas alergător. Dar Boka se afla pe acoperișul colibei împreună cu Kolnay, căruia îi striga din răspuțeri, ca să se facă auzit în concertul infernal de jos, ordîndu-i :

— Dă semnalul ! Atac ! Fortărețe, foc !

Și cămășile roșii, care alergau spre tranșee, s-au oprit încremeniți. Patru fortărețe în rînd deschiseseră focul asupra lor. O clipă au fost învăluți de un nor de nisip, de nu mai puteau vedea nimic.

— Rezervele, înainte ! strigă Boka.

Rezerva se avîntă prin norul de praf în întîmpinarea inamicului. Infanteria stătea camuflată, așteptîndu-și rîndul, în timp ce din fortărețe proiectilele zburau unul după altul, secărînd rîndurile inamice, și, ce e drept, unele au explodat chiar și în spatele propriilor lor ostași.

— Nu-i nimic ! strigau aceștia. Înainte !

Nori groși de praf se înălțau în văzduh, căci dacă în vreo fortăreață se isprăveau bombele, băieții aruncau cu pumnii nisipul uscat. În mijlocul maidanului, numai la douăzeci de pași de tranșee, cele două armate învăluite în negura de praf tropăiau furios, învălmășite în luptă și de abia se mai putea distinge ici-colo cîte o cămașă roșie sau vreun chipiu roșu-verde.

Armata băieților din strada Pál începuse să dea semne de oboseală, pe cînd cea a lui Áts Feri pornise la luptă cu forțe noi. Și la un moment dat se părea că teatrul de luptă se apropie de tranșee, ceea ce însemna că ei nu pot ține piept cămășilor roșii. Însă pe măsură ce se apropiau de fortărețe, tirul artileriei era tot mai precis. Barabás îl luă din nou în primire pe conducătorul oastei inamice, bombardîndu-l direct.

— Nu te sfii ! — îi strigă el, — mănînc-o ; nu-i decît nisip !

Și stătea acolo sus, pe parapet, ca un drăcușor îndemînat, rîzînd cu poftă și chiuind în timp ce se apleca cu repeziciunea fulgerului după bombe. Trupele de rezervă ale lui Áts Feri degeaba își aduseseră cu ele nisip în săculețe, pentru că nu-l puteau folosi, toți oamenii fiind prinși în lupta corp la corp.

În timpul ăsta, goarnele sunau în ambele tabere cu însuflețire — a lui Kolnay de sus, de pe acoperișul colibei, iar a lui

Pásztor cel mic din mijlocul învâlmășelii. Lupta se dădea acum la zece pași de tranșee.

— Ei, Kolnay, — strigă Boka, — acum să te văd ce știi ! Coboară în tranșee și sună atacul de acolo, fără să-ți pese de bombe. Să deschidă focul cei din tranșee, iar când isprăvesc ninșul, să înceapă lupta corp la corp.

— Haho-hoo ! urlă Kolnay și sări de pe acoperișul colibeii. De data asta nu se mai tîrî pe brînci, ci alergă spre tranșee cu capul sus. Boka strigă ceva după el, dar vocea i se pierdu în larma iadului ce fierbea la picioarele lui, la care se adăugase sunetele de goarnă și gălăgia cămașilor roșii. Il urmărea cu privirea să vadă dacă va izbuti să ducă ordinul la cei din tranșee mai înainte ca inamicul să descopere trupele ascunse acolo.

Și iată că un băiat voinic se desprinsese din învâlmășeală și se repezi la Kolnay. Il apucă de o mîină și începu trînta cu el. S-a isprăvit. Kolnay nu mai avea cum să-și îndeplinească misiunea.

— Mă duc eu însumi ! își spuse Boka desperat și sări de pe colibă, alergînd spre tranșee.

— Stai ! îi strigă Áts Feri.

Ar fi trebuit să primească lupta cu conducătorul inamicului, dar asta ar fi însemnat să riște totul. Alergă deci mai departe spre tranșee.

Áts Feri, după el.

— Ești laș ! îi strigă din urmă. Fugi din fața mea ! Dar las'că te ajung eu !

Și într-adevăr, il ajunse tocmai în clipa în care Boka sări în șanț. Nu mai avu timp decît să strige :

— Foc !

Și în această clipă, Áts Feri primi deodată vreo zece bombe proaspete, care-i împrôșcară cămașa roșie, șapca roșie și obrajii lui roșii.

— Diavoli ce sînteți ! zbieră el. Acum bombardați și de sub pămînt ?

Acum focul artileriei se desfășura pe întreaga linie. Fortărețele bombardau de sus, tranșeea de jos. Nisipul zbura-n vârtejuri și voci noi se amestecară în gălăgia generală. Tranșeea, liniștită pînă atunci, prinsese viață. Boka socoti că a sosit clipa atacului decisiv. El se afla la capătul șanțului, unde, la cîțiva pași mai departe, Kolnay se lupta cu unul dintre cămășile roșii. Boka sări din șanț, scoase și înălță steagul cel roșu-verde și dădu ultimul ordin :

— Cu toate forțele înainte !

Și iată că de sub pămînt apăru un nou val de luptători. Ei atacară în rînduri dese, avînd grijă să nu se lase antrenați la trîntă individuală. Înaintau spre cămășile roșii în formație strînsă și-i respingeau din fața tranșeei.

Barabás strigă din fortăreață :

— Nu mai e nisip !

— Veniți jos ! Atac ! răspunse Boka din fugă. De pe zidurile fortificațiilor începu să coboare artileria. Aceasta era linia a doua, care venea în spatele celei dintîi.

Acum lupta se dădea pe viață și pe moarte. Cămășile roșii, simțind că vor fi învinși, nu mai respectau regulile. Ținuseră seama de ele atît timp cît crezuseră că vor învinge prin luptă dreaptă. Acum însă nu mai voiau să știe de nimic.

Primejdia era mare. În felul ăsta vor răzbi mai ușor, cu toate că erau pe jumătate față de numărul băieților din strada Pál.

— La colibă ! urlă Ats Feri. Să-i eliberăm !

Și întregul front se răsuci deodată spre colibă. Băieții din strada Pál nu s-au așteptat la una ca asta. Armata cămășilor roșii le scăpa printre degete. La fel cum se-ndoaie uneori cuiul sub loviturile ciocanului, așa se-ntoarse spre stînga frontul agresorilor. În frunte era Ats Feri, care alerga sălbatic, strigînd, sigur de victorie :

— După mine !

Dar deodată se opri brusc, ca și cum cineva i-ar fi pus un obstacol în cale. De lângă colibă îi sări înainte un nod de copil. Căpetenia cămășilor roșii încrămeni pe loc. În spatele lui se opri întreaga armată, învălmășindu-se.

În fața lui Âts Feri răsări un băiețuș blond, cu un cap mai scund decât el, cu mâinile ridicate în sus în semn de oprire și strigă cu o voce pițigăiată :

— Oprește !

Armata celor din strada Pál, nedumerită, strigă deodată într-un glas :

— Nemecsek !

Băiețușul cel blond și slăbuț, așa bolnav cum era, îl înșfăcă pe puternicul Âts Feri și, cu o putere nemaipomenită, pe care numai fierbințeala i-o dădea bietului său trup, îl trânti la pământ pe conducătorul surprins, așa după cum scrie la carte. Apoi, căzu leșinat peste el.

Cămășile roșii intrară în panică, pierzându-și capul. Din moment ce conducătorul lor căzuse, soarta le era pecetluită. Clipa aceasta de zăpăceală a fost folosită de băieții din strada Pál. Ei au înconjurat ar-

mata dezorientată și au constrâns-o să părăsească terenul.

Âts Feri se ridică, roșu de mînie, și privi în jurul său furios, după ce tot scuturîndu-se de praf constată că a rămas singur. Armata lui se-ngrămădea pe undeva, pe la ieșire, încercuită de învingătorii din strada Pál, iar el se afla aci singur, învins.

Lîngă el, la pămînt, zăcea Nemecsek.

După ce inamicul a fost scos afară pînă la unul și poarta închisă în urma lui, pe fețele tuturor strălucea bucuria victoriei. Peste tot răsunau urale de izbîndă. Boka sosi alergînd dinspre ferăstrău, împreună cu paznicul. Aducea apă.

S-au adunat cu toții în jurul lui Nemecsek, care mai zăcea încă la pămînt, și o tăcere adîncă luă locul strigătelor de mai înainte. Âts Feri stătea deoparte și privea posomorît spre învingători. În colibă, prizonierii tot mai bocăneau în pereți. Dar cui îi mai păsa de ei ?

Janó îl ridică pe Nemecsek de jos cu grijă și-l așează pe movila de pămînt din dreptul tranșeei, apoi începură să-l spele cu apă rece pe față. După cîteva clipe, Nemecsek deschise ochii. Privi în jurul său, zîmbind istovit. Toți tăceau.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el încet.

Dar cu toții erau atît de impresionați, încît niciunul nu răspunse. El priveau buimaci.

— Ce s-a întîmplat ? repetă Nemecsek și se ridică în coate.

Boka se apropie de el :

— Ți-e mai bine ?

— Da.

— Nu te doare nimic ?

— Nu.

Zîmbi. Apoi întrebă :

— Am învins ?

Nimeni nu se sinchisea de prezența lui Aťs Feri, care tot mai stătea acolo, lîngă o stivă de lemne, și urmărea încruntat manifestarea de izbîndă a băieților din strada Pál.

— Am învins, — confirmă și Boka, — dar acum, la urmă, era cît pe-ací să fim învinși și nu știu ce s-ar fi întîmplat dacă nu erai tu. Dacă nu interveniai, luîndu-l pe Aťs Feri prin surprindere, atunci ei i-ar fi eliberat pe prizonierii din colibă și nu știu pe unde am fi scos cămașa.

Nemecsek părea nemulțumit de cele ce auzea.

— Nu-i adevărat, — protestă el, — voi îmi spuneți toate acestea ca să mă mîngîiați, că sînt bolnav.

Își trecu mîna peste frunte. Acum, după ce și-a revenit, se aprinse din nou la față; se vedea că-l arde și-l mistuie fierbințeala.

— O să te ducem îndată acasă, îi spuse Boka. Ai făcut destul de rău c-ai venit aci. Mă și mir cum de te-au lăsat părinții.

— Nu m-au lăsat. Am fugit.

— Cum asta ?

— Tata a plecat de acasă ; s-a dus cu niște haine la probă. Mama s-a dus la vecini, să-mi încălzească supa de chimion. A lăsat ușa deschisă și mi-a spus că dacă vreau ceva s-o strig. Cînd am rămas singur, m-am ridicat în capul oaselor și-am ciulit urechile. Nu se auzea nici o mișcare. Cu toate astea, eu tot auzeam ceva. Imi vuiiau urechile de tropote de cai, de strigăte și sunete de goarne. Parcă auzeam pe Csele spunîndu-mi : „Vino, Nemecsek, că sîntem la strîmtoare !” Apoi se făcea că te aud pe tine strigîndu-mi : „Nu veni, Nemecsek ; nu ne trebuiești. Tu ești bolnav ; cînd erai sănătos, știai să vii să joci bile și să te distrezi cu noi, așa-i ? Dar acum, cînd sîntem în primejdie, nu vii !” Asta mi-ai spus tu, Boka. Așa am auzit eu. Ei, și-atunci, am sărit repede din pat. Și-am căzut, căci zac de atîta vreme și am slăbit de tot. Dar m-am ridicat nu știu cum de jos, mi-am scos hainele din dulap... și ghețele și m-am îmbrăcat degrabă.

Cînd a intrat mama, eram îmbrăcat. Cum i-am auzit pașii, m-am băgat repede sub plapomă, așa îmbrăcat cum eram, și m-am acoperit pînă la gură, să nu-mi vadă hainele. Ea mi-a spus : „Am venit numai să te-ntreb dacă n-ai nevoie de ceva ?“ Iar eu i-am răspuns : „Nu“, și dînsa iar a ieșit și-atunci eu am șters-o de-acasă. Dar eu nu sînt un erou, căci n-am știut că asta-i atît de important ; eu am venit numai să lupt alături de ceilalți, dar cînd l-am văzut pe Áts Feri, atunci mi-am amintit că din cauza lui n-am putut lupta alături de voi, pentru că el m-a băgat în apa rece. Gîndul acesta m-a întristat grozav și mi-am zis : „Ei Ernő, acum ori niciodată“, și mi-am închis ochii, și... și... l-am luat de piept...

Nemecsek vorbea cu atîta însuflețire, încît obosi de-a binelea și începu să tușească.

— Nu mai vorbi, — îi zise Boka, — o să ne spui altă dată. Acum o să te ducem acasă.

Apoi, cu ajutorul lui Janó, scoaseră pe rînd prizonierii din colibă, confiscînd ultimele arme. Și au pornit triști, unul după altul, pe strada Maria. Coșul cel mic și negru al ferăstrăului acum parcă pufăia și scuipa batjocoritor. Ferăstrăul țiiu prelung după ei, ca și cum și el era de partea armatei învingătoare a băieților din strada Pál. Áts Feri rămase ultimul. Tot mai stătea acolo, lîngă stiva de lemne, cu capu-n pămînt. Kolnay și Csele se apropiară de el, vrînd să-i ia arma din mînă, dar Boka le strigă :

— Nu v-atingeți de comandant !

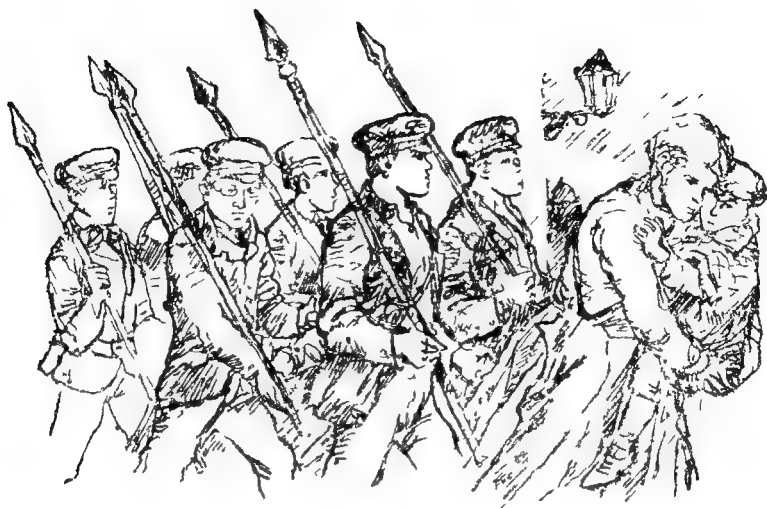
Spunînd acestea, se duse în fața lui Áts Feri :

— Domnule general, — îi spuse el, — dumneata ai luptat ca un erou !

Comandantul cămășilor roșii îl privi cu tristețe, ca și cum ar fi vrut să spună : „La ce-mi mai folosesc laudele tale ?“

Boka se întoarse și ordonă :

— Pentru onor !

Armata băieților din strada Pál încetă orice larmă. Cu toții duseră mîna la chipiu. Înaintea lor stătea Boka, în poziție de drepți, cu mîna la șapcă. Și în bietul Nemecek se trezi acum conștiința de soldat. Se sculă cu mare greutate de jos și, împleticindu-se, luă și el, așa cum putu, poziția de drepți și salută. Sărmanul, dădea onorul același din pricina căruia se îmbolnăvisese.

Ats Feri, după ce răspunse la onor, plecă. Iși luase și arma cu el. Era singurul căruia i se permise acest lucru. Restul armelor : vestitele lănci cu vîrfurile argintate, mulțimea de securi indiene de luptă, argintii, zăceau grămadă în fața colibeii. Pe fortăreața cu numărul trei filfiia din nou steagul recucerit ; Geréb îl luase înapoi de la Szebenics, în toiul unei lupte îndîrjite.

— Geréb este aici ? întrebă Nemecek foarte mirat.

— Da, răspunse Geréb.

Băiețașul cel blond se uită întrebător la Boka. Acesta-l lămurii :

— Este cu noi, și-a îndreptat greșeala. Și cu ocazia asta îi redau gradul de locotenent.

Geréb roși.

— Mulțumesc, spuse el.

Apoi adăugă sfios :

— Dar...

— Ce fel de „dar“ ?

Geréb vorbi tulburat :

— Știu că n-am dreptul, căci asta depinde de general : dar... eu cred... așa știu, că Nemecsek este încă tot simplu soldat.

Se făcu o tăcere adâncă. Geréb avea dreptate. În mijlocul învolburării, toată lumea uitase că acela care îi salvase onoarea organizației pentru a treia oară, era tot numai simplu soldat.

— Ai dreptate, Geréb, — încuviință Boka, — vom îndrepta lucrurile de îndată. De aceea îl numesc...

Nemecsek îl întrerupse :

— Eu nu vreau să fiu numit... nu de-asta am făcut... nu de asta am venit aici...

Boka vru să pară sever. Deci se răsti la el :

— Nu contează pentru ce ai venit, principalul este ce ai făcut cînd ai ajuns aci. Așa că îl numesc pe Nemecsek Ernő căpitan.

— Să trăiască ! strigară băieții deodată. Și cu toții îl salutară pe noul căpitan, chiar și sublocotenenții și locotenenții, ba mai mult, însuși generalul, care stătea în fața tuturor, duse mîna la chipiu atît de repede, încît ai fi jurat că el este soldatul, și băiețelul cel blond generalul.

Nici n-au avut cînd să observe că în spatele lor o femeie mititică, îmbrăcată în haine sărăcăcioase, străbătea maidanul în grabă și că acum ajunsese în fața băieților.

— Doamne ! strigă ea. Aici erai ? Mi-am închipuit eu că ai venit aici.

Era mama lui Nemecsek. Plîngea sărmana, căci își căutase peste tot copilașul bolnav, și venise aici numai ca să întrebe pe băieți dacă nu l-au văzut cumva. Băieții au înconjurat-o, căutînd s-o liniștească. Sărmana femeie și-a învelit copilul cu șalul și, luîndu-l în brațe, porni cu el spre casă.

— Să mergem și noi ! propuse Weisz, care pînă atunci nu scosese nici un cuvînt.

Propunerea aceasta fu pe placul tuturor.

— Să mergem ! aprobă cu toții și se pregătiră de drum.

Armele capturate au fost aruncate repede în colibă și întreaga trupă porni după biata femeie, care își strîngea copilul la piept, ca și cum ar fi vrut să-i transmită ceva din căldura propriului ei trup, și se grăbea cît putea spre casă.

În strada Pál băieții se-ncolonară doi cîte doi și astfel o însoțeau. Se lăsase seara. Se aprindeau felinarele, din magazine se răsfrîngea pe caldarîm o lumină puternică.

Oamenii care treceau grăbiți după treburile lor se opreau o clipă să privească la acest cortegiu atît de neobișnuit. Înainte, o femeie mică, slabă și blondă, cu ochii roșii de plîns, mergea ținînd la piept un copil, căruia nu i se vedea nasul dintr-un șal mare, și în urma ei, mergînd militărește, o coloană de băieți, așezați doi cîte doi, purtînd cu toții chipie roșii-verzi.

Unii trecători zîmbeau. Ba cîte o pușlama ridea în gura mare. Dar acum, băieții nu luau în seamă pe nimeni. Chiar și Csónakos, care altădată ar fi răspuns cum se cuvine unor asemenea necuviințe, de data asta își vedea liniștit de drum, alături de ceilalți, fără să se sinchisească de asemenea trecători prea veseli. Băieții socoteau că ceea ce făceau ei atînci era ceva sfînt, ce nu putea fi stînjenit nici de cele mai vesele haimanale din lume.

Mama lui Nemeček avea alte gânduri, decât să-și bată capul cu „trupa“ ce-o însoțea. Dar în fața porții căsuței din strada Rákos se văzu silită să se oprească, căci fiul ei se împotriva să intre și nu era putere pămîntească care să-l înduplece. El se desprinsese din brațele mamei și se așeză în fața băieților.

— Salutare, le zise el.

Băieții îi strînseră pe rînd mîna, care îi ardea. Apoi dispăru cu maică-sa în gangul întunecos. Din curte s-auzi o ușă bufnind; la un geam mititel se aprinse lumina. Apoi se făcu liniște.

Băieții s-au pomenit stînd așa-n neștire în fața casei. Nu scoteau nici un cuvînt, ci se uitau neclintiți la fereastra aceea luminată, în dosul căreia micul erou era așezat la loc în patul său. În sfîrșit, unul dintre băieți oftă adînc și tare trist. Csele întrebă :

— Ce facem ?

Și cu asta, porniră cîte doi, cîte trei, pe străduța întunecoasă, spre Calea Ullői. Acum cu toții se simțeau obosiți; îi istovise lupta. Bătea un vînt rece, un vînt aspru de primăvară, aducînd cu sine din munți răceala zăpezii care începuse să se topească.

Un alt grup porni în jos spre Ferencváros. În fața porții nu mai rămaseră decât Boka și Csónakos. Acesta din urmă așteptă nerăbdător ca Boka să se urnească. Dar văzînd că Boka nu vrea să plece, îl întrebă sfios :

— Vii ?

Boka răspunse încetișor :

— Nu.

— Rămîi ?

— Da.

— Atunci... salutare.

Și porni agale, abia tîrîndu-și picioarele. Boka îl urmări cu privirea și văzu că Csónakos se tot uită înapoi. Apoi dispăru

după colț. Și străduța Rákos, care se-ntinde modestă pe lângă zgomotoasa Cale Ullői, pe unde circulă tramcarul, rămase pustie și tăcută în întuneric. Numai vîntul sufla de-a lungul ei, făcînd să zăngănească puternic geamurile felinarelor cu gaz. La cîte-o rafală mai puternică sunau toate la rînd, ca un semnal tainic, pe care flăcările pîlpîitoare și l-ar fi dat una alteia. În toată strada nu era alt suflet omenesc decît Boka János-generalul. Și cînd Boka János-generalul se uită în lungul străzii și se văzu singur, i se strînse inima atît de tare, încît își rezemă capul de stîlpul porții și începu să plîngă amarnic.

Boka simțea și știa ceea ce niciunul nu îndrăznea să spună. Vedea cum soldatul său se stinge încet și jalnic. Știa care va fi sfîrșitul și știa că sfîrșitul ăsta era foarte apropiat. Nu-i mai păsa că e general învingător, nu-i păsa nici că pentru prima dată în viață s-a lăsat biruit de slăbiciune, nu-i păsa că în felul ăsta părea copil, ci continua să plîngă mai departe, șoptind într-una :

— Prietenul meu mic... dragul meu prieten... dragul și bunul meu căpitan...

Deodată se ivi un om, care-l întrebă :

— De ce plîngi, băiete ?

Nu-i răspunse. Omul ridică din umeri și-și văzu de drum. Apoi se apropie o femeie săracă, cu un coș mare ; se opri, dar nu spuse nimic. Il privi puțin și după aceea plecă și ea. Mai la urmă veni un om scund, care intră pe poarta casei, și după ce trecu de el se-ntoarse. Il recunoscuse :

— Tu ești Boka János ?

Boka ridică privirea :

— Eu sînt, domnule Nemecsek.

Era croitorul. Avea o haină pe braț. Fusese într-un alt cartier, unde o dusesse la probă numai înșăilată. El îl înțelegea pe

Boka, de aceea nici nu-l întrebă de ce plinge și nici nu se miră că-l găsisese acolo, ci se apropie de el și, prinzându-i în mâini căpșorul inteligent, începu și el să plîngă. Plîngea atît de tare, încît în Boka se trezi demnitatea de general.

— Nu plinge, domnule Nemesek, îi spuse el croitorului.

Croitorul își șterse ochii cu dosul palmei și făcu un semn în vînt, ca și cum ar fi vrut să spună: „Acum îmi e tot una; cel puțin mi-am mai alinat nițel durerea“.

— Dumnezeu să-ți binecuvînteze, băiete, îi spuse el generalului. Du-te frumușel acasă.

Și intră în curte.

Boka își șterse și el ochii și oftă adînc. Se uită în jur și vru să pornească spre casă, dar parcă-l îndemna ceva să mai stea. Știa că asta nu ajută la nimic, dar simțea totuși că ar avea o datorie sfîntă și serioasă să rămînă acolo, să facă de gardă în fața casei soldatului său care era pe moarte. Făcu cîțiva pași prin fața porții, apoi trecu pe partea cealaltă și se uită de-acolo la căsuța cea mică.

În liniștea străzii pustii se auziră pași. „Vreun muncitor se-ntoarce de la lucru“ — se gîndi Boka și-și continuă plimbarea cu capu-n pămînt. Se gîndea la tot felul de lucruri ciudate, care nu-l preocupaseră niciodată. Îl frămînta problema vieții și a morții, dar nu găsea nici un răspuns.

Pașii s-auzeau din ce în ce mai aproape, dar acum părea că cel care vine își încetinește mersul. O umbră neagră alunecă ușor pe lîngă casă, oprindu-se în dreptul locuinței fa-

miliei Nemecsek. Se uită pe poartă, făcu un pas înăuntru, apoi ieși din nou. Se opri. Așteptă puțin. Apoi din nou începu să se plimbe în sus și-n jos prin dreptul casei. Când ajunse în dreptul unui felinar, vîntul îi dădu la o parte haina, lăsînd să se vadă o cămașă roșie. Boka îl privi atent.

Era Áts Feri.

Cei doi conducători de oști se uitau acum chiorîș unul la altul. Pentru prima dată în viața lor se aflau față în față, între patru ochi. S-au întîlnit aci, lîngă căsuța mohorîtă. Pe unul l-a îndemnat inima să vină aci, pe celălalt conștiința. N-au schimbat nici un cuvînt : stăteau așa și se priveau. Apoi Áts Feri porni din nou în sus și-n jos prin fața casei. Și se plimbă așa multă vreme, pînă la ora cînd din curtea întunecoasă se ivi portarul să încuie poarta. Áts Feri se-ndreptă spre el, își scoase pălăria și-l întrebă ceva în șoaptă. Răspunsul portarului se auzi pînă la Boka :

— Rău de tot.

Și trînti poarta mare și grea. Bufnitura ei tulbură o clipă liniștea străzii, apoi se stinse, ca tunetul printre munți.

Áts Feri o luă încet spre dreapta. Boka trebui să se ducă și el acasă. Sufla un vînt rece. Cei doi conducători de oști se-n-depărtară ; unul o luă spre dreapta, celălalt spre stînga. Au plecat fără să-și vorbească.

Străduța adormi cu totul în noaptea răcoroasă de primăvară și singuru-i stăpîn ce se plimba acum în voie era vîntul, care zgîlțîia geamurile felinarelor, scărmana coamele strălucitoare ale flăcărilor galbene de gaz și dădea glas cîte unei sfîrleze ruginite de pe vreo casă. Se strecura prin toate crăpăturile, chiar și în cămăruța sărmană, unde stătea un croitor sărman, pe a cărui masă în seara aceea nu se afla decît o bucată de slănină pe un petic de ziar, în timp ce în pătucul de alături un căpitan mititel gîfîia cu fața înfierbîntată, cu ochii aprinși.

Vîntul băt看 în geam, și făcu să pîlpîie flacăra lămpii cu petrol.
Biata femeie își înveli copilul.

— Suflă vîntul, dragul meu copilaș.

Cu un zîmbet trist, căpitanul răspunse foarte încet, aproape șoptit :

— Suflă dinspre maidan, mamă. Dinspre maidanul nostru drag...

§ 1.
La pagina nr. 17 a reg
se află o însemnare care su
nemecsek ernő, cu litere mici se
anulează această însemna o greșeală
și tot odată că numitul
membru fără pricină
l

IX

Cîteva pagini din registrul de procese-verbale al „asociației
chitul” :

PROCES-VERBAL

„La adunarea generală de astăzi am luat următoarele hotă-
rîri, pe care le înscriem în registrul de procese-verbale al aso-
ciației.

§ 1

La pagina nr. 17 a registrului se află o însemnare care sună
astfel : nemecsek ernő, cu litere mici. Prin prezenta se anulează
această însemnare, deoarece este socotită o greșeală și, totodată,
adunarea generală declară că numitul membru a fost jignit fără
pricină de către asociație, jignire pe care susnumitul a suportat-o
cu demnitate, luînd parte la război, unde s-a purtat ca un ade-
vărat erou, fapt dovedit istoricește. Asociația declară deci că în-
semnarea anterioară este o greșeală care-i revine ei și, ca atare,
secretarul va înscrie numele susnumitului membru în întregime
cu litere mari.

§ 2

Prin prezenta se înscrie numele în întregime cu litere mari :

NEMECSEK ERNŐ

Pentru conformitate,
ss. secretar *Leszik*.

§ 3

Adunarea generală a „asociației chitul“ îi mulțumește generalului său, Boka János, pentru faptul că a condus luptele de ieri ca un adevărat conducător de oști din cartea de istorie, și ca semn al prețuirii noastre am hotărît ca fiecare membru al „asociației chitul“ să adauge cu cerneală în cartea lui de istorie, la pagina 168, rîndul al 4-lea de sus, lîngă titlul „Hunyadi János“ și „Boka János“. Am hotărît aceasta, fiindcă generalul nostru merită ; dacă n-ar fi fost el, cămășile roșii ne-ar fi bătut. Și toți membrii sînt obligați ca la capitolul „Dezastrul de la Mohacs“, deasupra numelui arhiepiscopului Tomori, care a fost înfrînt, să scrie cu creionul „și Áts Ferenc“.

§ 4

Generalul Boka János, în ciuda protestelor noastre, a confiscat cu forța fondurile asociației (24 creițari), căci toată lumea a trebuit să dea pentru război tot ce avea. Cu suma adunată s-a cumpărat o goarnă la prețul de 1 forint și 40 creițari, deși la bazarul Roser se găsesc goarne cu 60 și chiar 50 creițari, totuși a ținut morțiș să cumpere una mai scumpă, spunînd că sună mai tare. Acum, după ce am capturat de la cămășile roșii goarna lor de război, avem două goarne, deși nu ne mai trebuie niciuna, și dacă totuși ne trebuie, atunci ne-ajunge una singură. Am hotărît deci ca asociația să-și ceară înapoi fondurile (24 creițari) și ge-

neralul n-are decît să vîndă o goarnă cui o şti, dar nouă să ne dea banii (24 creîţari), fiindu-ne necesari, lucru pe care de altfel ni l-a promis.

§ 5

Membrii asociaţiei au dat vot de blam preşedintelui Kolnay Pál pentru că a lăsat chitul să se usuce. Dat fiind că discuţiile trebuie trecute în proces-verbal, voi întocmi prezentul proces-verbal :

Preşedintele : N-am mestecat chitul, fiindcă am fost ocupat cu războiul.

Barabás : Aşi, asta nu-i motiv !

Preşedintele : Barabás mă provoacă mereu şi-l invit să fie disciplinat. Eu mestec chitul cu dragă inimă, pentru că asta-i sarcina mea, să mestec chitul, conform statutului, dar nu mă las provocat.

Barabás : Eu nu provoc pe nimeni.

Preşedintele : Ba provoci.

Barabás : Ba nu.

Preşedintele : Ba da.

Barabás : Ba nu.

Preşedintele : Bine, fie cum zici tu.

Richter : Onorată adunare, propun ca preşedintele să fie pedepsit cu vot de blam, fiindcă nu şi-a făcut datoria, şi pedeapsa s-o trecem în registru.

Membrii : Bine ! Foarte bine !

Preşedintele : Fac apel la membrii asociaţiei să mă ierte de data asta, măcar pentru faptul că ieri am luptat ca un leu şi că am îndeplinit funcţia de aghiotant, alergînd mereu în tranşee prin pericolul cel mai mare. Am suferit destul pentru imperiul nostru, de ce să mai sufăr încă o dată şi pentru faptul că n-am mestecat chitul ?

Barabás : Asta-i altceva.

Preşedintele : Nu-i de loc altceva.

Barabás : Ba-i altceva.

Președintele : Ba nu.

Barabás : Ba da.

Președintele : Bine, fie cum zici tu.

Richter : Vă rog să primiți propunerea mea.

Adunarea : O primim, o primim.

Aripa stîngă : Ba n-o primim

Președintele : S-o punem la vot.

Barabás : Cer vot nominal.

Se trece la vot.

Președintele : Cu o majoritate de trei voturi, asociația a hotărît sancționarea președintelui Kolnay Pál. Asta-i adevărată porcărie.

Barabás : Președintele n-are dreptul să fie mojit cu majoritatea votanților.

Președintele : Ba are.

Barabás : Ba n-are !

Președintele : Ba are !

Barabás : Ba n-are !

Președintele : Bine, fie cum zici tu !

Ordinea de zi neprevăzînd și alte puncte, președintele declară ședința închisă.

Pentru conformitate,

secretar *Leszik*

președinte *Kolnay*

Susțin și acum că-i o porcărie.

X

În căsuța galbenă din strada Rákos era o liniște deplină. Pînă și locatarii, care de obicei se adunau în curte și flecăreau în gura mare, acum treceau prin fața ușii croitorului Nemecek în vîrfurile picioarelor, iar servitoarele scuturau hainele și covoarele tocmai în fundul curții, și chiar și acolo umblau cu multă băgare de seamă, ca nu cumva s-ajungă zgomotul la urechile bolnavului. Dacă covoarele ar fi fost însuflețite, tare s-ar fi mirat că în loc să fie bătute cu vrăjmășie, ca de obicei, de o bucată de vreme erau tratate cu atîta blîndețe...

Pînă și vecinii se interesau mereu :

— Cum se mai simte băiețelul ?

Și toți căpătau același răspuns :

— Rău, foarte rău.

Femeile miloase aduceau întotdeauna cîte ceva :

— Vecină dragă, uite oleacă de vin bun...

Sau :

— Dacă nu te superi, ți-am adus puțin zahăr...

Femeia cea mică și blondă deschidea ușa binevoitorilor, cu ochii plîși, și le mulțumea frumos pentru daruri, dar din păcate nu le prea vedea folosul. Le și spusese unora :

— Nu mănîncă nimica, săracuțul ; de două zile abia a înghițit cîteva lingurițe de lapte.

Pe la ora trei, croitorul Nemecsek sosi acasă. Fusesse la atelier, de unde-și aduse de lucru. Deschise ușa de la bucătărie încetișor, cu grijă, și n-o întrebă nimic pe nevastă-sa. În ultimul timp se înțelegeau numai din ochi. Schimbară o privire, apoi intrară (pășind cu grijă să nu facă zgomot) în camera unde zăcea băiețelul lor. Tare mult se mai schimbase soldatul cel vesel din strada Pál ; acum era un căpitan trist, cu fața suptă ; slăbise, părul îi crescuse. Nu era palid de loc : avea în obraji o roșeață bolnăvicioasă, izvorită din focul lăuntric care-l mistuia de mai multe zile.

Se opriră în fața patului. Ei erau oameni simpli și sărmani, peste care trecuseră multe necazuri, așa că nu se mai tînguiau. Stăteau cu capu-n pămînt și nu scoteau nici o vorbă. Într-un tîrziu, tatăl întrebă :

— Doarme ?

Femeia nu îndrăzni să vorbească, ci se mulțumi să dea din cap, încuviințînd. Așa cum stătea bolnavul în pat, nici nu puteai să-ți dai seama dacă doarme sau nu.

La ușa care da în curte se auziră niște ciocănituri sfioase.

— Poate-i doctorul, șopti femeia.

— Du-te și deschide, îi spuse tatăl.

În prag stătea Boka. Când îl văzu, pe fața femeii apărură un zîmbet trist.

— Pot să intru ?

— Da, băiete.

— Cum se mai simte ?

— La fel.

— Rău ?

Fără să mai aștepte răspunsul, intră în cameră urmat de mama lui Nemeček și nici unul dintre ei nu scotea o vorbă. Și cum stăteau ei așa lângă pat, bolnavul parcă ar fi simțit că toți se uită la el, că tac ca să nu-i tulbure liniștea, și deschise încet-țet ochii. Întîi se uită trist la tatăl său, apoi la maică-sa. Însă cînd îl zări pe Boka, un zîmbet îi înflori în colțul gurii. Îi șopti cu o voce atît de slabă, încît de-abia putea fi auzit :

— Ești aici, Boka ?

Boka se apropie de pat :

— Da, sînt aici.

— Și rămii cu mine ?

— Da.

— Pînă cînd mor ?

La întrebarea asta, Boka nu știa ce să răspundă. Ii zîmbi, apoi se întoarse spre mama lui Nemecsek, ca și cum ar fi vrut să-i ceară un sfat, dar ea era cu spatele și-și ștergea ochii cu un colț al șorțului.

— Spui prostii, băiete, zise tata, dregîndu-și vocea. Hhîm, hhîm... Spui prostii.

Dar Nemecsek nu ținu seama de cele ce-i spune tatăl său. Se uită la Boka și-i făcu un semn cu capul spre bieții părinți.

— Ei nu știu, șopti el.

— Cum să nu știe ? Știu mai bine decît tine, spuse Boka.

Bolnavul începu să se miște, se ridică cu mare greutate de pe pernă și se așează în capul oaselor. Nu îngădui nimănui să-l ajute. Apoi își înălță un deget în sus și spuse cu seriozitate :

— Nu-i crede, vorbesc numai așa ca să-mi dea curaj. Eu știu bine c-am să mor.

— Nu-i adevărat.

— Ai spus : nu-i adevărat ?

— Da.

Nemecsek îl privi aspru :

— Atunci cum, eu mint ?

Cu toții căutau să-l îmbuneze, asigurîndu-l că nimeni nu-l face mincinos, dar nu fu chip să-l convingă. Se îmbufnă și spuse :

— Dacă-i așa, îți dau cuvîntul meu că am să mor !

Portăreasa își virî capul pe ușă :

— Vecină,, doctorul.

Doctorul intră și fu primit cu mult respect. Era un om bă-

trîn și foarte sever. Intră fără să spună o vorbă. Dădu posac din cap și se duse drept la pat. Îi luă băiatului mîna, apoi îi netezi fruntea. Pe urmă își puse urechea la pieptul lui și ascultă. Femeia nu se putu stăpîni să nu întrebe:

— Vă rog, domnule doctor... îi e mai bine ?

— Nu, răspunse acesta cu răceală.

Cuvintele lui sunau tare ciudat. Vorbise fără ca măcar să se uite la ea. Apoi își luă pălăria și plecă. Nemecek-tatăl, foarte îndatoritor, sări să-i deschidă ușa :

— Să vă conduc, domnule doctor.

Cînd ajunseră în bucătărie, doctorul îi făcu semn să închidă ușa de la cameră. Sărmanul croitor bănuia el ce înseamnă cînd un doctor are ceva de spus între patru ochi. Inchise ușa. Acum doctorul părea mai prietenos, mai apropiat.

— Domnule Nemecek, — îi zise el, — ești bărbat și am să vorbesc cu dumneata deschis.

La aceste cuvinte, tatăl își plecă capu-n pămînt.

— Copilul ăsta nu mai apucă dimineața ; poate că nici seara.

Croitorul rămase impietrit. Abia peste cîteva clipe începu să-și clatine capul, fără să scoată o vorbă.

— Îți spun aceasta, — continuă doctorul, — fiindcă ești om sărac și ți-ar fi tare greu ca moartea copilului să te găsească nepregătit. Așa că... ar fi bine să... să te-ngrijești... de cele necesare în asemenea împrejurări... Doctorul se mai uită o clipă la el, apoi îi puse mîna pe umăr : Rămîi cu bine. Mă întorc peste un ceas.

Dar bietul om nu mai auzi ultimele vorbe. Se uită neclintit la pardoseala curată a bucătăriei. Nici n-a băgat de seamă cînd a plecat doctorul. Se gîndea la un singur lucru, că „trebuie să se-ngrijească de cele necesare în asemenea împrejurări“. Ce-o fi înțeles doctorul prin asta ? Nu cumva un sicriu ?

Intră în cameră clătîndu-se și se așeză pe un soaun. Soția, nerăbdătoare, îl întrebă :

— Ce-a spus doctorul ?

El nu-i răspunse însă nimic, ci rămase cu privirile pierdute.

Fața micului Nemecek se luminează parcă de ceva vesel și se-ntoarce spre Boka :

— János, vino încoace.

Boka se duse la el.

— Stai aici pe marginea patului. Ai curaj ?

— De ce să n-am curaj ?

— Mă gîndesc că poate ți-e teamă să nu mor tocmai cînd stai tu lîngă mine. Dar să n-ai grijă de asta, am să-ți spun eu cînd simt că mor.

Boka se așeză lîngă el.

— Hai, spune...

— Ascultă, — îi șopti puștiul, cuprinzîndu-i gitul și aplecîndu-i-se la ureche, ca și cum ar fi avut să-i spună o taină mare, — spune-mi ce-i cu cămășile roșii ?

— I-am învins.

— Și-apoi ?

— S-au dus la ei în grădina botanică și acolo au ținut o adunare. L-au așteptat pe Áts Feri pînă seara tîrziu, dar el nu s-a arătat. Apoi, după ce s-au săturat să-l aștepte, au plecat acasă.

— Păi, de ce n-a venit Áts Feri ?

— Ii era rușine. Și știa că-l vor schimba de la șefie, fiindcă a pierdut războiul. Apoi, azi după-amiază, au ținut din nou o adunare. De data asta a venit și Áts Feri. Azi-noapte l-am văzut aici, în fața casei voastre.

— Aici ?

— Da. L-a întrebât pe portar dacă ți-e mai bine.

Nemecek era tare mulțumit de cele ce auzea ; nici nu-i venea să creadă :

— Cum, chiar el ?

— Chiar el.

Îi părea tare bine. Boka continuă :

— Cum îți spuneam, au ținut pe insulă o adunare foarte gălăgioasă. S-au certat la cuțite, căci toți voiau să-l schimbe pe Áts Feri ; numai Wendauer și Szebenics erau de partea lui ; Pásztor cel mare voia să-i ia locul. Pînă la urmă chiar așa a și fost : Áts a fost înlocuit cu Pásztor cel mare. Și știi ce s-a întîmplat ?

— Ce ?

— Puțin timp după ce s-au mai potolît și și-au ales șeful cel nou, a venit la ei paznicul grădinii botanice și le-a spus că directorul nu le mai poate suporta gălăgia și i-a dat afară din grădină. S-a închis și intrarea de pe pod, ca să nu mai poată pătrunde nimeni pe insulă.

Căpitanul chicoti.

— Asta-mi place, zise el. De unde știi ?

— De la Kolnay. M-am întîlnit cu el acum, cînd veneam la tine. Se ducea la maidan, că aveau o nouă adunare generală a „asociației chitului“.

Cînd auzi despre asociație, Nemeček strîmbă din nas. Mormăi nemulțumit :

— Pe ăștia nu-i pot suferi, mi-au scris numele cu litere mici.

Boka se grăbi să-l liniștească :

— Stai, că și-au recunoscut greșala. Și nu numai atît, dar ți-au scris numele în registru în întregime cu litere mari.

Nemeček dădu din cap :

— Asta nu-i adevărat. Îmi spui tu așa, pentru că sînt bolnav și vrei să mă bucuri.

— Da' de unde ! Îți spun adevărul adevărat. Îți dau cu-vîntul meu că-i adevărat.

Puștiul cel blond își ridică din nou degețelul slăbuț :

— Îți dai cuvîntul pentru o minciună, numai ca să mă bucuri.

— Dar...

— Nu mai vorbi ! se răsti Nemecsek la el.

Căpitanul se răstise la general. Se răstise în adevăratul înțeles al cuvîntului, ceea ce pe maidan ar fi fost un lucru de neiertat, dar Boka zîmbi îngăduitor.

— Bine, -- se învoi el, — dacă nu mă crezi pe mine, ai să te convingi chiar tu în curînd. Ți-au întocmit o diplomă de onoare specială și au să ți-o aducă. Vine toată asociația.

— Dacă am să văd, am să cred !

Boka dădu din umeri. Se gîndea în sinea lui : „Poate-i mai bine că nu crede ; bucuria are să-i fie cu atît mai mare cînd are s-o vadă”.

Adevărul e că îi făcuse bolnavului, fără să vrea, și mai mult sînge rău. Tare-l mai supăra nedreptatea pe care i-o făcuse „asociația chitului”.

— Tare urît s-au purtat ăștia cu mine ! spuse el mîhnit.

Boka nu mai îndrăzni să spună nimic, ca să nu-l mai tulbure. Ba chiar cînd îl mai întrebă :

-- Nu-i așa că am dreptate ?

El încuviință :

-- Da, ai dreptate.

— Deși, — adăugă Nemecsek, ridicîndu-se iar în capul oaselor, — deși eu m-am luptat și pentru ei, ca să le rămîna maidanul, ca și pentru ceilalți, deși știu prea bine că nu m-am luptat pentru mine, că eu n-am să-l mai văd niciodată...

Tăcu. Iși chinuia căpșorul cu gîndul ăsta îngrozitor, că n-are să mai vadă niciodată maidanul. Era copil. Ar fi renunțat cu dragă inimă la orice pe pămîntul ăsta, numai la maidan nu, la maidanul cel drag.

Și la gîndul ăsta îl podidiră lacrimile, ceea ce nu i se întîmplase pînă atunci în tot timpul bolii. Dar nu jalea îl făcea să

plîngă, ci mînia neputincioasă împotriva aceluia ceva puternic, care-l împiedica să se mai ducă o dată în strada Pál, printre stivele de lemne, sau în preajma colibeii. Acum îi venise în minte ferăstrăul, șopronul, cei doi duzi mari, din care culegea frunze pentru Csele, căci Csele avea acasă o crescătorie mare de viermi de mătase pe care îi hrănea cu frunze de dud ; dar Csele era filifizon și-și cruța hainele cele frumoase, așa că nu se urca-n copaci, ci-l trimitea pe el, pe Nemecsek, soldatul. Iși aminti de coșul acela subțirel de fier, ce pufăia vesel, aruncînd spre albastrul curat al cerului norișori albi de aburi, care se topeau într-o clipă. Și parcă auzea țiuitul cunoscut pe care-l scoate ferăstrăul cînd intra-n trunchiul de lemn și-l face bucăți, bucăți. Fața i se-nroșise, ochii îi scînteiau, și deodată strigă :

— Vreau să mă duc pe maidan !

Și cum nimeni nu-i răspunse nimic, mai rosti o dată, cu mai multă îndrjire, cu glas poruncitor :

— Vreau să mă duc pe maidan !

Boka îl apucă de mînă :

— Lasă că vii săptămîna viitoare, cînd ai să te faci sănătos.

— Ba nu ! se încăpăţină el. Acum vreau să mă duc ! Acum, imediat ! Ajutaţi-mă să mă îmbrac şi am să-mi pun chipiul celor din strada Pál.

Işi vârî mîna sub perna şi, cu faţa luminată de mulţumire, trase de-acolo chipiul roşu-verde, turtit, de care nu se despărţise nici o clipa, şi-l puse în cap.

— Daţi-mi hainele !

Tatăl său îl sfătui cu amărăciune :

— Lasa, Ernő, cînd ai să te faci bine.

Dar nu mai era chip să-l linişteşti. Striga cît îl ţineau puterile :

— Eu nu mă mai fac bine !

Şi spunea asta cu atîta tărie, încît nimeni nu i se mai împotrivi.

— Nu mă mai vindec ! striga el. Voi mă minţiţi, dar eu ştiu bine că am să mor, şi vreau să mor acolo unde-mi place mie ! Vreau să plec pe maidan !

Desigur, despre aşa ceva nici nu putea fi vorba. Cu toţii se apropiară de el, îi vorbiră, îi explicară, doar l-or linişti :

— Acum nu se poate...

— E vreme urîă...

— Săptămîna viitoare...

Şi repetau trist şi fără convingere aceleaşi vorbe pe care abia mai îndrăzneau să i le spună :

— Cînd ai să te faci bine.

Realitatea dezminţea însă spusele lor. Pe cînd pomeneau de vremea urîă, afară, în curticică, un soare minunat, de primăvară, strălucea puternic şi cald, dînd viaţă tuturor ; numai pe Nemecsek Ernő nu-l mai putea însănătoşi. Baietelul fu cuprins din nou de o febră mare. Dădea din mîini ca un smintit, era roşu la faţa, nările i se dilataseră, şi începu să vorbească parc-ar fi ţinut un discurs.

— Maidanul, — striga el, — este imperiul nostru. Voi nu știți, pentru că voi n-ați luptat niciodată pentru patrie.

Cineva bătu la ușă. Mama ieși în bucătărie.

— A venit domnul Csetneky, îi spuse ea soțului.

Croitorul ieși în bucătărie. Domnul Csetneky era funcționar municipal și-și lucra hainele la Nemecesek. Când dădu ochii cu el, i se adresă nervos :

— Ce e cu costumul meu cafeniu la două rînduri ?

Din cameră se auzea discursul jalnic :

— Goarna suna... maidanul era învăluit cu nori de praf...
Inainte ! Inainte !

— Dacă vreți, — se scuza tatăl, — îl puteți încerca acum, dar sînt nevoit să vă rog să-l probați aici, în bucătărie... vă cer iertare... băiatul meu e tare bolnav... zace dincolo, în cameră...

— Inainte ! Inainte ! se auzea o voce răgușită, de copil, în cameră. După mine ! La atac ! Vedeți acolo cămășile roșii ? În frunte e Âts Feri, cu lancea de argint... într-o clipă are să mă arunce în apă !

Domnul Csetneky era atent :

— Ce-i asta ?

— Strigă, sărmanul !

— Dacă-i bolnav, de ce strigă ?

Croitorul dădu din umeri :

— Nici nu se mai poate spune că-i bolnav... își trăiește ultimele clipe... aiurează din cauza fierbințelii. Și aduse din cameră costumul cafeniu, la două rînduri, însăilat cu ață albă. Când deschise ușa, se auzi :

— Linște-n tranșee ! Atenție ! Vin... sînt aici ! Gornist, sună alarma ! Și-și duse mîinile la gură, făcîndu-le pilnie : Trata... trara... tratata ! Apoi îi strigă lui Boka : Fă și tu ca mine.

Și Boka se văzu silit să-și facă și el mîinile pîlnie. Acum s-auzeau două „goarne“ : o voce mică, slabă, răgușită, obosită, și alta sănătoasă, care suna însă la fel de trist ca și prima. Pe

Boka îl îneca plînsul, dar cu toate astea nu se lăsa și se prefăcea că și lui îi place să imite goarna.

— Imi pare rău, — spunea domnul Csetneky în timp ce se dezbrăca pentru probă, — dar am mare nevoie de costumul cafeniu.

— Trata ! Trata ! s-auzea din cameră.

Croitorul îi puse haina și vorbi încetișor :

— Stați liniștit, vă rog.

— Mă ține la subțioară.

— Da, vă rog.

— Trata ! Trata !

— Nasturele ăsta e prea sus ; fii bun și coase-l mai jos, fiindcă mie-mi place ca reverul să stea întins bine pe piept.

— Da, domnule, am înțeles.

— Atac general ! Înainte !

— Mîneca asta parcă-i mai scurtă.

— Nu cred.

— Uită-te mai bine. La toate hainele faci mînecele prea scurte. Asta-i defectul dumitale.

„Da' de unde să fie ăsta defectul meu“, își spunea croitorul în gînd, și însemnă mîneca cu creta. În casă, larma era din ce în ce mai mare.

— Aha ! strigă vocea de copil. Aici îmi erai ? Acum ești în fața mea ! În sfîrșit te-am prins, șef grozav ce ești ! Ei, acum să vedem care-i mai tare ?

— Să-i pui și vată, spunea domnul Csetneky. Un pic la umeri, și un pic la piept, în dreapta și-n stînga.

— Buff ! Te-am trîntit la pămînt !

Domnul Csetneky își scoase haina cafenie și croitorul îi ajută să-și pună pe cea cu care venise.

— Cînd e gata ?

— Poimîine.

— Bine. Dar așa să fie ; să nu cumva să mi-o aduci peste vreo săptămînă. Mai ai acum și alte comenzi ?

— Dacă nu mi-ar fi copilul bolnav, domnule...

Domnul Csetneky dădu din umeri :

— E trist ce spui dumneata și-mi pare foarte rău, dar, cum îți spuneam, am nevoie urgentă de costum. Te rog să te apuci de lucru imediat.

Croitorul oftă :

— O să mă apuc.

— Salut, spuse domnul Csetneky și plecă vesel. Din ușă mai strigă o dată : Să te-apuci imediat.

Sărmanul tată luă haina cafenie și îi veniră în minte cuvintele doctorului. „Trebuie să te îngrijești de cele necesare în asemenea împrejurări“. Da, are să se apuce imediat de lucru. Cine știe pentru ce o să-i trebuiască banii luați de pe haina asta cafenie ? Poate că cei cîțiva forinți or să ajungă în mîinile tîmplarului, ale tîmplarului aceleia care face sicrie pentru copii.

iar domnul Csetneky se va plimba țănoș în costumul lui cel nou pe promenada de pe malul Dunării.

Se întoarce în casă și se apucă îndată de lucru. Nici nu se mai uită spre pat, ci apucă la iușeală acul și ața, ca să poată termina comanda asta care acum devenise o treabă urgentă. Domnul Csetneky avea nevoie de haină, iar croitorul de bani, ca să poată plăti tâmplarului.

Cu căpitanul cel mic nu mai era chip s-o scoată cineva la capăt. Făcuse o efortare și se ridicase în picioare în pat. Cămășuța lungă de noapte îi ajungea pînă la glezne. În cap avea chipul roșu-verde, pus ștrengărește, pe-o sprînceană. Saluta militărește. Acum răgușise de tot și avea privirile rătăcite undeva, în neant :

— Domnule general, am onoarea să raportez că l-am trîntit la pămînt pe șeful cămășilor roșii ; vă rog să mă avansați ! Priviți-mă acum, sînt căpitan ! Eu am luptat pentru patrie și pentru ea m-am jertfit ! Trara ! Trara ! Suflă, Kolnay ! Se apucă cu o mîină de capul patului : Fortărețe, bombardați ! Aha, uite-l pe Janó ! Ferește, Janó ! Și tu, Janó, ai să ajungi căpitan ! Ție n-o să-ți scrie numele cu litere mici ! Huo ! Sînteți niște băieți răi ! V-a ros invidia, pentru că Boka ținea la mine și că eu i-am fost prieten, nu voi ! Întreaga „asociație a chitului“ e o proștie ! Eu mă retrag ! Părăsesc asociația ! Apoi adăugă încet : Vă rog să treceți asta în procesul-verbal.

Croitorul, lucrînd la masa lui cea mică, nici n-auzea, nici nu vedea. Degetele lui osoase alunecau îndemînatece pe stofa cafenie ; acul și degetarul scliceau. Spre pat nu s-ar fi uitat pentru nimic în lume. Îi era teamă că dacă se uită, îi pierde puterea, trîntește la pămînt haina fină, cafenie a domnului Csetneky și se duce să plîngă la căpătușul fiului său.

Căpitanul se așezase în pat și se uita tăcut la plapumă. Boka îl întrebă încetșor :

— Ești obosit ?

Nu-i răspunse. Boka îl înveli. Maică-sa îi îndreptă perna sub cap :

— Acum stai liniștit. Odihnește-te.

Băiețelul se uita la Boka, dar se vedea de pe fața lui că nu-l mai recunoaște. Făcu o figură mirată și spuse :

— Tată...

—Nu, nu, — se apără generalul cu vocea gătuită, — eu nu sînt tata... Nu mă recunoști ? Eu sînt Boka János.

Cu vocea răgușită, bâiguind, bolnavul repetă istovit :

— Eu... sînt... Boka... János...

Se făcu o liniște adîncă. Băiețelul închise ochii și oftă adînc, prelung, ca și cum toate durerile tuturor oamenilor mîhniți ar fi sălășluit în sufletele lui.

Era liniște.

— Poate o s-adoarmă, șopti femeia cea mică și blondă, care abia se mai ținea pe picioare după atîtea nopți nedormite.

— Să-l lăsăm, răspunse Boka încet.

Se așezară la o parte, pe un divan verde, uzat. Acum și croitorul își întrerupse lucrul, puse haina cafenie pe genunchi și-și plecă capul pe măsuta cea scundă. Tăceau cu toții. Și atît de mare era liniștea, că s-ar fi auzit și o muscă.

După un timp, din curte pătrunse un zumzet de glasuri copilărești. Părea să fie mulți și vorbeau încet între ei. O voce cunoscută ajunse pînă la urechea lui Boka. Desluși chiar și un nume, rostit încetîșor :

— Barabás.

Se sculă și ieși din cameră în vîrfurile picioarelor. Cînd deschise ușa bucătăriei și ieși în curte, dădu de figuri cunoscute. **O** mulțime de băieți din strada Pál stăteau sfioși în fața ușii.

— Da, — îi șopti Weisz, — a venit toată „asociația chitului”.

— Ce vreți ?

— I-am adus lui Nemecsek o diplomă de onoare în care e scris cu cerneală roșie că asociația își cere iertare și că i-am trecut numele în registru cu litere mari. Am adus și registrul. Și întreaga delegație e de față.

Boka clătină din cap :

— Și n-ați putut veni mai devreme ?

— De ce ?

— Pentru că acum doarme.

Membrii delegației se priviră între ei.

— N-am putut veni mai devreme pentru că am discutat mult pînă am ales președintele delegației. Ne-a trebuit o jumătate de oră pînă să-l alegem pe Weisz.

În prag apăru mama lui Nemecsek.

— S-a trezit, spuse ea. Aiurează.

Băieții rămaseră încremeniți. Cele auzite îi înspăimîntară.

— Veniți înăuntru, copii, le spuse femeia. Poate că, dacă vă vede, are să-și vină în fire.

Și le deschise ușa. Pășiră pe rînd, cu inima strînsă, cu evlavie, ca și cum ar fi intrat în biserică. Și-au scos chipiurile încă de-afară, din prag. Și cînd ușa se-nchise încet în urma lor, stăteau cu toții grămadă lîngă ea, tăcuți, respectuoși, cu ochii mari. Se uitau cînd la tatăl lui Nemecsek, cînd la pat. Bietul tată nici nu-și ridică capul de pe masă. Nu plîngea, era însă zdrobit de oboseală. Căpitanul zăcea în pat cu ochii deschiși, respirînd greu și adînc. Gura-i mică, cu buze subțiri, era deschisă. Dar nu mai recunoștea pe nimeni. Poate că atunci vedea lucruri pe care nici un pămîntean nu le putea vedea.

Femeia îi pofti pe băieți să se apropie :

— Veniți lîngă el.

Porniră încet spre pat. Dar înaintau cu greu. Se-ndemna unul pe altul :

— Du-te tu.

— Ia-o tu-nainte.

Barabás spuse :

— Tu ești șeful delegației.

Și Weisz se duse încetișor lângă pat. Ceilalți i se alăturară încetișor. Băiețelul nici nu se uita la ei.

— Vorbește-i, șopti Barabás.

Și Weisz începu c-o voce tremurîndă :

— Tu .. Nemecsek...

Dar Nemecsek nu-l auzea. Gîfîia și se uita neclintit la perete.

— Nemecsek ! repetă Weisz și era gata să izbucnească în plîns. Barabás îi șopti la ureche :

— Nu boci.

— Nu bocesc, protestă Weisz, mulțumit că putea să spună și-atîta fără să plîngă. Apoi își adună puterile. Mult stimat domnule căpitan ! Își începu el discursul și scoase din buzunar o hîrtie. Ne-am adunat aici... și eu, ca președinte .. prin prezenta, în numele asociației... căci noi am greșit .. și noi cu toții îi cerem iertare . și în diploma aceasta de onoare. . aici scrie tot ce..

Și se-ntoarse cu spatele. Două lacrimi îi luceau în ochi, însă la tonul acela oficial — cea mai mare plăcere a lor — n-ar fi renunțat pentru nimic în lume.

— Domnule secretar, — șopti el cuiva, dă-mi te rog registrul asociației.

Leszik i-l dădu îndată. Weisz îl așeză cu grijă pe marginea patului și îl deschise la pagina unde era procesul-verbal.

— Uită-te, — îi spuse bolnavului, — ăsta e !

Ochii bolnavului însă se închiseră încet. Toți așteptară. Apoi Weisz spuse din nou :

— Privește.

Dar nu primi nici un răspuns. Se apropiară cu toții de pat. Femeia își făcu loc printre băieți tremurînd. Se aplecă deasupra copilului.

— Vai, — spuse ea soțului cu o voce tremurătoare, ciudată și neobișnuită, — nu mai suflă...

Își puse capul pe pieptul bolnavului.

— Nu mai suflă ! țipă de data asta cu putere, fără să-i pese de cei din jur. Nu mai suflă !

Băieții se traseră înapoi. Stăteau grămadă într-un colț al cămăruței. Registrul asociației căzuse pe pat, deschis, așa cum îl lăsase Weisz.

Femeia țipa deznădăjduită :

— Doamne, are mîna rece !

Și în liniștea adîncă, înăbușitoare, ce urmă, se auzi cum

croitorul, care pînă atunci stătuse nemișcat pe scăunel cu capul în mîini, fără să scoată o vorbă, izbucni în plîns. Plîngea încet, abia auzit, așa cum plîng bărbații în toată firea. Umerii i se zguduiau de plîns. Dar și acum avu grijă de frumoasa haină cafenie a domnului Csetneky, căci o trase din fața lui, de pe genunchi, ca să n-o păteze cu lacrimi.

Femeia își îmbrățișă și își sărută copilașul mort. Apoi, îngenunchind lîngă pat, își ascunse fața în pernuță și începu și ea să plîngă cu deznădejde. Nemecsek Ernő, secretar al „asociației chitului“, căpitan al maidanului din strada Pál, zăcea întins pe spate în patul său, alb ca varul la față, cu ochii închiși, adormit pe vecie. În clipa aceea nu mai vedea și nu mai auzea nimic în jurul său, căci atunci căpitanul Nemecsek era dus de îngeri spre acele locuri unde nimeni nu poate auzi muzica lor divină, dacă în viață n-a fost asemenea căpitanului Nemecsek.

— Am ajuns prea tîrziu, șopti Barabás.

Boka stătea în mijlocul camerei, cu capul plecat. Cu cîteva clipe înainte, cînd șezuse pe marginea patului, îl podidise plînsul. Și acum simțea cu mirare că lacrimile i-au secăt, că nu poate plînge. În suflet avea un gol nesfîrșit. Se uită în jur. Băieții stăteau grămădiți într-un colț. În față era Weisz, ținînd în mînă diploma de onoare, pe care Nemecsek nu mai apucase s-o vadă.

Boka se apropie de grup :

— Duceți-vă acasă.

Și bieții băieți erau bucuroși că pot pleca din cămăruța aceea neprimitoare, în care își dormea somnul de veci prietenul lor de joacă. Se strecurară unul după altul din cameră în bucătărie și din bucătărie, afară, în curtea însorită, unde niște vrăbii gureșe ciripeau în pomii piperniciți. Apoi rămaseră acolo, în curte, uitîndu-se în neștire la păsărele. Copiii nu mai înțelegeau nimic din toate cîte se întîmplaseră. Știau că le-a murit prietenul, dar nu pricepeau ce înseamnă asta. Se uitau nedumeriți unii la

alții, ca în fața unei întâmplări foarte ciudate, de neînțeles, pe care o vedeau acum pentru prima dată în viață.

Leszik rămase ultimul. Rămase dinadins ultimul. Când toți ceilalți erau afară, se duse în vârful picioarelor lângă pat și ridică încet de pe jos registrul asociației. Privi tacut patul și pe micul căpitan.

Pe-nserate, Boka ieși în stradă. Ar fi trebuit să stea acasă să învețe, căci ziua următoare de școală era încărcată. Avea o lecție grea la latină. Și era sigur că domnul profesor Rácz îl va scoate la tablă, pentru că nu mai fusese ascultat de multă vreme. Dar nu-i ardea de învățat ; împinse la o parte cartea și dicționarul și plecă de-acasă.

Rătăci pe străzi fără nici o țintă. Ocolea intenționat strada Pál și împrejurimile ei. I se strângea inima când se gîndea să revadă maidanul în ziua aceea tristă.

Dar oriunde s-ar fi dus, toate îi aminteau de Nemecek.

Calea Üllői...

Pe aici au trecut toți trei, cu Csónakos, când s-au dus prima dată la grădina botanică, în recunoaștere.

Strada Köztelek...

Iși aminti cum odată, pe la amiază, ieșind de la școală, s-au oprit în mijlocul acestei străzi și Nemecek le-a povestit foarte serios cum Pásztorii i-au luat bilele, cu o zi înainte, în parcul muzeului. Csónakos se dusesese la manufactura de tutun și, luînd puțin praf de tutun de pe prichiciul unei ferestre de la subsol, îl trăsese pe nas. Ce mai strănutaseră !

Împrejurimile muzeului...

Se întoarse și de-aci. Simțea că pe măsură ce se îndepărtează de maidan un sentiment dureros îl atrage tot mai mult într-acolo. Și când se hotărî deodată să se ducă pe maidan, fără ocolișuri, cu curaj, simți că o piatră grea i se ia de pe suflet. Se grăbi să ajungă cît mai repede acolo. Și cu cît se apropia mai

mult de imperiul lor, cu atît îşi simţea inima mai împăcată. Cînd ajunsese în strada Maria, era atît de mulţumit de hotărîrea luată, încît începu să alerge, numai ca să ajungă mai iute. Ajunse la colţ, apoi dadu de binecunoscutul gard cenuşiu şi inima-i zvîcni cu putere. Acum putea să-şi încetinească mersul. Nu mai avea de ce să se grăbească ; sosise. Se apropie încet de maidan ; porţiţa era deschisă. Înaintea ei, rezemat de gard, stătea Janó cu luleaua-n gură. Cînd îl văzu pe Boka, îi făcu semn cu capul, rîzînd :

— I-am bătut, hai ?

Boka nu-i răspunse decît cu un zîmbet amar. Dar Janó se înflăcăra :

— I-am bătut !... I-am dat afară... I-am alungat...

— Da, spuse generalul încet.

Se opri în faţa paznicului, tăcu un timp, apoi îi spuse :

— Ştii, Janó, ce s-a întîmplat ?

-- Ce ?

— A murit Nemecsek.

Paznicul făcu ochii mari. Îşi scoase luleaua din gură.

— Care-i ăla Nemecsek ? întrebă el.

— Blondul acela mic.

-- Aha ! făcu paznicul şi-şi vîrî luleaua la loc în gură. Sărmanul !

Boka intră pe porţiţă. La ora aceea maidanul lor mare, din inima oraşului, care le-a fost martorul atîtor ceasuri vesele, se întindea pustiu şi tăcut în faţa lui. Il străbătu încetişor şi ajunsese la tranşee. Pe marginea şanţului se mai vedeau urmele războiului. Nisipul era frămîntat de picioarele lor. Parapetul era surpat pe alocuri, de cînd se căţaraseră băieţii pe el ca să pornească la atac.

Stivele de lemne se-nşirau, unele lîngă altele, întunecate şi negre. Deasupra lor, fortăreţele aveau pereţii plini de praful de puşcă — nisipul împrăştiat în timpul bătăliei.

Generalul se așează pe ridicătura de pământ și-și sprijină bărbia în palme. Pe maidan era liniște. Coșul cel mic, de fier, spre seară se răcea și aștepta pînă dimineața, cînd mîini harnice îi făceau focul din nou. Ferăstrăul se odihnea și el, iar căsuța dormea printre lujerii înmuguriți de viță sălbatică. Zgomotul orașului pătrundea pînă aici, ca prin vis. Huruiau trăsuri, s-auzeau strigăte omenеști, și de la una dintre ferestrele dosnice ale unei case din apropiere, poale chiar de la bucătăria la care se aprinsese lampa, venea pîna la el un cîntec vesel ; cînta vreo jupîneasă.

Boka se sculă și se-ndreaptă spre colibă. Se opri în locul acela, unde Nemecsek îl doborîse pe Áts Feri, așa cum odinioară îl doborîse David pe Goliat. Se aplecă să-i caute urmele picioarelor, urme dragi, care or să dispară tot așa de ușor din nisip cum a dispărut și micul lui prieten din lumea asta pămîntească. Acolo pămîntul era răscolit, dar urme de picior nu se vedeau. Și n-ar fi fost greu să le recunoască — doar erau atît de mici, încît și cămășile roșii s-au mirat cînd le-au văzut în castelul din grădina botanică ; erau mai mici chiar și decît cele lăsate de pantofii lui Wendauer. În ziua aceea de neuitat, în care...

Iși continuă drumul oftînd. Se duse la fortăreața numărul trei, unde Nemecsek s-a întîlnit pentru prima dată cu Áts Feri — atunci cînd acesta i-a strigat : „Nu te teme, Nemecsek !“

Generalul obosise. Ziua aceea, cu alîtea frămîntări sufletești, l-a sleit de puteri. Se clătina ca și cum ar fi băut ceva tare. Cu multă greutate reuși să se cațere în fortăreața numărul doi și se ghemui într-un colț. Acolo nu-l vedea nimeni, nu-l stingherea nimeni și putea sa se gîndească în voie la atîtea amintiri plăcute, și putea să și plîngă dac-ar fi fost în stare.

Vîntul aduse pînă la el frînturi de vorbe. Se uită peste parapet și zări doi băieți în dreptul colibeii. În întuneric nu-i recunoscu și își încordă atenția, să afle dacă sînt de-ai lui ; poate că-i va recunoaște după glas.

Cei doi băieți vorbeau încet. Unul spunea :

— Măi, Barabás, în locul ăsta ne-a salvat sărmanul Nemecsek imperiul.

Tăcură. Apoi continuară :

— Măi, Barabás, să ne împăcăm acum, aici, pentru totdeauna și cu adevărat ; n-are nici un rost să fim supărați unul pe altul.

— Bine, — zise Barabás emoționat, — să ne împăcăm. De aceea am și venit aici.

Din nou se așternu liniștea. Stăteau tăcuți unul în fața altuia, așteptînd fiecare ca celălalt să înceapă împăcarea. În sfîrșit se auzi glasul lui Kolnay :

— Dă-mi mîna.

Barabás răspunse mișcat :

— Iat-o.

Iși strînseseră mîinile. Rămaseră multă vreme așa, mînă-n mînă ; apoi, fără să mai spună nimic, se-mbrățișară.

S-a făcut și asta. S-a întîmplat și această minune. Boka îi privea de sus, din fortăreață, dar nu-i strigă. Voia să fie singur și se gîndi că nu trebuie să-i stingherească nici pe ei.

Apoi, cei doi copii porniră spre ieșirea din strada Pál, discutînd încetîșor. Barabás spunea :

— Avem de-nvățat mult pe mîine la latină.

— Da, încuviință Kolnay.

— Ce-ți pasă, — oftă Barabás, — pe tine te-a ascultat ieri. Dar eu n-am fost scos la lecție de mult, așa că mă pot aștepta să fiu ascultat într-una din zilele astea.

Kolnay îi atrase atenția :

— Vezi că la capitolul doi, de la rîndul zece la douăzeci și trei, nu s-a făcut. Ți-ai însemnat în carte ?

— Nu.

— Doar n-ai să-nveți și partea pe care n-am făcut-o ! Hai, că vin acum la tine să-ți însemn în carte.

— Bine.

Ca să vezi, ăstora le arde de-nvățat! Au uitat repede. Deși Nemesek a murit, a rămas în viață domnul profesor Rácz, și cu dînsul și orele de latină, dar, mai ales, au rămas în viață ei doi.

Băieții au pornit încet și s-au mistuîl în întuneric. Boka rămase singur, singurel. Dar nu-și mai găsea astimpăr în fortăreață. Și-apoi era și foarte tirziu. Dinspre biserica din Józsefváros s-auzi un dangăt lin de clopot.

Coborî din fortăreață și se opri în dreptul colibei. Îl văzu pe Janó, întorcîndu-se de la poarta cea mică din strada Pál spre colibă. Hector alerga pe lîngă el, dînd din coadă și tot adulmecînd. Îi așteptă.

— Ei ? îl întrebă rîzînd paznicul. Domnișorul nu se duce acasă ?

— Ba da, tocmai plecăm, răspunse Boka.

Paznicul rîse din nou :

— Acasă te-așteaptă cina caldă și bună.

— Cina caldă și bună, repetă Boka mecanic și se gîndi că în strada Rákos, la croitorul cel sărman, numai doi oameni necăjiți se așezau acum la cină în bucătărie : croitorul și soția lui. Și dincolo, în cameră, ard lumînări. Și tot acolo se află și costumul cel frumos, cafeniu, la două rînduri, al domnului Csetneky.

Întîmplător aruncă o privire în colibă.

Acolo văzu rezemate de pereți o seamă de unelte ciudate : discuri de tinichea, vopsite roșu-alb, de acelea pe care le țin de mîner cantonierii de la calea ferată, cînd trece rapidul prin fața

canonului. Mai văzu acolo și un trepied, pe care era fixat un fel de ochean de alamă și se aflau și niște jaloane, vopsite în alb...

— Ce-i cu astea ? întrebă Boka.

Janó își vârî capul pe ușă :

— Astea ? Sînt ale domnului inginer.

— Ale cărui domn inginer ?

— Ale domnului inginer constructor.

Lui Boka începu să-i bată inima cu putere :

— Un inginer constructor ? Ce caută aici ?

Janó trase din lulea :

— Vor să construiască.

— Aici ?

— Da. Luni vin muncitorii să sape maidanul... să facă pivniță... temelii...

— Cum ? ! strigă Boka. Vor să ridice o casă aici ?

— Da, — spuse paznicul nepăsător, — o casă mare, cu trei etaje... Proprietarul maidanului, el o construiește.

Și intră în colibă.

Boka rămase ca trăsnit. Il podidiră lacrimile, apoi, grăbit, alergă cît putu mai repede spre poartă. Voia să scape de acolo, de pe acest petic de pămînt necredincios, pe care ei l-au apărut cu atîta eroism și suferințe și care acum îi părăsea nerecunoscător, ca să-și ia pentru totdeauna o casă mare în spinare, cu mulți chiriași.

Din poartă se mai uită o dată înapoi, ca cineva care-și părăsește patria pentru totdeauna. Și la durerea aceea nesfîrșită care-i cuprinsese inima, se amestecă și un pic de mîngîiere, dar foarte puțină. Dacă sărmanul Nemecek n-a mai apucat să primească delegația, care a venit să-i ceară iertare în numele „asociației chitului“, cel puțin n-a mai apucat să vadă cum le este răpită patria, pentru care s-a jertfit.

A doua zi, la școală, în timp ce toată clasa stătea tăcută și solemnă, domnul profesor Rácz se urcă cu pași gravi la ca-

tedră și, de acolo, într-o liniște apăsătoare, le vorbi băieților despre Nemecsek Ernő. Apoi îi anunță că toată clasa în ziua următoare, la ora trei, se va întruni în strada Rákos; toți să vină îmbrăcați în haine negre, sau cel puțin de culoare închisă. Boka János privea ținută pupitrul și în sufletul lui simplu de copil pentru prima dată începea să pîlpîie întrebarea asupra rostului vieții acesteia, care ne frămîntă atîta și pe care o slujim mereu, și cînd sîntem veseli, și cînd sîntem triști.

T. 2797

Nr. 2325

Redactor de carte : Aurelia Dumitru

Tehnoredactor : Emil Solnică

Corector : I. Bianca

Dat la cules 24.X.956. Bun de tipar 8.I.957. Tiraaj 20.050 broșate, 4050 legate. Hirtie tipar de 52 gr. m.p. pentru ex. broșate, hirtie S. vel. de 65 gr. m.p. pentru ex. legate. Coli de tipar 12,5. Coli de editură 9,6. Ft. 16/61×86. Com. editurii 2167. Ediția I. A. 04375. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare (8 R.)

Tiparul executat sub com. nr. 1591 la Combinatul
Poligrafic Casa Științei „I. V. STALIN”,
București — R.P.R.